

Luuka

Taayta

Siriintēet, yēē /kikēēsirē āk wōlēē kiwuunto :ng'aleek ām taay: Kisirē :Kirikiintēēt Luuka lōkōōywēchu kāroomēch. Ki musookiin nyēbo ki-irrnān ānki toorētiintēētaab Bāwulō nyēē /kiikoosēē keey ām booninēkyii alak. Mātookunoot nyēē tyaa kule /kikēēsirē āyu kitaabuuni nteenee /kiisōōtyinē kule imuuchē ku kēnyiitaab 50 KK nto ku 63 KK ām kōōrēētaab Rooma, Ēfēēsō nto ku Kayisareeya.

Kiyēē mii āriit: Kisabsab :Luuka siruutēk tukul ām keel nyēbo kiirrnān āk ng'aleek tukul choo /kiikēērār kurubta keey āk soboontaab Yēesu, meenyii āk ng'eeteetaab meet kumanaasir ki-taabuuninyii. Kuuyu ki Kirikiin, kitet siruutēkyii kurōōb keey, ng'ālyoo nyēē tēērchiintōōs āk biiko choo kisālu Iburaneek choo mākāsē yēēt kiy yoo /kāmākēētēt siruut ām kēēlooto. I-ārōōru :Luuka kule Yēesu ku *Wēritaab Chii nyēē kiyibchi biiko tukul lōkōōywēk chēē kāroomēch. Ibooru :inee mbo lōkōōywēk alak chēē maneemuuch :siriik chuut alake kutwech ām siruutēkwaa.

Kiyēē āmu: Yoo ikiimē :Mataayo kule Kāārārōokiintēētaab Yuutayeek :Yēesu ānkwoorōōru :Māarkō kule yēchinē :Yēesu Yēyiin yiisyēēt, kumāchē :Luuka kōōboor kule Yēesu ku Yēyiintēēt nto subak, ku chii nyēē chōōnēē siintaaryeetaab Aatam (kur. 3:23-38). Ibooru :Luuka ām yuutēyu kule Yēesu :nyēē bāwu kiy ake tukul ām kōōrēēt.

Ārōōrunēēt

¹ Boontēēt nyēē koonyitoot Tēyōfiilō, kiikusir :biiko chēē chaang' ng'aleek chēē kiikuyēyākiis ām wōlēē kēēmiitē.

² Kisir kuu wōloo kimwooytoowēēch :biiko choo kikāsē ng'aleechaata rubtooy keey āk Yēesu. Bi-chooto mbo :chēē kibokwaamtaat ng'aleechaa.

³ Boontēēt nyēē koonyitoot, kuuyu kwāārōōtootē tukuuchoo tukul kung'eetee wōlēē kitoowunēē, kaasoot kule karaam asiruung' ām kēēlto nyēē chōboot

⁴ siinkēt kule man :kiy ake tukul nyoo /kiiki-ineetiing'.

Kiiboor :malayikeet kule +/ mākēēsich Bātisāniintēēt Yoowaana

⁵ Yu kibāytooy *:Ērōōtē kōōrēētaab Yuutayeek kumukuul, kimii *:kibkōrōs ake nyēē /kikēēkuurēē Sekaryaa nyēē kichōōnēē sokonnyeet nyēbo mbo *kibkōrōs nyēbo Abiyya. Nto cheebyoosyeenyii ku Ēliisābēēt nyēē kibo kōōtaab *Āārōn nyoo kiyootu mbo kibkōrōs.

⁶ Kiyywēyē :Sekaryaa āk cheebyoosyeenyii Yēyiin ānkirubē kiruutēk tukul kuu wōlēē māktooy :Yēyiin.

⁷ Kikiikōōbuurchiin :tukwaay nyēē lōō āmānāānyōōr lēēkōōy, kuuyu ki sōōn :Ēliisābēēt.

⁸ Kimii :yēē kiyēyiisyē :Sekaryaa ām *Kōōtaab Yēyiin, kuuyu kibo kōōng'waa :bārooyinto kuyēyiis.

⁹ /Keekwey inee ām bareetaab *sēkēēryēēt, kuu wōloo /kikēēyēytooy kwaak, kōōwut Kōōtaab Yēyiin wōloo kiiwutē :mbo kibkōrōs nkit wokōōtuskēēn kiito ake nyēē boong'u nyēē anyiny.

10 Kisooyē :biiko chuut tukul ām saang' ku tēē yooto tukul.

11 Kutākumii kō, kuchōōnchi *:malayikeet ake ānkōōyyoonyēē āwunyii nyēbo taay ām yoo ki-ituskēēnēē kiyoo.

12 Kuteryekta keey :mukuulēy Sekaryaa ānkumuy miisin.

13 Nteenee kumwoochi :malayikaanaa kule, “Sekaryaa, -mēēmuy! Kaakukas :Yēyiin saayeeng'uung'. Kunyoo, mākusikuung' :cheebyoosyeeng'uung' leekweet nyēē wēēriit ānku +mēēkuurēē lakwanaata Yoowaana.

14 +Meeng'erech ānku mākung'ērēkiis :nkicheek biiko chēē chaang' kubo ng'ālyoontooni.

15 Mākuyēk :Yoowaana chii nyēē wōō ām taayeetaab Yēyiin. Mēēbērē makuyye *tifaayiik nto tukuuk alak tukul chēē ibōōkiitē biich. Mākōōnyiiiti :Yēyiin Tāmirmiryēēnyii ānkoo kutākumiitē mooyēētaab kaamet.

16 Makuweech biikaab *Isrāyēēl chēē chaang' kucham Yēyiintēng'waa.

17 Makoonto :inee taayeetaab Mokoryoontēēt ām tāmirmiryēēt āk kāāmuukēy chēē wuu choo kibo *Eliiya. Mākōōchoomnyo lēēkōōk ākoo siki-ikwaa, makuweech biiko choo kāwōōt kukas ng'aleekaab choo churtootiin ankuyeyta biiko kutorooch Mokoryoontēēt.”

18 Kumwoochi :Sekaryaa malayikaanaa kule, “Ntēē kōōkēēwōōyēkiitu :tukwaay. +Māānkētēē

1:12 Kiir. 6:22-23; 13:22; Tān. 8:17; Luuka 2:9 1:13 Tān. 10:12, 19; Luuka 1:30; 2:10 1:15 Kāāyit. 6:3-4; Luuka 7:33 1:17 Kiir. 13:3-5 1:17 Mal. 3:1; 4:5-6; Mat. 11:14; 17:10-11

nee kule man :ng'aleechu?"

19 Kukētyi :malayikaanaa kule, "Ntēē :anii Kāaburyēēl, nyoo ālēekityiintōōsii āk Yēyiin! / Kāākiiyookwoo āyibuung' lōkōōywēchu kāroomēch.

20 Kas! Mākuyēyākiis :ng'aleechu ām bēsyēēt nyēē kiikukwey :Yēyiin. Nteenee kuuyu maneecham kiyēē kāāmwoowuung', makunaming' keey :kuut ākoy kuyityiin :bēsyoonoto."

21 Kikānyiiis :biiko choo kimii saang' kut kulē, "So! Nto yu keekaay keey ra :Sekaryaa ām kō kuu nyi ēē?"

22 Yu kāwokuchuw saang', kikiikunamakay :kuutiit nyēē kimēēmuuchē kut kung'alaal. King'āloolchinēē biiko āwunnyēk baateey. Kōōnkēt yooto :biiko kule kikiikutookyī Sekaryaa :ng'ālyoo kuchōōnēē wōlēē mii :Yēyiin.

23 Kitas taay :Sekaryaa kuyēyiisyē ām *Kōōtaab Yēyiin ākoy kubēk :bēsyōōsyēkyii. Nto mii yoo, kuwēēchi keey kaa.

24 Nyēē mā tyaa, kunam :mooyēēt Ēliisābēēt. Kuwunyeē keey kō ārook muut. Kumwoochi keey yooto kule,

25 "Kaakuriireenaa :Yēyiin kōōnēmtoowoo kāānchuruurēētaab biiko kuuyu mānāāsich."

Kiiboor :malayikeet wōlēē +/mākēēsikto Yēēsu

26 Ām araaweetaab lo kung'eetee kukānyikisiit :Ēliisābēēt, kōōyookto :Yēyiin malayikeet Kāaburyēēl kuwo ākoy Nāāsārēēt ām yēēmēētaab Kalilaaya.

27 Kimii *:ārung'oonyoontēēt ake wōlooto nyēē / kikēēkuurēē Maaryaa. /Kikiikēēmākyi chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Yōōsēēf nyēē kichōōnēē kōōtaab Bāytooyiintēēt *Tāwuti.

28 Kiwo :malayikaanaata ākoy yēē kimii :Maaryaa ānkumwoochi kule, “Ichāmu nee oō, Maaryaa? Sērē, ichamaat ām taayeetaab Yēyiin.”

29 Kiboty :Maaryaa kiyēē mākumwooy, yu kakas ng'aleechaa. Kiteebēē keyy kityō kule, “Ng'al nee :chu ēē?”

30 Kumwoochi *:malayikeet kule, “-Mēēmuy! Kāākōōbēruuriing' :Yēyiin!

31 Kunyi, imiitē wēēnyikisiitu ānku +mēēsich leekweet nyēē wēēro ānku +mēēkuurēē lakwanaa Yēēsu.

32 Mākuyēk chii nyēē iyweyaat ānku Lakwataab Yēyiin. Mākōōkoochi :Yēyiin kāāmuukēywēēk kubāytooyiis kuu Tāwuti.

33 Makubayta biikaab *Isrāyēēl ām kēnyiisyēk chēē mābēku.”

34 Kuteebēē :Maaryaa malayikaanaa kule, “Āmuuchē :anii ānyōōru leekweet kule nee? Ntēē atiimaat.”

35 Kukētyi :malayikaanaa kule, “Mākuchōōnchiing' :Tāmirmiryēētaab Yēyiin ankoolaambuuchiing' :kāāmuukēywēēkyii. Chur-taat :leekweet nyēē +mēēsich / ānkumākēēkuurēē lakwataab Yēyiin.

1:27 Mat. 1:16 1:28 Kiir. 6:12; Ruut 2:4 1:30 Luuka 1:13
 1:31 Toowu. 16:11; 17:19; Kiir. 13:3; Isa. 7:14; Mat. 1:21; Luuka
 1:59; 2:21 1:32 2Sām. 7:16; Isa. 9:7; Mat. 20:30-31 1:33 Tān.
 2:44 1:34 Luuka 1:18 1:35 Mat. 1:18

36 Nto subak, ānkoo kimwooyē :biiko kule ki sōōn :tilyeeng'uung' Ēliisābēēt ānkimii kukēeytēē kēnyiisyēkaab yyootēēt, boonto ra mooyēēt nyēbo ārook lo.

37 Māmiitē :kiy nyēē mēēmuuchāksē ām wōlēē mii :Yēyiin.”

38 Kumwooy :Maaryaa kule, “Āchāmē kiy ake tukul nyēē mākwoo :Yēyiin. Kunyoo, kany kuyeyakay kuu wōloo 'keemwaayte.”

Yooto, kuwēēchi keey *:malayikeet.

Kiruutoochi :Maaryaa Ēliisābēēt

39-40 Yooto bakeenke, kuruutoochi :Maaryaa Ēliisābēēt āk boontēenyii Sekaryaa chēē kiminyē *kiriinkēēt ake ām mosoobēytaab yēēmēetaab Yuu-teeya.

Kuyitē kayaata

41 ānkōōtookwēēsē Ēliisābēēt, kwoorēērēnē :lak-wataab Ēliisābēēt ām moo. Kōōnyiityi :Yēyiin Ēliisābēēt tāmirmiryēēt

42 kukuurchi barak kumwoochinē Maaryaa kule, “Ibēruuroot kusiir kooruuk alak tukul! Ibēruuroot mbo :leekweet nyēē +mēēsich.

43 Ng'ālyoo nyēbo koonyit sōō, kule nee kuchō :kaametiitaab Mokoryoontēenyuu kut chokukasa.

44 Yooto 'kēēchōōnii kō ānkiitookwēēsoo, kwoorēērēnē :leekweet ām moo kubo ng'erekweek.

45 Ibēruuroot :inyiing' nyoo 'kiiyēnchi kule makuyeyakay :kiyēē kiikumwooy :Yēyiin!”

Tyēēntaab Maaryaa

46 Nto mii yoo, kutyēēn :Maaryaa kule,

“Āsiltooy Yēyiin ām mooyēenyuu tukul.

47 Baybay :tāmirmiryēenyuu

kubo Kāārārookiintēenyuu Yēyiin.

48 Kaakoosoot kōōbēruuroo,

motwooriintēenyii nyēē mining'.

Kung'eetee raat kuwo taay,

+/mākēēkuuro kule 'nyēē kiikōōbēruur :Yēyiin'.

49 Kāākuyēwoo :Yēyiin ng'alyoo nyēē wōō miisin.

Lēyyē, kusilākoy :inee.

50 Riirēē :Yēyiin biiko tukul choo iywēyē inee

kung'eetee binuut āk binuut.

51 Kāākōōboor kāāmuukēywēēkyii

ānkōōsērwēētē choo ng'āsē keey.

52 Ichuchuukunēē bāytooyik ng'ēchērōōkwaa

ānkōōloong'tēē choo yibē keey ng'wēny.

53 Ibiyoonyēē biiko choo āmē :kēmēwuut

tukuuk tukul chēē kāroomēch

ānkukwētē choo mokorēēn

āmēēkoochi kiy.

54-55 Kiikuyēētyēēchēēch acheek

biikaab *Isrāyēēl choo motwoorikyii.

Lēyyē! Kaakoosoot ra :Yēyiin kiyēē kimwooyē

kule makuriiree kōyoo bo *Abraam kēnyiiis āk

kēnyiiis.

Ng'aleechuutēchu :choo kimwoochinē biikyoo

choo kibo taay.”

56 Kiibuurto keey :Maaryaa Ēliisābēēt ārook chēē
māchē kuyitē sōmōk nto iyēyēē kaa.

1:47 Isa. 43:3; Aabak. 3:18 1:50 Tyēēn. 103:8, 17 1:51 Kiruu.
5:15; 26:8 1:52 Tyēēn. 75:7; Mat. 23:12; Yāāk. 4:6, 10 1:53
Tyēēn. 107:9; 34:10; Luuka 6:21 1:54-55 1Sām. 2:1-10 1:54-55
Toowu. 17:7; Tyēēn. 98:3; Miika 7:20

Wōlēē /kikēēsikto Bātisāniintēēt Yoowaana

⁵⁷ Nto mii yoo, kusich Ēlisābēēt leekweet nyēē wēēriit.

⁵⁸ Yu kakas :laatoosyek āk tilyōōnuutēk kiisayta nyēē kiiboorchī :Yēyiin Ēlisābēēt, kung'ērēkiis :tukul.

⁵⁹ Kutinyē :lakwanaa bēsyōōsyēk sisiit kuba :laatoosyek āk tilyōōnuutēk saakweet nyēē */kikiimurootānēē lakwanaa. Kimāchē :bichoo kule nto /kēēkuurtēē leekweet kaayneetaab kwaan kule Sekaryaa.

⁶⁰ Nteenee kutāyiis :kaamet. Kimwooy kule, “+/Mākēēkuurēē Yoowaana.”

⁶¹ Kumwooy :biiko kule, “O, ntēē māmii :chii ām kōōng'woong' nyēē /kēēkuurē kuu nyoo!”

⁶² / Keeteabee Sekaryaa / kēēng'āloolchinēē āwunnyēk kōōboor wōlēē +/mākēēkuurto leekweet.

⁶³ Kumwaayta /kiikoochi kiyēē kasir. Yu kasir kule, “+/Mākēēkuurēē lakwani Yoowaana,” koolat :biiko.

⁶⁴ Kootyaak :ng'elyebtaab Sekaryaa bakeenke ānkusilto Yēyiin.

⁶⁵ Kimuuyo :laatoosyek miisin. / Kikyaamtaat ng'alechaa kuyit komoswookik tukul chēbo mosoobēytaa Yuuteeya.

⁶⁶ Kiteebēē keey :chii ake tukul kule, “Ara māchokuyēk nee :lakwani?” Kitookunoot :lakwanaa kule tinyē kāāmuukēywēēkaab Yēyiin.

Tyēēntaab Sekaryaa

⁶⁷ Nto mii yoo, kōōnyiityi :Yēyiin Sekaryaa tāmirmiryēēt kutyēēn kule,

- 68 “Kutōrōriit :Yēyiintēētaab *Isrāyēēl,
kuuyu kachokooraraach biikyii.
- 69 Mii kōōyookwēēch Kāārārookiintēēt
kuchōōnēē kōōtaab *Tāwuti,
nyēē boonto kāāmuukēywēēk miisin,
- 70 kuu wōloo kimwooytooy :Yēyiin kēny
kubununēē wōōrkooyikyii.
- 71 Makooraacheech ām wōlēē mii :buunikyoo
ākoo mbo ām wōlēē mii :biiko chēē wēchēēch.
- 72-73 Kaakuriiree :Yēyiin man mbo kuuko
kootyiich *kiirooyeet nyoo kimwoochinē
*Abraam.
- 74 Mākukōōnēēch mbo bārooyinto
nyēē kēēyēchinē yiisyēēnyii nyēē
-mākēēmuuytōōsii.
- Mākusārunēēnēēch wōlēē mii :buunikyoo
- 75 ankuyeyeech kēētililiitu
ankeechurte ākookoy ām taayeetaab Yēyiin.
- 76 Nto inyiing' ii, lakwanyuu,
+mēēyēku *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin.
+'Meentooy wēēyēytoochi Mokoryoontēēt kēēlto.
- 77 +Māwēēboorchii biiko kōōnkēt wōlēē /
kiirārooktooy
yoo kāsoom /kēēnyōōchi kaat.
- 78 Riirēēnēēch :Yēyiin
ām mooyēēnyii nyēē lēēl.
Mākōōyook lēbkēēyyēēt kuchōōnēē kibkōōnkōy

1:68 Tyēēn. 41:13; 72:18; 111:9; Luuka 4:18-21; 7:16; 19:44 **1:69**
Tyēēn. 132:17; Mat. 20:30-31 **1:70** Isa. 9:2-7; Miika 5:2-4; Room.
1:2 **1:71** Tyēēn. 106:10 **1:72-73** Laawi. 26:42; Tyēēn. 105:8-9;
106:45; Toowu. 22:16-18; Miika 7:20 **1:75** Tiitō 2:12, 14 **1:76**
Mal. 3:1; Mat. 11:10; Māarkō 1:2 **1:77** Cherem. 31:34 **1:78**
Chuy. 34:6; Mal. 4:2

79 chokōōluuchi biiko choo kiikoolaambuuch
:mēēnānēētaab mēēyinto.

Mākōōrēētootēēch :lēbkēēyyooni
kēēnyōōru tāloosyēēt.”

80 Kinerta :Yoowaana ng'ālyoontēētaab Yēyiin
ām nkuruukyii tukul. Kiminyootē suurkwēēn
ākoy bēsyēēt nyēē kichokōōboorchi keey biikaab
*Isrāyēēl.

2

*Wōlēē /kikēēsikto Yēēsu
(Mataayo 1:18-25)*

1 Kimii :bāytooyiintēēt ake ām bēsyōōsyēchooto
nyēē kibāytooy Rooma ākoo kōōrōōsyēk alak chēē
chaang'. /Kikēēkuurēē bāytooyiintonoo *Kayisaar
Ākuustō. Kimwaayta :kāāntōōyiintonoo /kiiyiit bi-
iko tukul ām kōōrōōsyēchooto.

2 Kibo taay :kāāyiitiisyonoo ām nyoo
kichokuyēyāktōōs kubāytooy *:Kirēēnyō
kōōrēētaab Siirya.

3 / Kikēēmwooy kule / bokiiyiitēē :chii wōlēē /
kikēēsikyinē.

4 Nto kuuyu kibo :Yōōsēēf kōōtaab Tāwuti,
king'eetee Nāāsārēēt ām yēēmēētaab Kalilaaya
ānkuwo kiriinkēēng'waa Bēētēlēyēēm ām
yēēmēētaab Yuuteeya wōloo / kikēēsikyinē
Bāytooyiintēēt *Tāwuti.

5 Kiwēēto keey Maaryaa nyi kimāchē kule
sukoomut ānkoō kikiikuriik kucham keey.

6 Kumii wōlooto, kwaam Maaryaa :mooyēēt.

7 Nyēē mā tyaa kutwaat wēēriit. Kōōyēēn leekweet ānkōōmukoonchi mwēēnkēēt nyēē / kiing'ēēng'sēē ām mchoor, kuuyu kimāmii :bārooyinto kōōtaab tāyēēk.

Malayikaanik ākoo ākiik

8 Kimii :ākiik alake kwēēmowuunooto chēē kyookooy kēēchiirēk ām yeecheyta nyēē kilēēkitēē Bēētēlēyēēm.

9 Kuchōōnchi *:malayikeet ākiichoo ām lēbkēēyyēētaab Yēyiin ankookweny icheek. Kinam bichoo :muyātēēt kut kubōōtoon.

10 Nteenee kumwoochi :malayikaanaa kule, “-Mōōmuuyē! Āyibwook :anii lōkōōywēk chēē makuyey biiko tukul ām kōōrēēt kung'erēkiis miisin.

11 / Kāākēēsikwook raat ām Bēētēlēyēēm *Kāārārōokiintēēt nyoo kwōōkānyoonu. Nyooto ku Mokoryoontēēng'woong'.

12 Yoo sōōnyōōru lakwanaa, +mookas / kāākiyyēēnēē sirook / ānkiimukoonchi mwēēnkēēt nyēē /kiing'ēēng'sēē.”

13 Nyēē mā tyaa, kurēkunēē :lukēētaab malayikaanik kibkōōnkōy, kuyēmo āk nyiin ānkutyēēn :tukul kōōkoostooy Yēyiin kule,

14 “Wōō :Yēyiin ām kibkōōnkōy!

Mii kuchōōnchinē :tāloosyēēt biiko, choo makuchamta :Yēyiin, kule churtootiin.”

2:7 Mat. 2:1; Yoowa. 7:42 **2:9** Luuka 1:12 **2:10** Luuka 1:13

2:11 Mat. 20:30-31; Luuka 22:67; Yoowa. 4:42; Yēyuut. 5:31; 13:23; 2Bēt. 1:11; 1Yoowa. 4:14 **2:14** Isa. 9:6; 52:7; 57:19; Luuka 1:79; 10:5-6; 12:51; 19:38, 42; 24:36; Yoowa. 14:27; Yēyuut. 10:36

15 Yu keeyeey :malayikaanichaa kibkōōnkōy, kumwooy :ākiik kule, “Murēchu, okany keebe Bēētēlēyēēm bokeekas ng'ālyoontooni kāākōōboorwēech :Yēyiin.”

16 Yu kāmwooy kuu nyooto, kulabat ākoy wōlooto ānkubokunyōōr Maaryaa, Yōōsēēf āk leekweet nyēē /kāākiimukoonchi mwēēnkēēt.

17 Yooto, kumwoochi :ākiichoo biiko ng'aleekaab malayikaanaa chēē kirubtooy keey lakwanaa.

18 Kiilat :biiko tukul ng'aleechaa kyoomu :ākiik nteenee

19 kinamtaat :Maaryaa mēt.

20 Kiikoostootē :ākiichoo Yēyiin kumii kōōyēyē wōloo kimii :kēēchiirēk kubo lōkōōywēk chēē kinyōōr. Kikas leekweet kuu wōloo /kikēēmwooytoochinē.

/Kikiimuraatan Yēēsu /ānkēētoochi kaayneet

21 Nto mii bēsyēētaab sisiit kung'eetee /kākēēsich lakwanaa, / keeyey saakweet nyēē */ kikiimurootānēē / ānkēētoochinēē kaayneet. Yu /kaakiimuraatan /kēētoochi kaayneet kule Yēēsu, kaaynaanaa kisimkutoochinē *:malayikeet /kumanaa-keemanach.

/Kibokiitāboonchi Yēēsu Yēyiin

22-24 / Kikeesir ām kiruutēkaab Yēyiin choo kikōōnu *:Muusa kule ibuurē :koorko nyēē kāsich wēero bēsyōōsyēk artam nto /kēēlābchinē. Nto yoo /sikēēlābchi, kimāchāktōōs kuwēētooy chēēbtuukēēnik āyēēng' chēē wōōyēch nto āyēēng' chēē minkēech /bokēēyēchinēē ntāsimumtēk. / Kikeesir mbo subak kule, leekwa ake tukul

nyēē /kākēēsich nyēē kibooreetyeet ānku wēēro, /
kiitāboonē nyoo kubo yiisyēētaab Yēyiin.

Kunyoo, yu kikiikukeeyta :bēsyōōsyēchoo bo
tōmōnoontiit, kuwēeto keey :Maaryaa Yōōsēēf
kuboontotē leekweet Yēēsu. Kiba ākoy *Kōōtaab
Yēyiin nyēē kimii Yēērusālēēm. Kimāchē /
bokēēyēchi ntāsimuutēk ām wōlooto kuu wōloo
mwooytooy :kiruutēk ānkubokōōkooyto Yēēsu kubo
yiisyēētaab Yēyiin.

²⁵ Kimii :chiito ake Yēērusālēēm nyēē /
kikēēkuurēē Simiyōōn nyēē ki lēēl :moo
ankichamaat ng'ālyoontēētaab Yēyiin miisin. /
Kikikiinyiityi Tāmirmiryēētaab Yēyiin ānkikānyoonu
*Kāārārookiintēēt kuchō.

²⁶ Kikiikōōboorchi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule
kumanaame :inee, makukas Kāārārookiintēēt
nyoo mākōōyook :Yēyiin.

²⁷ Kikiikōōrēētoot :Tāmirmiryēētaab Yēyiin
bēsyoonoto Simiyōōn kuwo *Kōōtaab Yēyiin.
Kuyitē :Yōōsēēf āk Maaryaa wōlooto,

²⁸ kunāmē :Simiyōōn leekweet ankookaasta
Yēyiin kule,

²⁹⁻³¹ “Bāytooyiintēēnyuu Yēyiin, yoo kaameey
ra, māmii ng'ālyoo, kuuyu kaakas leekweet kuu
yoo 'kwēēmwoowu. Kaakas *Kāārārookiintēētaab
kōōrēēt nyoo 'kiikuurtoowēēch kukāsē :biiko
tukul.

³² Mākuyēk lēbkēēyyēētaab bōrōryōōsyēk tukul
ankuyey /kēēkoonyit biikaab *Isrāyēēl tukul.”

2:22-24 Laawi. 12:1-4, 7-8; Chuy. 13:2, 12 **2:26** Luuka 2:11

2:29-31 Luuka 10:23-24 **2:32** Isa. 42:6; 49:6

33 Kiyyo :Yōōsēēf ākoo Maaryaa yooto kōōlātē kiyēē kimii :Simiyōōn kumwooyē kurubta keey Yēēsu.

34 Kōōbēruur :Simiyōōn icheek tukwaay ānkumwoochi Maaryaa kule, “Makuyey :lakwani / kiiraraach biikaab Isrāyēēl alak nto alak mākubootyo. Mākōōboor kāāmuukēywēēkaab Yēyiin ām Isrāyēēl, nteenee makukwiil :biiko chēē chaang’.

35 Yooto, mākōōboor keey :miyootyēēt nyēē kiwung’ta keey :bichoo. Mākung’woonchiing’ :ng’aleehaa miisin kukerkeyiit nyēē / kākēerutēēniing’ chōōkiit kubun.”

36 Kimii :nkinee cheebyoosyeet ake *Kōōtaab Yēyiin bēsyoonooto nyēē / kikēēkuurēē Ana. Kiki-ikuyoosiit miisin ānki *wōōrkooyoo nyēbo Yēyiin. Ki lakwataab boontēēt ake nyēē / kikēēkuurēē Fānwēēl nyēē kibo kōōtaab Asyeer. Kiming’to keey saanteenyii kēnyiiisyēk tisab nto yityo kume :saanteet.

37 Kōōbuur ku musuk ākoy yēē kiboonto kēnyiiisyēk tāmānwookik sisiit āk ang’wan. Kiwēētii :cheebyoosyaanaa Kōōtaab Yēyiin ku tēē yooto tukul wokukutunkyinē Yēyiin bēēt nto kwēēmooy ānkukirē āmiik kibtaman.

38 Kiwo :cheebyoosyaanaa yoo king’aloolchinēē :Simiyōōn Maaryaa ākoo Yōōsēēf. Kubirchi :nkinee Yēyiin kōōnkōy ānkumwoochi chii ake tukul nyēē kimii kukānyoonu kooraraach :Yēyiin Yēērusālēēm kule, “Kaakuyit *:Kāārārookiintēēt!”

39 Yu /kāākēēyēchi ntāsimuutēchoo kuu wōloo māktooy :kiruutēkaab Yēyiin, kooyeey :Yōōsēēf āk Maaryaa *kiriinkēēng'waa Nāāsārēēt ām yēēmēetaab Kalilaaya.

40 Kineree :Yēesu wōlooto kut kukich. /Kiki-ibēruur /ānkiikoochi kiirnātēēt nyēē wōō.

Nyēbo taayta kōōwut :Yēesu Kōōtaab Yēyiin

41 Ām kēnyiit ake tukul, kibēētii sikiikaab Yēesu Yēerusālēēm bokwomē *Saakweetaab Keeytaay-eet.

42 Yu kiboonto :Yēesu kēnyiisyēk taman āk āyēēng', /keebeeta saakwaanaa.

43 Yu kābēk :saakweet, kung'ēētyo :sikiikyii kooyeey kaa. Nteenee king'ētunēē :Yēesu Yēerusālēēm kumēēnkētē :sikiik.

44 Kibērē :sikiik tōōs tākuboontoonu keey :inee chōōrōōnuutēkyii nto tilyōōnuutēk. Nto mii kosolēny, wokucheeng'aatee :kwaan āk kaamet wōlēē mii :chōōrōōnuutēk āk tilyōōnuutēk,

45 nteenee mānāānyōōr. Kooyeey yu kāyyēēkunēē akoy Yēerusālēēm bokucheeng'aat.

46 Nto mii bēsyēētaab sōmōk bokunyōōr kumii kiirwookēētaab kāānēētikaab kiruutēk ām *Kōōtaab Yēyiin kukāsē kiyēē /kikēēmwooyē ānkukiirē ng'al.

47 Kiilat :chii ake tukul nyēē kikāsē kiirnātēēt nyēē kiboonto :Yēesu āk wōlēē kiwāluntooy kiyēē /kikēētēēbēē.

48 Kinam kuut kwaan āk kaamet. Kulēēnchi :kaamet, “Baaba, ng'ālyoo nee :nyi 'kēēyēwēēch! Ntēē siikōōnēēch keeluyaatee wōli tukul?”

49 Kukētyi :Yēesu kule, “Ām :nee soocheeng'aateenaa wōloo tukul? -Mōōnkētē

:akweek kule māchāktōōs āmiitē :anii kōyi bo Baaba āyēyē ng'aleek chēē mākwoo :Baaba?"

⁵⁰⁻⁵¹ Mānēenkēt :sikiik kiyēē kiibooru :ng'aleechaa kimwooyē :Yēesu, nteenee kinamtaat :Maaryaa mēt. Kicham :Yēesu kuwēeto keey kwaan āk kaamet. Kiwokukoonyit sikiikyii.

⁵² Yooto tukul kumii kunērē :Yēesu, kutāsyinē keey :ng'oomnānēenyii ānkuchāmē :Yēyiin āk biiko.

3

Yoowaana, yēytooyiintēētaab kēēltaab Yēesu

(Mataayo 3:1-12; Māārko 1:1-8; Yoowaana 1:19-28)

¹ Ki kēnyiitaab taman āk muut kubāytooy :Tibēēryō kōōrēētaab Rooma kumukuul. Ām bēsyōōsyēchooto, kibāytooy :Bōōntyō *Bilaato yēēmēētaab Yuuteeya, kubāytooy *:Ērōōtē Antibaas* yēēmēētaab Kalilaaya, nto ng'eetaabkaamet Filibō, kubāytooy :nyoo yēēmōōsyēk āyēēng': nyēbo Itureeya ākoo nyēbo Traakoniit. Kibāytooy :Lusaannya yēēmēētaab Abileen.

² Nto mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ām bēsyōōsyēchooto ku *Anaas ākoo *Kayaafa. Ki yooto mbo yēē kiiyookyinē :Yēyiin Yoowaana Araab Sekaryaa lōkōōywēk kumii suurkwēēn.

³ Kunyoo, kyaamtaatee :Yoowaana lōkōōywēk biitōōsyēk tukwaay chēbo āynēētaab Yoortaan kumwoochinootē biiko kuweeksee miyootyēēt

2:49 Yoowa. 2:16 **2:50-51** Luuka 2:19; Ēfēēs. 6:1; Filib. 2:6-8; Kolos. 3:20; Ibu. 5:8 * **3:1** Ērōōtē nyiitēnyi ku wēritaab Ērōōtē nyoo kimwooytooy /keebakach wēēriik. **3:2** Luuka 1:80

nyoo kiikuyey /ankeebatisan sukunyōōchi :Yēyiin kaat.

⁴ Kiityiich kuu yoo siraat ām kitaabuutaab *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin *Isaaya kule,
“Miitē :chiito ake kukuuru ām kōōr nyēē suurk-wēēn kule,

‘Oyeyte keey,

ānkōōbāroochi Mokoryoontēēt kēēlto.

⁵ /Keeyeb tulōōntōōk

/ānkēēsisinēē tuybēyōōsyēk.

/Keechuul kēēlwookik choo moosootiin

/ānkiirōōr choo sing’iirēch.

⁶ Māchaktōōs :biiko tukul kōōnkētē kule māchē :Yēyiin kooraraach icheek.’ ”†

⁷ Kimwoochi :Yoowaana biiko chēē kimāchē / keebatisan kule, “Ng’oomng’ookichu! Ng’oo :nyēē kāmwoowook ōmwēyēē ng’woonintaab Yēyiin nyoo mākuchōōnchook?

⁸ Oboorunēē yēyuutēkwook kule kooweeksee miyootyēt, āmōōkwērtē keey ōmwooyē kule, ‘Ntēē kēēbooyē Abraam.’ Āmwoowook man kule imuuchē :Yēyiin kuyey rwoontōōchu kuyēk lōkōkaab *Abraam.†

⁹ Itōrōōroot :āywēēt. Kunyi, keet ake tukul nyoo kamayey lokoyeek chēē kāroomēch, /kiiluultooy / ānkēētōōrchi ma.”

¹⁰ Kuteebēē :biiko Yoowaana kule, “Kiy nee :nyēē +mākiiboorunēē kule kookeebakaakte miyootyēt?”

3:3 Luuka 24:47; Yēyuut. 13:24; 19:4 † **3:6** Isaaya 40:3-5 **3:7** Mat. 3:7; Luuka 21:5-36 † **3:8** Ibooru ‘lōkōkaab Abraam’ biiko chēē kāsyinē Yēyiin kuu Abraam. **3:8** Mat. 3:9; Luuka 13:16; 19:9; Yoowa. 8:33-47; Room. 4:12, 16-17; Kala. 3:7, 29 **3:9** Mat. 7:19

11 Kumwoochi :Yoowaana kule, “Yoo boonto :chii sirooy āyēēng’, kubchēchi nyoo mātinyē sira. Nyoo boonto āmiik, kubchēchi nkinee nyoo mātinyē.”

12 Kikwa :nkicheek kāāruruukikaab *syuuruut kumāchē kule /keebatisan ānkumwoochi Yoowaana kule, “Kāānēētiintēēt! Nto nkacheek, mākweēch kule kēēyēyē nee?”

13 Kukētyi :Yoowaana kule, “Boosaan otāsyinē laatit ake barak ām syuuruut nyoo /kikiitiilwook kule ōruruuchēē biiko.”

14 Kukwa :nkicheek chēē riibē tāloosyēēt anku-teebee kule, “Nto nkacheek, mākweēch keeyey nee?” Kukētyi :Yoowaana kule, “-Mōō-āmchi chii ng’ōōki ām kiyēē manaayey, āmōōsāsunēē chii tukuukyii. Oteeree beesaanik choo /kēēkwēwook ām yiisyēēng’woong’.”

15 Kikānyoonu :chii ake tukul kuyit *:Kāārārookiintēēt ām lēēkitō. Kyoomē mēt kumwooyē kule, “Ara nyuun Kāārārookiintēēt ku Yoowaana?”

16 Kumwooy :Yoowaana kule, “Ābātisānēēnook :anii bēēko baateey, nteenee mākuchō :chiito nyēē boonto kāāmuukēywēēk kubiira, nyēē -māāyēmē mbo ārēēkyi kwēyōōnik. +Machokubatisaneenaak :inee Tāmirmiryēētaab Yēyiin āk maata.

17 Machokuseesta mōōrōryēēk kung’ēt :nkoonuuk ankubeelee mōōrōryēēchoo maataab kibchuulyo. Nto nkoonuuk, kukonoree choo chookē.”

18 Kitas taay :Yoowaana kwoomchinē biiko lōkōōywēk chēē kāroomēch ānkōōkāloonchinē kutayee keey ng'ōōki.

19 Kiiburyoong'to :Yoowaana Bāytooyiintēēt *Ērōōtē kuuyu kyoobuch ng'eetaabkaamet kōōnēmuneē koorkēēnyii Erootyaa. Kiiburyoong'to mbo subak kubo ng'al alak chēē chaang' chēē miyootēch.

20 Yooto, kunam :Ērōōtē ankukerta kō. Kiinyikiis :ng'ālyoontooni miyootyēētaab Ērōōtē miisin.

*/Kikeebatisanee Yēesu bēēko āk Tāmirmiryēēt
(Mataayo 3:13-17; Māārkō 1:9-11)*

21 Yu kitākubātisāniisyyootē :Yoowaana, kuchō :nk-inee Yēesu /ankeebatisan. Nto kumii :Yēesu kusooyē Yēyiin, kuyaatakay :kibkōōnkōy

22 ānkurēkyi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē wuu chēēbtuukē. Kukuur :Yēyiin ām barak kule, “Inying' lakwanyuu nyēē āchāmē ānkāāng'ērēkyinē.”

*Siintaaryeet wōlēē kichōōnēē :Yēesu
(Mataayo 1:1-17)*

23 Kitinyē :Yēesu kēnyiisyēk chēē kimāchē kukēēytēē sosom kutoowu yiisyyēnyii. Kikuurē :biiko Yēesu kule araab Yōōsēēf ānkoo kimābo Yōōsēēf. Kichōōnēē kōōtaab Ēēli.

24 Ēēli nyoo ki araab Maatat. Maatat araab Laawi, Laawi nyoo ki araab Mēlki, Mēlki nyoo kibo Yanaay, Yanaay nyoo ki araab Yōōsēēf.

²⁵ Yōōsēēf araab Matatyaa nyoo ki araab Āmōōs. Kibo :Āmōōs Nāwuum nyoo ki araab Ēsli, Ēsli araab Nakaay.

²⁶ Nakaay araab Mayaat nyoo ki araab Matatyaa araab Sēmēyiin nyoo kibo Yōōsēk. Kibo :Yōōsēk Yoota

²⁷ nyoo ki araab Yowanaan nyoo ki araab Reesa, nyoo kibo Sērübābēēl, araab Syeeltyeel nyoo kibo Nēēri.

²⁸ Kibo :Nēēri Mēlki, nyoo ki araab Aati, nyoo kibo Koosam araab

²⁹ Eer nyoo kibo Chooswa araab Elyeeser, nyoo kibo Yōōriim, nyoo ki araab Maatat. Kibo :Maatat Laawi,

³⁰ nyoo ki araab Simiyōōn nyoo kibo Yuuta, Yuuta araab Yōōsēēf nyoo kibo Yoonam araab Elyaakim.

³¹ Elyaakim araab Meleeya nyoo kibo Meena, Meena nyoo ki araab Mataata. Kibo :Mataata Naasan, nyoo ki araab Tāwuti.

³² Tāwuti nyoo kibo Yēēsē araab Ōbēēt nyoo ki kwaan ku Boowaas, Boowaas araab Sālmōōn nyoo kibo Nāāsyōōn,

³³ nyoo ki araab Aminataab, nyoo ki araab Raam nyoo ki araab Ēsrōōn nyoo ki kwaan ku Bērēēs, nyoo kibo Yuuta.

³⁴ Kibo :Yuuta Yāākōbō nyoo ki araab Isaka nyoo kibo *Abraam araab Teera. Kibo :Teera Nayoor,

³⁵ nyoo ki araab Sēruk, Sēruk araab Rēēwu nyoo kibo Belek nyoo ki kwaan ku Eber araab Syeela.

³⁶ Kibo :Syeela Kaynaan nyoo ki araab Arfak-saat, araab Syēēm, nyoo kibo Noowa. Kwaaniitaab

Noowa ku Lameek,

³⁷ nyoo ki araab Metuseela araab Enok nyoo kibo Chāārēēt araab Maalaleel nyoo kibo Kaynaan.

³⁸ Kibo :Kaynaan Ēnōs nyoo ki araab Sēēt. Kibo :Sēēt Aatam, nyoo kiyēyē :Yēyiin.

4

/Kikeetyem Yēesu ām suurkwēēn

(Mataayo 4:1-11; Māārkō 1:12-13)

¹ Yu /kābokiinyiityi Yēesu Tāmirmiryēētaab Yēyiin, kung'eetee komosaa kibo āynēētaab Yoortaan ānkōōrēētoot :Tāmirmiryoonoo ākoy suurkwēēn.

² Kiibuur wōloto bēsyōōsyēk artam kukirē āmiisyēēt. Yu kābēk :bēsyōōsyēchoo artamu, kwaam :kēmēwuut miisin. Kutākumii :Yēesu wōloto, kuchōōnchi *:Kēniintēēt kumāchē kutyem.

³ Kimwoochi kule, “Yoo inyiing' man ku Lakwataab Yēyiin ii, imwoochi rwaantaani kuyēk ānyoontēēt.”

⁴ Kukētyi :Yēesu kule, “Ntēē mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, ‘Māsobēē :chiito āmit baateey.’†”

⁵ Kuwēeto :Kēniintēēt Yēesu ākoy lekemeet ake barak ānkung'oonkyi kukas kiriinkōōsyēk tukul ām kōōrēēt.

⁶⁻⁷ Kumwoochi Yēesu kule, “Yoo 'kēēkutung'woo, +māākōōniing' kāāmuukēywēēk ibayte kiriinkōōsyēchuut tukul kāroorānēch kut kōōtēnytēenyē, kuuyu anii :nyēē āboontē kāāmuukēywēēk ākoochi chii ake tukul nyoo kaacham.”

3:38 Toowu. 5:1-32; 11:10-20; 25:19-26; 29:35 **4:2** Luuka 4:18; Ibu. 4:15 † **4:4** Kiruu. 8:3 **4:6-7** Mat. 28:18

8 Kukētyi :Yēesu kule, “Ntēē mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule māchāktōōs / kēēkutunkyinē Yēyiin / ānkiiywēyē inee nkit.”†

9 Nto mii yoo, kuwēeto subak :Kēniintonoo Yēesu ākoy Yēerusālēēm ānkōōkoochi kōōyyoonyēē yēē kotootyēēt ām barakuutaab tōōtēētaab *Kōōtaab Yēyiin.* Yooto, kumwoochi :Kēniintēēt kule, “Yoo inying' man Lakwataab Yēyiin ii, iraantee baa, yuutēyu ¹⁰kuuyu mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, ‘Mākōōyook :Yēyiin malayikaanikyii bokuriibing’.

11 Makutaaching' malayikaanichaa ānkōōrēētooting' simeenachiing' :rwaa.’†”

12 Kukētyi :Yēesu kule, “Mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, ‘-Meetyem Yēyiintēēng'uung’.”†

13 Yu kaakutyem :Kibrōkōsyoontēēt Yēesu, kubakaakta ānkuwēēchi keey ākoy bēsyēēt ake.

Kitoowunēē :Yēesu yiisyēēnyii yēēmēētaab Kalilaaya

(Mataayo 4:12-17; Māārkō 1:14-15)

14 Yu kāwokunyōōr :Yēesu kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēēt, kooyeey yēēmēētaab Kalilaaya ankuyey tukuuk chēē chaang' chēē / kiilātē. Kitookunēē :kaayneenyii yēēmoonotoo tukul.

15 Kiikoostoooy :chii ake tukul wōlēē kiinēētitooy ām *kooiikaab saayeet.

/Kikeetay Yēesu ām saang'nyii

† 4:8 Kiruu. 6:13 4:8 Kiruu. 5:9 * 4:9 Yuutēyu yēē kiitōōroot ām tōōtēētaab Kōōtaab Yēyiin yēē kicham kuku-utēē :mbo kibkōrōs aryeembuut kumāchē kōōbāroostoochi biikaab Yēerusālēēm ng'aleek. † 4:11 Tyēenwookik 91:11-12 † 4:12 Kiruu. 6:16 4:14 Luuka 4:18; Yēyuut. 1:8

16 Nto mii yoo, kooyeey :Yēesu Nāāsārēēt wōloo kinērēē. Nto mii bēsyēētaab *Sabaato, kōōwut *kōōtaab saayeet kuu kwaak. Kumii kō, kung'eet kumāchē kusuman ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

17 / Kiiyokoochi lōkōōywēk chēē kisir :wōōrkooyoontēētaab Yēyiin *Isaaya. Kung'aany yēē kimāchē ankusuman kule,

18 “Āboontē Tāmirmiryēētaab Yēyiin,
kuuyu kikweya :Yēyiin

ā-āmchinootē bānoonik
lōkōōywēk chēē kāroomēch.

Kiiyookwoo :Yēyiin chāāmwoochi biiko
kule +/-makiityaakta choo rātootiin
ām choolwookātēēt.

Nto choo kōryootiin,
+/-mākēēng'oonkyi koonyek kukasta.

Nto choo kiikōōtiiny :biiko alake ām bāytooyiisyēēt,
mākubāw keey.

19 Kiiyookwoo :Yēyiin chāāmwoochi biiko kule
bēsyōōsyēk :chu chēē makuchamee :Yēyiin
icheek.”†

20 Yu keewaany :Yēesu kusuman siruutēchoo,
kukētyi chiito nyēē kiiyyoonkyinē saayeet
ānkōōbuur ng'wēny sukoobanybaany ng'aleechaa.
Kiirōōtoot :biiko tukul Yēesu miisin.

21 Kimwoochi bichoo kule, “Kāākuyityiin
:bēsyooni āk kiyēē mwooyē :siruutēchu.”

22 King'ērēkyi :biiko tukul chēē kimii yooto Yēesu
ankoolat miisin ām wōlēē king'ālooltooy, kuuyu ki
kāroomēch :ng'aleekyii.

4:18 Luuka 1:35; 3:16, 22; 4:1, 14; 10:21; 24:49; Yēyuut. 1:2, 5, 8; 2:4,
17, 18, 33, 38 † 4:19 Isaaya 61:1-2 4:19 Luuka 7:22

Nteenee kimwooy :biiko alake kule, “Māchē :chiichi kumwooy kule inee ku *Kāārārookiintēēt? Acha ēē, wē, ntēē araab Yōōsēēf.”

²³ Kukētyi :Yēesu kule, “Ānkēt kule ōmuuchē ōmwoowo ng'ālyoontoonoo kimwooy :booyoo nyēbo kēny kule, ‘Isoob keey kurook :kāānyooyiintēēt.’ Ōmiitē ōmwooyē kule ntēē -māāyēyē :anii ng'al chēbo kwōng'uut ām saang'nyuu kuu yoo kyāāyēyē ām Kaabernaam.

²⁴ ! Kāāmwoowook, -/ mākēēchāmē *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin ām saang'nyii.”

²⁵⁻²⁶ Kumwoochi :Yēesu subak kule, “Osoot yoo kiyēyē :Yēyiin kuwo :roobta kēnyiisyēk sōmōk āk ārook lo. Kichō :kēmēwuut kōōrēēt / ānkiiyookto wōōrkooyoontēētaab Yēyiin *Eliiya kuwo ākoy *kiriinkēēt ake nyēē / kikēēkuurēē Sarefaat ām kōōrēētaab Sitōōn wōlēē kimii :koorko nyēē ki musuk nyēē mēēbērē ki Cheebyuutayaa. Ntēē kimii naas, :kooruuk alake chēē chaang' chēē ki Cheebyuutayiis āmēēbērē / kikiiyookto Eliiya kuwēēchi icheek?

²⁷ Okas, baa, mbo yoo kiisoobē :wōōrkooyoontēētaab Yēyiin Eliisya Naaman nyoo kikinam *:makereenik ānkibo kōōrēētaab Siirya. Ntēē kimii :biiko chēē chaang' chēē ki Yuutayeek chēē kiboonto makereenik āmēēbērē / kikiisoob?”

²⁸ King'woonchi :ng'aleechaa bichoo ām kōyooto bo saayeet.

²⁹ Kung'ēetyo ānkukwēryoot Yēesu kumāchē kule wokuwunuktēē kēēbēeryēēt ake nyēē kilēēkitēē yooto.

30 Nteenee kibotēē :Yēesu yooto ānkuwēēchi keey.

*Kāāmuukēywēēkaab Yēesu
(Māārko 1:21-28)*

31 Kiwēēchi keey ākoy Kaabernaam. Kyoomchi biiko ng'alyoontēētaab Yēyiin ām *kōōtaab saayeet yēē ki bēsyēētaab *Sabaato.

32 Kiilat :biiko ām wōlēē kiinēētitooy :Yēesu, kuyyu king'āloolē ām kāāmuukēywēēk.

33 Kimii :chiito ake kōyooto nyēē kiiyiimē *:tāmirmiryēēt nyēē miyaat. Kubōlchi Yēesu :tāmirmiryoonoo kule,

34 “Ō! Yēesu nyēbo Nāāsārēēt, imāchēēnēēch nee? Imāchē iwaang'teech? Ntēē ānkētiing' :anii. Inyiing' nyoo ichurtaat ānkiichōōnēē Kaab Yēyiin.”

35 Kōōburyoong'to :Yēesu tāmirmiryoonoo kule, “Siis ankiichuwunee chiichi.” Kōōryookyinē :tāmirmiryoonoo miyaat chiichoo ng'wēny kukāsē :biiko tukul ānkuchuwu nyēē manaayeyee chiichoo kiy.

36 Kiilat :biiko tukul ankuteebēē keey kule, “Ng'al nee :chu! Ntēē boonto :chiichi kāāmuukēywēēk chēē ibēbēētēē tāmirmirook chēē miyootēch ānkukāsyi?”

37 Kiisambaakta :ng'aleechaa kut kuyit yēēmoonooto tukul.

*Kiisoob :Yēesu biiko chēē chaang'
(Mataayo 8:14-17; Māārko 1:29-34)*

38 Yu kang'eetee :Yēesu *kōōtaab saayeet bēsyoonooto, kuwo ākoy kaab Simōōni. Kimmnyoonē cheebyoosyeetaab biikooy bo

Simōōni miisin. /Keesaaysaay Yēēsu kule, “Isoob cheebyoosyaani.”

³⁹ Wokōōyyoonyēē :Yēēsu yēē kimii :cheebyoosy-eet ānkōōbēbēeto bōōrto. Kusob :cheebyoosyaanaa areet akeenke ānkubāyiis.

⁴⁰ Yu kararakta :asiista bēsyoonooto kukāākubēk :āsiiswēkaab *Sabaato, kōōmutyi :biiko Yēēsu biiko chēē chaang' chēē kitinyē bōōrwoonik chēē maker-keey. Yu kātiinyēē :Yēēsu bichoo āwunnyēk, kusob-cho.

⁴¹ Kiibēbēetooy mbo tāmirmirook chēē miyootēch chēē chaang' chēē kiyyimē biiko. Yu chuwu :tāmirmiroochoo, kuwookyinē barak kumwoochinē Yēēsu kule, “Inyiing' ku Lakwataab Yēyiin!” Ntee-nee kuuyu kiinkētē :tāmirmiroochoo miyootēch kule *Kāārārookiintēēt :Yēēsu, kibōlchinē :Yēēsu kusiisyo.

Kyaamtaat :Yēēsu lōkōōywēk chēē kāroomēch ām kooriikaab saayeet

(Mataayo 4:23-25; Māārkō 1:35-39)

⁴² Yu kāyyēekunēē, kuwēēchi keey :Yēēsu wōlēē kimālēēkitēē :chii. Kicheeng'aat :biiko ām wōlto ake tukul. Nto yu /kābokēēnyōōr, /keesaaysaay kule tākōōbuur kiriinkoonooto bo Kaabernaam.

⁴³ Nteenee kumwoochi :Yēēsu kule, “Māchāktōōs āwē kiriinkōōsyēk alak waa-amtaate lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Bāytooyiisyēētaab Yēyiin, kuuyu chooto :chēē kiyey /kiyyookwoo āchōō kōōrooni.”

⁴⁴ Kutas taay :Yēēsu kwoomchinoot biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām kooriikaab saayeet ām kōōrēētaab Yuutayeek.

5

Tēkiisyēētaab burburiinēk nyēē /kiilātē

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kumii :Yēesu kwoomchinē biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām sakaramteetaab Tōōliilēētaab Keneesareet, * kōōroruukyi keey :biiko chēē chaang'. Kiwunuk keey :bichoo kut kuriich Yēesu miisin.

² Yooto, kukas :Yēesu mwēēnkōōsyēk alak āyēēng' chēē /kikiyyoong'tēē tōōliil taban. Kimii :biikaab mwēēnkōōsyēchoo kōōwuunē ānkuyēytooy nēētiinēk ām mwēēnkōōsyēchooto taban.

³ Yu kakas :Yēesu bichooto, kukuur nyēē / kikēēkuurēē Simōōni nyi ki nyeenyii :mwēēnkēēt ake. Kulaany :Yēesu mwēēnkoonoo ānkumwoochi Simōōni kuwunukto takoonāata kisich kuwo bēēko sukunyōōr :inee bārooyinto nyēē koomchinēē biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Kiwunukto mbo :Simōōni mwēēnkoonoto ankulaany :nkicheek āriit. Kōōbuur :Yēesu ng'wēny ām mwēēnkoonoo ānkwoomchi biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

⁴ Yu keewaany kumwoochi Simōōni kule, “Obe, baa, yuun chaang' bēēko bōōwiirchi nēētiinēk bēēko onam *burburiinēk.”

⁵ Kukētyi :Simōōni kule, “Mokoryoontēēt, kokyaam booryēēt kuyyeech āmākēēnāmē kiy mbo kisich. Nteenee kuuyu 'keemwaay, +makeesyem.”

* **5:1** /Kēēkuurēē Tōōliilēētaab Kalilaaya ām āsiiswēk alak kule Tōōliilēētaab Keneesareet. **5:5** Yoowa. 21:3

6 Nto bēre kusyeem, kunam burburiinēk chēē chaang' miisin kut wuu nyēē mākung'ētyo :nēētīinēk.

7 Yu kakas :Simōōni kuu nyooto, kukuurēē āwut chōōrōōnuutēkwaa chēē kināmiisyootē tukul bokuyēētyēēchi kukālāb burburiinēchoo. Kubeeta :choo mwēēnkēēng'waa. / Kikiinēm burburiinēk chēē kiinyiit mwēēnkōōsyēk tukwaay kut wuu nyēē makuling'ta.

8 Yu kēēnkēt :Simōōni kiyēē kaakuyeyakay, kukutunyēē taayeetaab Yēesu ānkumwoochi kule, “Ibakaaktaa oō, mokoryoontēēt, ntēē ākoo āchoolwookēnoot nyēē mēērooko mbo ālēēkitēēniing'.”

9 Kimwooy :Simōōni kuu nyooto, kuuyu kiilat :inee miisin āk biiko choo kiboonto keey ām burburiinēk chēē kinam.

10 Kiilat :nkicheek Yāākōbō ākoo Yoowaana wērichoo kibo Sebetaayo, choo kiyēyiisyootē āk Simōōni. Kumwoochi :Yēesu Simōōni kule, “-Mēēmuy! Kāmēētēēnāmootē burburiinēk kung'eetee raat ānkuwo taay, nteenee +mēēyisunootē biiko.”

11 Yu /kāākēēmwoochi kuu nyooto, kukwaanee mwēēnkōōsyēkwaa ākoy sakaramteet ānkubākookyi tukuuk tukul yooto sukuyēk rubiikaab Yēesu.

*Kiisoob :Yēesu chii nyēē kiboonto makereenik
(Mataayo 8:1-4; Māārkō 1:40-45)*

12 Nto mii bēsyēēt ake, kuruutoochi :Yēesu *kiri-inkēēt ake. Kichō :chiito ake nyēē kiboonto *makereenik.

Yu kakas :chiichoo Yēesu, kōōryookyi keey ng'wēny ānkumwoochi kule, “Mokoryoontēēt! Ānkētē kule 'imuuchē isooboo. Kunyoo, yoo ichāmē, itiliiloo ām bōōri.”

¹³ Kuchuul :Yēesu āwunyii kutiiny chiichoo ānkumwoochi kule, “Āchāmē! Kunyi, itililiitu.” Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kusob :chiichoo areet akeenke.

¹⁴ Yu kāākusob, kōōkiimchi :Yēesu kule, “-Mēēmwoochi chii ng'aleechu, nteenee wēēboorchi keey kibkōrōs sukuyēwuung' kōrōsēek kuu yoo kimwooyē *:Muusa ām kiruutēk, siitooku ām taayeetaab biiko kule 'kēētililiitu.”

¹⁵ Nteenee / kikiibaraastaat ng'aleechaa misin kuyit komoswookik tukul chēbo kōōroonooto. Yu kakas :biiko ng'aleechaa, kuwoolchi Yēesu bokuyēbchi yiit /ānkiisoob.

¹⁶ Kichāmē :Yēesu kuwēētii wōlēē mālēēkitēē :chii wokusooyē.

*Kāāmuukēywēēkaab Yēesu kunyōōchi biiko kaat
(Mataayo 9:1-8; Māārko 2:1-12)*

¹⁷ Nto mii bēsyeēt ake, kumii :Yēesu kōōnēētiisyē, kimii *:Farisaayek alake ākoo kāānēētikaab kiruutēk yooto. Kikwoonēē :bichoo Yēerusālēm ākoo saang'ta ake tukul ām yēmēētaab Kalilaaya ākoo yēmēētaab Yuuteeya. Kiyēyiisyēē :Yēesu kāāmuukēywēēk kukwaanee wōlēē mii Yēyiin kōōsoobēē biiko.

¹⁸ Yooto, kuyit :biiko alake chēē kiimutu chito ake nyēē kisōnkōchoot kukālāboonunēē tiirbeet.

5:14 Laawi. 14:2-32; Māārko 5:43; Luuka 17:14 **5:15** Māārko 7:36 **5:16** Māārko 1:35; 6:46; Luuka 3:21; 6:12; 9:18, 28-29; 11:1; 22:39-46; Yēyuut. 12:5

Kisyem :bichoo kule kubilbil biiko choo kikiiru-ruukyi keey yooto sukunyōōr Yēēsu,

¹⁹ nteenee maneemuuch. Kunyoo, kulaany kōōto barak ānkubut tukuuk chēē /kikeesyeebe keetook :koong'ta nyēē kēēyokooytēē chiichoo kumii tiirbeet ākoy yēē kimii :Yēēsu.

²⁰ Yu kēēnkēt :Yēēsu kule kēēkoosēē keey inee :bichoo, kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot kule, “Wēnyoo, / kākēēnyōōwuung' kaat ām choolwookātēēng'uung'.”

²¹ Kukāsē :Farisaayeechaa ākoo :kāānēētichoo bo kiruutēk kuu nyooto, kumwaayee moo kule, “Yibē keey :chiichi kule inee ku ng'oo ēē? Bērē tōōs inee ku Yēyiin? Ng'oo :ake nyēē imuuchē kunyōōchi biiko kaat ām choolwookātēēt yoo mā Yēyiin nkit?”

²² Kiinkētē :Yēēsu kiyēē kimii :bichoo kōōsōōtē. Yooto, kuteebee kule, “Ām nee soosoot :akweek kuu nyooto?”

²³ Nkōnō :nyēē kuskus, āmwoochi chiichi kule, ‘/ Kākēēnyōōwuung' kaat,’ nto āmwoochi kule, ‘Ng'eet, ānkiiwēēsyēt’?

²⁴ Ōkāsē ra kule āboontē anii, *Wēritaab Chii, kāāmuukēy ām kōōrooni ānyōōchi biiko kaat ām choolwookātēēt.” Yooto, kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot kule, “Yyoony ankiinam tiirbeeng'uung' ānkiiwēēchi keey kaa.”

²⁵ Kung'eet :chiichoo areet akeenke kukāsē :bii-iko tukul ankunam tiirbeenyii ānkuwēēchi keey kaa. Kiiikaastaat :chiichoo Yēyiin miisin.

²⁶ Kiilat :chii ake tukul nyēē kimii yooto ānkumuy miisin. Nto tēē yoo, kookaastaat Yēyiin kut

kōōyēēchinē kumwooyē kule, “Kaakeekas ra ng'ālyoo nyēē -/mākyoomu.”

*Chāmē :Yēesu mbo biiko chēē -/mākiiriiku
(Mataayo 9:9-13; Māārko 2:13-17)*

²⁷ Kumii :Yēesu ākoo rubiikyii kung'eētyēē kiri-inkoonoto, kukas chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Laawi† kumii kēryō kōōruruuchē *syuuruut. Kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “Irubwaa!”

²⁸ Kubākooktooy :nyoo kāāruruukiisyoono bo syuuruut ānkurubē Yēesu.

²⁹ Nto yityo kumwoochi :Laawi Yēesu kule kuruutoochi ām kanyii. Kucham :Yēesu.

Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii kaab Laawi, kuyēchi :Laawi saakweet. Kimii nkicheek :kāāruruukikaab *syuuruut alake yooto ākoo tāyēēk alak chēē kyoomiis ākoo Yēesu.

³⁰ Nteenee kiing'unyng'uunyki *Farisaayeeek āk kāānēētikaab kiruutēk rubiikaab Yēesu kule, “Ntēē ō-āmchiintōōsii āk kāāruruukichu bo syuuruut ākoo mbo alak chēē -/mākiiriiku!”

³¹ Kukētyi :Yēesu kule, “Chēēng'ootē :biiko choo imnyoontōōs kāānyooyiintēēt āmēēbērē chēēng'ootē :choo sobchootiin.

³² Kichāākuurē :anii biiko choo choolwookēnootiin āmā choo isōōtē kule churtootiin.”

*Kāānēētiisyēētaab Yēesu nyēē lēēl
(Mataayo 9:14-17; Māārko 2:18-22)*

³³ Nto mii yoo, kōōng'unyng'uunyis :biiko alake kumwoochinē Yēesu kule, “Ntēē *kirē :rubiikaab

† 5:27 /Kikēēkuurē Laawi ām kaayneet ake kule Mataayo. 5:28
Mat. 8:21-22 5:29 Mat. 9:10 5:32 Luuka 19:10

Bātisāniintēēt Yoowaana ākoo chēbo Farisaayek āmiisyēēt ānkusooyē āmākirē :cheekuuk?”

³⁴ Kukētyi :Yēesu kule, “-Mēerukuutē keey :chōōrōonuutēkaab saanteetaab leekwa ām saakweetaab kooyēy yoo boonto keey saanteet.

³⁵ Nteenee yitu :bēsyēēt nyēē +/ mākiinēmunēē saantaanaa wōlēē mii :chōōrōonuutēkyii. Yooto nanyuun :yēē makoorkuut keey :chōōrōonuutēkyii.”

³⁶ Kōōboorchinēē :Yēesu bichoo tyoonkōōchēēt kule, “/Mākēētilē ankeet nyēē tākulēēl /ānkēēkinēē sireet nyēē yoos. Yoo /kakeeyey kuu nyooto kusirinyāktōōs :ankaanaa ānkung'ēti yooto kubarayiit :koong'ta miisin.

³⁷ -/ Mākēēroonkyinē mbo kibkeetiis choo / kātākēēyēyē wōōnkit nyēē yoos. Yoo /kakeeyey kuu nyooto, kōōtōlē :wōōnkit kuwasta keey :kibkeetiisyek.

³⁸ Māchāktōōs /kēēroonkyinē kibkeetiisyek choo / kātākēēyēyē wōōnkit nyēē lēēl. ³⁹ Yoo kiikunooyēē :chii ātēbuutēkyii choo bo kēny, mēēbērē chāmē kurub kāānēētiisyēēt nyēē lēēl, kuuyu isōōtyēēchinē kule tōōs kāroomēch :ātēbuutēchoochii.”

6

*Bāwu :Yēesu Sabaato
(Mataayo 12:1-8; Māārkō 2:23-28)*

¹ Nto mii yēē ki *Sabaato, kumur :Yēesu ākoo rubiikyii mbareet ake nyēbo nkoonuuk. Yooto, kuswech :rubiikyii mētēwookaab nkoonuuk anku-biiriir ānkulākyi kuut.

² Nto bēre kukas *:Farisaayeeek alake chēe kimii yooto, kumwooy kule, “Ntēe ōmiitē ō-iryēe kiruutyēet nyoo yēetē /kēēkēsiiis ām bēsyeētaab Sabaato.”

³ Kumwoochi :Yēesu kule, “Manoosuman :akweek, yoo ki-iryēe :Bāytooyiintēet *Tāwuti kiruutēk, yoo kyoomē kēmēwuut ākoo biiko choo kiboonto keey?

⁴ Kiwo :Tāwuti *Kōōtaab Yēyiin / ānkiikoochi mukaatiinek choo /kikēechāmchinē mbo *kibkōrōs nkit kwaam. Kyaam :Tāwuti mukaatiinechaa ānkōōkoochi nkicheek biiko choo kiboonto keey kwaam.”

⁵ Yu keewaany :Yēesu kumwoochi Farisaayeechaa kuu nyooto, kumwooy kule, “Bāwu *:Wēritaab Chii bēsyeētaab *Sabaato.”

*Kiisobiis :Yēesu yēe ki Sabaato
(Mataayo 12:9-14; Māārkō 3:1-6)*

⁶ Kiwo :Yēesu subak ām bēsyeēet ake nyēbo *Sabaato kōōto ake nyēbo saayeet ānkōōnēētiis. Kimii kōyooto :chiito ake nyēe kisōnkōchoot :āwutaab taay

⁷ ānkimii :nkicheek *Farisaayeeek alake yooto ākoo kānēētik alak chēbo kiruutēk. Kimāchē :bichoo kukas yoo kēesoobso ām bēsyeētaab Sabaato, subokōōyyoong'tēe kōōk.

⁸ Kiinkētē :Yēesu kiyēe kimii kōōsōōtē :bichoo. Yooto, kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot :āwut kule, “Chōō, baa, chēēyyoonyēe yu bo taay.” Kuwo :chiichoo.

⁹ Kukēēyyo :chiichoo yooto, kuteebee :Yēesu Farisaayeechaa āk kānēētichoo bo kiruutēk kule,

“Chāmweēch :kiruutēkyoo /keeyey kiy nyēē karaam
ām bēsyēetaab Sabaato, nto nyēē miyaat? /Ki-
isoobiis nto /kēēbākākiis?”

¹⁰ Kiirōotoot :Yēesu chii ake tukul. Nto mii
yoo, kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot :āwut kule,
“Chuul āwut.” Kuchuulē āwunoo, kukārāmiitu.

¹¹ Yu kakas :Farisaayeechaa āk kānēētichoo bo
kiruutēk kuu nyooto, kunyēer miisin ānkutoow
kusat kiyēē makuyeyee Yēesu.

*Kwēyiisyēetaab lēbkēyikaab Yēesu taman āk
āyēēng'*

(Mataayo 10:1-4; Māārko 3:13-19)

¹² Nto mii bēsyēēt ake, kuwo :Yēesu ākoy leke-
meet ake wokusaay Yēyiin kuyyeech.

¹³ Yu kayyeech :kōōrēēt, kukuur rubiikyii, kuk-
wey chēē kiyitē taman āk āyēēng' ānkukuur chooto
kule *lēbkēyik.

¹⁴ Kikwey Simōōni nyēē kitoochi kaayneet
ake kule Bētērō, Antereeya nyēē ki
ng'eetaabkaametiitaab Bētērō, Yāākōbō,
Yoowaana, Filibō, Baatolomaayo,

¹⁵ Mataayo, Toomaas, Yāākōbō araab Alfaayo,
Simōōni nyēē kāng'unoot,

¹⁶ Yuuta* araab Yāākōbō ākoo Yuuta Iskaryoot
nyoo kichokuchoomtooy Yēesu lētuunoo.

Kiisoob :Yēesu biiko chēē chaang'

¹⁷ Yu kārēkunēē lekem, kōōruruukyi keey :rubiik
āk biiko alak chēē chaang' chēē kikwoonēē

6:11 Yoowa. 7:1 **6:12** Luuka 5:16 **6:13** Luuka 9:10; 11:49;
17:5; 22:14; 24:10; Yēyuut. 1:2, 21-22, 26; 2:42 * **6:16** /Kikēēkuurē
Yuuta araab Yāākōbō ām kaayneet ake kule Taataayo. **6:16**
Yoowa. 1:40-44; Yēyuut. 1:13

Yēerusālēēm, yēēmēētaab Yuuteeya tukul,
yēēmēētaab Tiirō ākoo nyēbo Sitōōn chēē kimii
sakaramteetaab araarayta.

¹⁸ Kikwoonii :bichoo bokuyēbchinē yiit kiyēē ki-
inēētē :Yēesu ānkimāchē mbo kule /kiisoob. Kiisoob
:Yēesu mbo alak chēē kiboonto tāmirmirook chēē
miyootēch.

¹⁹ Kimāchē :bichoo tukul kule kutiiny Yēesu,
kuuyu kiboonto :Yēesu kāāmuukēywēēk chēē
kyāānkutiiny :chiito, kusobē.

Ng'erekweek āk nyalilta
(Mataayo 5:1-12)

²⁰ Nto mii yoo, kuweech keey :Yēesu
ānkōōrōōtoot rubiikyii ānkumwoochi kule,
“Ōmiitē sōō, nyēē karaam kule nee
:akweek choo ōmoong'tēē keey Yēyiin,
kuuyu nyēēng'woong'
:Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

²¹ Ōmiitē sōō, nyēē karaam kule nee
:akweek choo -mōōboontē kiy,
kuuyu +/mākēēkōōnook ām lētuunoo.
Ōmiitē sōō, nyēē karaam kule nee
:akweek choo ōbuntēē wuuyin,
kuuyu +moong'erech lētuunoo.

²² Ōbēruurootiin :akweek sōō kule nee
yoo keenkwelaak :biiko alake ankutayaak
ānkuchubook ānkung'ōōmook, kuuyu ōyēnchinē
*Wēritaab Chii.

²³ Yoo kāyēwook kuu nyooto, ōtyēēn ankooraan
kubo ng'erekweek, kuuyu mii :kiito nyēē wōō

nyēē mākutuwēnēēnook :Yēyiin ām kibkōōnkōy.
 Ōmuytoochi kuuyu / kikiikēēyēchinoon nkicheek
 *wōōrkooyikaab Yēyiin choo kibo taay kuu nyooto.

24 Mii sōō, nyēē miyaat kule nee
 :biiko choo mēēntōōs,
 kuuyu makung'etee :ng'erekweekwaa
 kōōrooni.

25 Mii sōō, nyēē miyaat kule nee
 :biiko choo isōōtē kule boonto kiy ake tukul,
 kuuyu mākubotyī :tukuuchoto
 ām lētuunoo.

Mii sōō, nyēē miyaat kule nee
 :biiko choo mii kung'ērēktōōs,
 kuuyu mākuriiryo
 ānkubuntēē ng'woonin lētuunoo.

26 Mii sōō, nyēē miyaat kule nee
 :biiko choo /kēēng'ālōōlēē nyēē karaam kibta-
 man.
 Kuuyu, / kiikeeng'alaalaanunee *wōōrkooyikaab
 lembech
 choo kibo kēny kuu nyooto.”

*Icham chii ake tukul ānkoo mbo nyēē buunyoo
 (Mataayo 5:38-48)*

27 Kitas taay :Yēēsu kumwooy kule,
 “Kāāmwoowook akweek choo ōkāswoō kule ōchāmē
 buunikwook. Ōyēchi chii nyoo wēchook tukuuk
 chēē kāroomēch.

28 Ōsooyē Yēyiin kōōbēruur choo kāchubook
 ānkōōsoochinē choo yēwook ng'aleek chēē
 miyootēch.

6:23 Mat. 5:2-12 6:23 2Tēt. 36:16; Yēyuut. 7:52 6:24 Mat.
 19:23-24; Yāāk. 5:1 6:25 1Kōōr. 4:8 6:26 Cherem. 5:31; Yāāk.
 4:4 6:28 Mat. 5:44

29 Yoo kasyeeching' :chiito kwermetuut komosta ake, iwēēkyi ake. Yoo kamach :chiito kābuutiing'uung', imuytoochi mbo kaansuut.

30 Yoo kāsooming' :chii kiy, ikoochi. Nto, yoo kāyib :chii kiing'uung', -mēēmwoochi kukētuung'.

31 Ōyēchinē biiko alak wuu wōloo ōmāktooy ak-week /kēēyēytoowook.

32 Kiy nee :nyēē +mōōnyōōru yoo koocham baateey biiko choo chāmook? Ntēē yēyē mbo :biiko choo -mēēnkētē Yēyiin kuu nyooto.

33 Kiy nee :nyēē +mōōnyōōru, yoo kōōyēchi nyēē karaam biiko choo yēwook nyēē karaam? Yēyē nkicheek mbo :biiko choo -mēēnkētē Yēyiin kuu nyooto.

34 Kiy nee :nyēē +mōōnyōōru, yoo kōōbēsēēnchi biiko choo ōnkētē kule yookwook? Ntēē ibēsēēnchinē keey mbo :biiko choo -mēēnkētē Yēyiin ānkumāchē :nkicheek kule /kēēyookyi tukul.

35 Nteenee kāāmwoowook, ōchāmē buunikwook ānkōōyēchinē ng'al chēē kāroomēch. Ōyēētyēēchinē mbo biiko choo māchāmē kuyēētyēēchook. Yoo kooyey kuu nyooto, mākutuwēnook :Yēyiin miisin ānku +mōōyēyē tukuuk kuu wōloo yēytooy :Yēyiin, kuuyu yēchinē :Yēyiin biiko tukuuk chēē kāroomēch ānkoo mbo choo māng'ērēkyinē kiyēē /kākēyēchi āk mbo choo sooy.

36 Māchāktōōs ōriirēē biiko kuu wōloo yēytooy :Baaba.

*Masiming'alaalee chii nyēē miyaat
(Mataayo 7:1-2)*

37 -Mēemwoochi chii kule miyaat :kiyēē kayey kumānēērōōtootē, / simākēēyēwuung' nkinyiing' kuu nyooto. -'Meeruuste chii /simakiiruustiing' nkinyiing'. Yoo kāyēwuung' :chii kiy nyēē miyaat, māchāktōōs inyōōchi kaat / sikēēnyōōwuung' nkinyiing' kaat.

38 Yoo 'kēēkooytē kiyēē iboontē ām mooyēēt nyēē lēēl, mākukōōning' nkinyiing' :Yēyiin alak ānkurisuung'. Chēē 'kēēkooytē, /kēēketuung' chēē tēē chooto.”

Ng'oo :nyēē yēmē kōōntōōchi chuut?

39 Kimwooy :Yēēsu chēbo tyoonkōōchēēt kule, “Imuuchē man :cheebkoraatyaanteet ake kōōrēētoot ake? Yoo kātēbi kut kuyey kuu nyooto, kōōsuuchinē :tukwaay ng'wēēn.

40 Mābiirē :ng'oomnānēētaab mang'an nyēbo boonwookēēt, nteenee yoo kātītir nyoo ka mang'an koonēet keey mākunyōōr ng'oomnātēēt kukerkeyiit boonwookēēt.”

41 Kitas taay :Yēēsu kumwooy kule, “Ām nee siikāsē :inyiing' sikitityaa nyēē miitē koong'taab ng'eetaabkoomēt ameekeas musukyēēt nyēē miitē koong'ta nyeeng'uung'?

42 Imuuchē kule nee imwoochi ng'eetaabkoomēt kule, 'Kany ānēmuung' sikitityaa ām koong'ta,' nto kutēē yooto tukul kumiitē :musukyēēt koong'uung' nkityō? Kiblembechaantani! Māchāktōōs inēmu kurook musukyēēt nyoo mii koong'uung' nkityō

siikaste kāroomin siinēmchi ng'eetaabkoomēt sikitityaanteet ām koong'nyii.”

/Kiinkētēē chiito ātēbuutēkyii

⁴³ Kimwoochi subak :Yēesu kule, “-Mēēmuuchē :kēētī nyēē karaam kuyey lokoyeek chēē miyootēch, nto kuyey :kēētī nyēē miyaat lokoyeek chēē kāroomēch.

⁴⁴ /Kiinkētēē kēētī lokoyeek chēē yēyē. Māyēyē :kateet mbuuniik āmāyēyē :siikoowēt lamayeek.

⁴⁵ Yēyē :chiito nyēē karaam tukuuk chēē kāroomēch, nto nyoo miyaat kuyēyē :nyoo tukuuk chēē miyootēch. Kuuyu ng'aleek alak tukul choo isōōtē :chiito, kukwoonēē kuutiinyii.”

*Rubiintēētaab Yēesu nyēbo man
(Mataayo 7:24-27)*

⁴⁶ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Ām nee sukukuuroo :biiko alake kule, ‘Mokoryoontēt,’ āmāyēyē kuu wōlēē āmāktooy.

⁴⁷ Rubiintēēt nyēbo man ku nyoo kāsē kiyēē āmwooyē ānkuyēyē kuu wōlēē āmāktooy.

⁴⁸ Kerkeyy :rubiintonooto āk chiī nyēē bālē yēē mächē kutēēkyi kōōto kut wokunyōōr kitawēt nyēē kāsīsinchi kōōto. Yoo keeyiin :āynōōsyēk ānkutwoor keey :bēeko, -mēēmuuchē kōōsimsiimākoy :kōyooto mbo kisich, kuuyu /kikēētēēkyi yēē kiimoot.

⁴⁹ Nteenee rubiintēēt nyēē mābo man ku nyoo kāsē kiyēē āmwooyē, āmāyēyē kuu wōlēē āmāktooy. Kerkeyy :nyooto chiī nyēē tēēkyinē kōōto yēē ng'āsng'āsēch :teng'eeek. Yoo keeyiin :āynōōsyēk

ānkutwoor keey :bēēko, kōōturbuubē kōyooto kule syō!”

7

*Kiikoosē keey Yēesu :chii nyēē kimā Yuutāyiin
(Mataayo 8:5-13)*

¹ Yu keewaany :Yēesu kwoomchi biiko ng'aleechaa, kuwo ākoo rubiikyii ākoy Kaabernaam.

² Kimii ām bēsyōōsyēchooto :kāāntōōyiintēēt ake nyēbo lukēētaab booryēēt nyēē mēēbērē ki Yuutāyiin. Kiboonto :chiichoo motwooriintēēnyii nyēē kichāmē miisin.

Nto mii yoo, kumnyaan :motwooriintonoo miisin.

³ Yu kakas :kāāntōōyiintonoo / kyoomtooy Yēesu, kōōyookto booyik alak chēbo Yuutayeek bokung'āloolchi Yēesu chokōōsoobchi motwooriintēēnyii.

⁴ Yu kayit :booyichoo yēē kimii :Yēesu, kusaaysaay kule, “Yoo mii :chii nyēē mächē / kēēyēētyēēchi, ku chiichoo, lēyyē,

⁵ kuuyu kichameech acheek Yuutayeek miisin kut kiikutēēkwēēch *kōōtaab saayeet.”

⁶ Kucham :Yēesu kuwēēto keey booyichoo.

Kumānāāyitē kaab chiichooto, kōōyooku :kāāntōōyiintonoo biiko alak kutōrōōk mbo Yēesu. Kutuuyēē Yēesu kēēltaab too, kumwoochinē kule kālē :kāāntōōyiintonoo, “Mokoryoontēēt, -'meeyiim keey ichōō kanyuu kuuyu mayemaat.

⁷ Nto subak, manaamuuch :anii nkit ātōrōōkuung', kuuyu māāyēmē ayej kuu nyooto.

Nteenee ing'alaal baateey ām yoo imiitē, mākusob :motwooriintēenyuu.

⁸/Kēebāytoō ānkumii :biiko chēē ābāytooy :nkanii. Yoo kāāmwoochi biikyuu kuyey kiyēē bēre nto nyēē bēre, kuyēyē. Nto mbo yoo kāāmwoochi motwooriintēenyuu kuyey kiyēē bēre, kuyēyē. Kunyoo, yoo 'keemwaay buch kule kusob :motwooriintēenyuu, kusobē.”

⁹ Kiilat :Yēesu miisin yu kakas ng'aleechaa! Kōōrōōtoot biiko chēē kimii yotoo ānkulē, “Man-aakas bēsyēt ake ām Yuutayeek tukul chii nyēē ikoosēēnoo keey kuu chiichi.”

¹⁰ Yu keeyey :bichoo /kikiyooktooy, bokunyōōr motwooriintonoo kimnyoonē kukāākusob.

Kiing'eetee :Yēesu meet lakwataab cheebyoosya nyēē ki musik

¹¹ Yu kāyyēēkunēē kutākyi keey :Yēesu āk rubi-ikyii *kiriinkēētaab Nayiin ānkirubootē :biiko chēē chaang'.

¹² Yu makuyit oreetaab biiwuutaab kiriinkoonoo, kutuuyēē biiko alak kukālāboonu muustaab wēero, kuboontonu keey biiko chēē chaang' chēē kimēēysē. Ki leekwa akeenke baateey nyēbo cheebyoosya nyēē musik.

¹³ Kikāsyi :Yēesu cheebyoosyaanaa kiisayta ānkumwoochi kule, “Cheebyoos, -mateeriir!”

¹⁴ Kuwo :Yēesu ankunam tiirbeet nyoo kimii :muusyoontēt. Yu kanam, kōōyyoong'iis :bichoo. Yotoo, kung'āloolchi :inee muusyoontonoo kule, “Wēnyoo, ng'eet baa!”

15 Kumwooyē kuu nyooto, kung'ēētē :wēritkēy areet akeenke ānkōōbuurē ng'wēny ānkōōkoor. Nto mii yoo, kōōmutyi :Yēesu lakwanaa kaamet.

16 Kimuuyo :biiko tukul miisin choo kimii yooto ānkumwooy kule, “Wōō :Yēyiin, lēyyē! Kāākutook ra *:wōōrkooyoontēēt nyēē wōō ām kwēēnuunyoo. Kāākōōboorwēech ra :Yēyiin kāāmuukēywēēkyii.”

17 /Kikyaamtaatee ng'aleechaa kōōrēetaab Yuu-tayeek kumukuul ākoy mbo kōōrōōsyēk choo ki laatoosyēkyii.

*Kiititiir :Yēesu Yoowaana
(Mataayo 11:2-6)*

18 Nto mii yoo, kuba :rubiikaab Bātisāniintēēt Yoowaana wōlēē / kikēērātyi Yoowaana ānkubokumwoochi ng'aleek tukul chēē kiikuyeyaan :Yēesu.

19 Kumwoochi :Yoowaana rubiikyii āyēēng' kule, “Booteebē Yēesu yoo inee man ku *Kāārārookiintēēt nyoo /kōkēēbērē mākuchō, nto mii :ake nyēē tākēēkānyoonu.”

20-21 Kuyitē :rubiichooto wōlooto, kimii :Yēesu kōōsoobē biiko chēē kiboonto bōōrwoonik chēē kimakerkeey ānkōōbēbēētooy tāmirmirook chēē miyootēch kung'ēētyēē biiko ānkōōsoobē cheebkoraatiisyeek. Yooto, kumwoochi Yēesu kule, “Kēēyookwēech :Bātisāniintēēt Yoowaana bokeetebeeniing' yoo inyiing' man ku Kāārārookiintēēt nyoo /kōkēēbērē mākuchō, nto mii :ake nyēē tākēēkānyoonu.”

22 Kumwoochi :Yēesu kule, “Oyeey ānkubōōmwoochi Yoowaana kiyēē kookas:

Kāstooy ra :cheebkoraatiisyeek, bēēsytē :choo kichunkutootiin, kōōkusobcho :choo kikiikwaam *:makereenik, kāsē ra mbo ng'aleek :choo kikiikumiinkyo, kōōkung'ēētyēē meet mbo :choo kikiikubēk / ānkōōkyoomchi lōkōōywēk chēē kāroomēch choo imoong'tēē keey Yēyiin.

²³ Kunyi, bōōmwoochi kule ibēruuroot :chii ake tukul nyoo tākōōkoosēēnoo keey.”

*Kiyēē kimwooy :Yēēsu kurubta keey Yoowaana
(Mataayo 11:7-11)*

²⁴ Yu kāākubēēchi keey :rubiichoo kiiyooktooy :Yoowaana, kumwoochi :Yēēsu biiko kule, “Kyōōbēētii bōōkāsē nee ām kōōr nyēē suurkwēēn? Ara ki tōōywoo nyēē kiimuuchē kōōsooyēn :yoomat yoo kāwus?

²⁵ Ara ki chii nyēē kikiilaach sirooy chēē kārorānēch? Acha, chēē chāmē leles ānkōōloochē sirooy chēē ālē beesaan chēē chaang' kuminyē kaab bāytooyik.

²⁶ Ara kyōōbēētii bōōkāsē ng'oo nanyuun? Ara ki *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :nyi kibōōnyōōru? Kubooyiit man, kyōōnyōōru wōōrkooyoontēēt nyēē wōō kusiir wōōrkooyoo ake tukul.

²⁷ Inee :nyoo ng'āloolēē :Yēyiin ām yoo / ki-keesir kule, ‘+Māāyooktē kiiyookiintēēnyuu koonto wokuyēytoowuung' kēēlto.’†

²⁸ !Kāāmwoowook, māmii :chii kōōrooni nyēē wōō kusiir Yoowaana, nteenee wōō :nyoo mātookunoot nyēbo laat ām bāytooyiisyeētaab Yēyiin kusiir inee.”

*Kitay :biiko chēē chaang' Yoowaana āk Yēēsu
(Mataayo 11:12-19)*

† 7:27 Mal. 3:1 7:27 Luuka 1:76

29 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Biiko chēē chaang’ choo kikas kānēētiisyēētaab Yoowaana ānkōōyēnchi Yēyiin, kubatisan :Yoowaana ākoy mbo choo ki kāāruruukikaab syuuruut.

30 Nteenee kitay *:Farisaayeeek ākoo kānēētikaab kiruutēk mākuutēkaab Yēyiin āk bātisāniisyēēt.

31 Kunyoo, +maakerkeeyee nee biich chēē wuu chu oō, lēyyē?

32 Kerkeey lēēkōōy chēē mii wōlēē chaang’ :biich āmāchāmē ng’aleekaab chuut yoo / kēēkuurchinē kule,

‘Kakeekuutwaak kurēēruut

āmōōtuum,

kēēlē kēēriiryē,

otay omēēysē.’

33 Wuu nyooto wōlēē kiyibto :biiko Yoowaana āk anii. Kimoomē :Yoowaana āmit chēbo leles nto kuyyēē tifaayiin. Yooto /kēēmwooy kule, ‘Boonto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat.’

34 Kuchō *:Wēritaab Chii kwoomiisyē ānkuyyēē tifaayiik, yooto omwaay kule, ‘Kimooroong’nyaa, kibōōkityoo ānku choorweetaab kāāruruukikaab *syuuruut āk biich choo -/mākiiriiku.’

35 Nteenee biiko choo rubē ng’aleekyuu :chēē inkētē kule ng’oornān :nyooto.”

Baybay :chii miisin yoo / kākēēnyōōchi kaat ng’ōōki nyēē wōō

36 Nto mii yoo, kumwoochi :akeenke ām *Farisaayeeek Yēesu kule bokwoomiis ām kanyii. Kucham :Yēesu.

37 Yu kēēnkēt :koorkēēt ake nyēbo kiriinkoonoto nyēē ki chēēmurennyoo kule kimii :Yēesu kwoomiisyē ām kaab *Fārisooyiintonoo, kuchōōnto mwaayta nyēē kiboong'u nyēē anyiny.

38 Kuyitē kōyooto, kōōyyoonyēē Yēesu komos kuriikyī kērēēnkōōkyii ankuriir. Kitēchi :lōōkik kērēēnkōōkaab Yēesu kut koonuun. Nto mii yoo, kumasee buutēēk lōōkik choo kitēchinē kērēēnkōōkaab Yēesu. Kuuyu kimāchē :koorkoonoo kōōboor kule kākooniyit Yēesu, kuchuuchun kērēēnkōōk ankooyiilee mwaayaa.

39 Yu kakas :Fārisooyiintonoo kibo :kayta kuu nyooto, kumwaayee moo kule, “Nto kātinyē :chiichi kāāmuukēywēēk kukwaanee wōlēē mii :Yēyiin, nto kāākōōnkēt ng'ōōkistaab koorkooni.”

40 Kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “Simōōni! Mii :kiyēē āmāchē āmwoowuung'.” Kumwooy :Simōōni kule, “Kāānēētiintēēt, imāchē imwoowoo nee?”

41 Kumwoochinēē :Yēesu tyoonkōōchēēt kule, “King'eet :chiito ake, kōōbēsēēnchi biiko alak āyēēng' beesaanik. Kiibēsēēnchi ake chēē chaang' miisin, nto ake kōōbēsēēnchi chēē ng'ēri.

42 Nto yu kabiir kibēsēniisyēchoo tukwaay kuyook beesaanichaa, kunyōōchi kaat :chiichoo kutēērchi bēsēnoo. Kunyi ātēēbē kule ii, ng'oo ām bichooto tukwaay :nyēē kibaybayaīt miisin?”

43 Kukētyi :Simōōni kule, “Ām kāāsōōtēywēēkyuu, nyēē king'erech miisin ku :nyoo kitinyē bēsēnto nyēē wōō.” Kulēēnchi :Yēesu, “Keemwaay man!”

44 Kuweech keey :Yēesu ankukas koorkoonoo, ānkumwoochi Simōōni kule, “Keekas koorkooni

miitē yu? Kāākōōwuunēē lōōkikyii kērēēnkōōkyuu ankumasee buutēēkyii. Āyitu kang'uung', ma-neemuuch :inyiing' mbo ikōōnoo bēeko chēē / kākiiwuuntoowunēēnoo tēērtit ām kērēēnkōōkyuu.

⁴⁵⁻⁴⁶ Maneemuuch :inyiing' itoroochaa kuu wōloo / kēētōrōōktooy tātēēk, nto iyiil mētinyuu. Nteenee kāākukoonoyitoo :koorkooni kut koomuuch kooyiil kērēēnkōōkyuu.

⁴⁷ Kunyoo, chamateet nyēē wōō nyi kāākōōboorwoo :koorkooni, kōōbooru kule / kōōkēēnyōōchi kaat ng'ōōkisto nyēē wōō. Nto chii nyoo kōtinyē ng'ōōkisto nyēē mining' / ānkēēnyōōchi kaat, mā tyaa :chamateet nyēē ibooru.”

⁴⁸ Kumwoochi :Yēēsu koorkoonoo kule, “Kāānyōōwuung' kaat ām choolwookātēēng'uung'.”

⁴⁹ Yu kakas :biiko chēē kimii kwoomiisyē ākoo Yēēsu ng'aleechaa, kuteebee keey kule, “Ng'oo :chiichi ēē, nyi imuuchē kunyōōchi biiko kaat ām choolwookātēēt?”

⁵⁰ Yooto, kumwoochi :Yēēsu koorkoonoo kule, “Iwēētē kaalyeet. / Kaakiiraraachiing', kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey.”

8

Chēēbyōōsōōk chēē kiyēētyēēchinootē Yēēsu

¹ Nto mii yoo, kuwēēsyētootēē :Yēēsu kiriinkōōsyēk āk soong'wēk chēē chaang' āk rubiikyii. Kyoomtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

2 Kiboontootē keey chēēbyōōsōōk alak ām baanaa. Kimii ām chēēbyōōsōōchoo :chēē kikiikōōbēbēētoochi :Yēesu *tāmirmirook chēē miyootēch ākoo alak chēē kikiikōōsoobchi bōōrwoonik chēē kiboonto. Alak ām chēēbyōōsōōchooto ku Maaryaa nyēbo *kiriinkēetaab Maktaala, nyoo kikiikōōbēbēētoochi :Yēesu tāmirmirook chēē miyootēch tisab.

3 Nto ake ku Choowaan, cheebyoosyeetaab Kuusa nyoo kiiyyoonkyinē kaab Ērōōtē. Kikēēkuurē ake Susaana āk alak chēē chaang' chēē kiyēētyēechinootēē Yēesu ākoo rubiikyii tukuukwaa chēē kiboonto.

Makerkeey :teng'eeek

(Mataayo 13:1-9; Māārkō 4:1-9)

4 Kikwaanaatee :biiko kiriinkōōsyēk ku chaang' ānkōōruruukyi keey Yēesu. Kumwoochi :Yēesu bi-choo tyoonkōōchēēt ake kule,

5 “King'eet :kāābātiintēēt ake kuyis nkoonuuk. Kōōsuuchi :alake kēēltaab too. Kootartaar choo :bi-iko chēē kibēētēē kēēlooto ankukwey alak :tāriitēk.

6 Kōōsuuchi :alake kitawēet. Kubiityo :choo. Nto mii yoo, kuisyo ānkubēk, kuuyu kitēwērēr :teng'eeek.

7 Kōōsuuchi :alake wōlēē miitē :kātook. Yooto kubiityo :kātoochoo ānkōōrēēwoon nkoonuuk kut kumanaayey āmit.

8 Kōōsuuchi :alake teng'eeek chēē kāroomēch. Kubiityo :choo nyēē karaam ankuyey āmiik chēē chaang'.” Yu keewaany :Yēesu kurār

8:3 Mat. 27:55, 56; Māārkō 15:40, 41; 16:1; Luuka 23:49, 55-56; 24:10; Yoowa. 19:25; Yēyuut. 1:14

tyoonkōochoonoo, kumwooy kule, “Nyoo yēbē yiit, kukas.”

*/Kiibāng'boonkyinē rubiik nkit ng'aleek
(Mataayo 13:10-17; Māarkō 4:10-12)*

⁹ Nto mii yoo, kuteebē :rubiik Yēesu kumwoochi kiyēē ibooru :tyoonkōochoonoo.

¹⁰ Kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, “/Kookeekweyaak akweek ōnkēt kiyēē iyeelaat kurubta keey :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Nteenee māukāsēē :biiko chuut alake ng'aleek tukul tyoonkōochoy. Kuu yoo siraat kule,

‘+Mōōyēbchinē yiit,
āmōōnkētē kiy.
+Mōōkāsēē koong',
āmōōkāsē kiy.’†

*Kirāchi :Yēesu rubiikyii kiyēē ibooru
:tyoonkōochoonoo bo teng'eeek
(Mataayo 13:18-23; Māarkō 4:13-20)*

¹¹ Okany āboorwook tyoonkōochooni. /Kikiikerkeeyee ng'ālyoontēētaab Yēyiin kēbuswēēchoo.

¹² Kerkeey :biiko alake kēētaab too. Kāsē ng'ālyoontēētaab Yēyiin, nteenee chōōnii *:Kēniintēēt areet akeenke ankusaree ng'ālyoontoonoo simēēyēnchi /ankiiraraach.

¹³ Kukerkeey :biiko alake yēbo kitawēet. Kāsē ng'ālyoontēēt ankutorooch ām ng'erekweek, nteenee, māchutitooy :ng'ālyoontoonoo mētēwookwaa. Nto yoo kakwa :tyēmuutēk koochuchuy keey.

¹⁴ Kerkeey :biiko alake teng'eeek chēē kibiityēē :kātook. Kāsē ng'ālyoontēēt, nteenee, bēng'tēē tukuukaab kōōrooni, bāytit āk muchastaab

† **8:10** Isaaya 6:9 **8:10** Māarkō 4:12

tukuuk chēbo leles. Irēewoonē :tukuuchoo tukul ng'ālyoontēetaab Yēyiin kumayey kiy.

¹⁵ Kerkeey :alake teng'eek chēē kāroomēch. Kāsē ng'ālyoontēēt ānkukiilchi ām manta āk mooyēēt nyēē lēel. Yēyiisyēē ng'ālyoontoonoo ām muytaayeet sukuyi keey.”

*Kōōnu :Yēesu lēbkēyyēēt
(Māārkō 4:21-25)*

¹⁶ Kitas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii subak kule, “Māmii :chii bēsyēēt ake nyēē tābē taariit ankuwunyee tēr, nto kurērē. Nteenee /kēētābē taariit /ānkiikoochi yēē tōrōōr sukulēbkēchi biiko choo kwoonii kō,

¹⁷ kuuyu, kiyēē wunyaat, mākutook, nto nyoo iyēēnoot, +/makeeng'aany.

¹⁸ Kunyi, māchē ōyēbchinē yiid ng'aleek ām kēelto nyēē karaam, kuuyu nyoo yēyiisyēē kiyēē boonto, +/mākēētāsyi ake, nto nyoo māyēyiisyēē, +/mākiinēmuneē mbo kiyēē isōōtē kule boonto.”

*Ng'oo :nyēē tuubchēē Yēesu nyēbo man?
(Mataayo 12:46-50; Māārkō 3:31-35)*

¹⁹ Nto mii bēsyēēt ake, kumii :Yēesu kwoom-chinē biiko lōkōōywēk, kuyit :kaamet ākoo mbo ng'eetaabkaamet. Nteenee kimēēmuuchē kut kuba kō wōloo kimii :Yēesu kuuyu kikiikiich keey :biiko miisin.

²⁰ Yooto, /kēēmwoochi Yēesu kule, “Mii :koomēt āk mbo ng'eetaabkoomēt kukuuriing' ām saang' kumāchē kukasing'.”

21 Kukētyi :Yēesu bichoo kule, “Chii ake tukul nyoo kāsē ng'ālyoontēetaab Yēyiin ankuyey kuu wōloo māktooy :Yēyiin nyēē moomo nto ku ng'eetaabiya.”

*Kiyey :Yēesu kuteeman :wusōōnēēt āk bēēko
(Mataayo 8:23-27; Māārko 4:35-41)*

22 Nto mii bēsyeēt ake, kulaany :Yēesu ākoo rubiikyii mwēēnkēēt ānkumwoochi rubiik kutākyi mwēēnkēēt biitēēt nyiin ake.

23 Kumii kwooytōōs, kunam Yēesu :rwoonik. Kutākumii rwoo, kuchō :wusōōnēēt nyēē nyikiis ānkuwus bēēko kusyōōlchi mwēēng' kut kimii :mwēēnkēēt wokuling'tooy.

24 Yu kakas :rubiik kuu nyooto, kuba yēē kimii :Yēesu ankoong'eet kule, “Mokoryoontēēt, Moko-ryoontēēt, ing'eet! Ntēē kākēēbēku!” Kung'eet :Yēesu ānkōōburyoong'to wusōōnēēt āk bēēko. Kuteeman :wusōōnēēt āk bēēko areet akeenke.

25 Yooto, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “-Mōōkoosēēnoo keey?” Kinam kuut rubiik ānkumuuyo miisin ankuteebēe keey kule, “Chii nee :chiito nyi iburyoong'tooy mbo wusōōnēēt āk bēēko ānkukāsyinē?”

Kiisoob :Yēesu chii nyēbo tāmirmiroy chēē miy-ootēch

(Mataayo 8:28-34; Māārko 5:1-20)

26 Kuyit :Yēesu biitēēt nyiin ake nyēbo yēmēēetaab Kataara,*

8:21 Luuka 11:28 **8:24** Tyēēn. 89:9 **8:25** Mat. 14:31 * **8:26**
Mwooyē :siruutēk alake kule, 'Kerkeesa' nto 'Keraasa'.

²⁷ Yu kāloong'unēē :Yēesu mwēēng', kuchō :chito ake nyēē kimii kibchuraat nyēē kikiikooyi-imaan *:tāmirmirook chēē miyootēch ām bēsyōōs chēē chaang'. Kiminyootē :chiichoo kochonkoos chēē /kikēēmuchinē biiko.

²⁸ Yu kayit yēē kimii :Yēesu, kōōnchō ānkōōryookyi keey ng'wēny, ānkubōloobōl kule, “Imāchēēnōo nee oō, Yēesu Lakwataab Yēyiin nyoo Iyweyaat? Āsooyiing' kule -'meenyaliilaa.”

²⁹ Kimwooyē :chiichoo kuu nyooto, kuuyu kimii :Yēesu kōōbēbēētooy tāmirmirook chēē miyootēch choo kikiikooyiimset. / Kikiikeeratee chiichoo nyōrōōrōōnik ākoo tiinkēēnik kule simāmwēy, ntee-nee king'ētyēē tukul ankusoor suurkwēen.

³⁰ Kuteebee :Yēesu chiichooto kule, “/ Kēēkuurēēniing' ng'oo?” Kumwooy kule, “/ Kēēkuurēēnōo 'Lukēēt.' ” Kimwooy kuu nyooto, kuuyu kiboonto lukēētaab tāmirmirook chēē miyootēch.

³¹ Kisaaysaay :tāmirmiroochoo Yēesu kumakwet icheek kuba wōlēē +mābokunyāliil kibchuulyo.

³² Kimii :ākwootiit nyēbo tōōrōōk yēbo lekemeet ake nyēē kilēēkitēē yooto. Kusoom :tāmirmiroochoo Yēesu kuchāmchi icheek bokōōwut tōōrōōchoo. Kuchāmchi :Yēesu.

³³ Kuchuwunee :tāmirmiroochoo chiichoo ānkōōwut tōōrōōchoo. Yooto, kōōtiiriis :tōōrōōchoo kōōtuultēē keey lekem ānkubokutōōrchi keey tōōliil kuliny :bēēko ānkubēk!

³⁴ Kukāsē :biiko chēē kiriibē tōōrōōchoo kuu nyooto, kumwēy ankubokwaamtaat kiyēē kiyeyakay ām rōōrōōkiisyēk tukul āk kiriing'.

35 Kuba :biiko yooto bokukas kiyēē kaakuyeyakay. Kuyitē, kunyōōru chiichoo kikiikooyiimset :tāmirmirook chēē miyootēch kukaakukaramiit ankoolaakaat ānkumii kēēbuurto keey Yēesu. Kimuuyo :bichoo miisin yu kakas kiyēē kiyeyakay.

³⁶ /Kēērārchī bichoo wōlēē /kākii-soobto chiichoo.

³⁷ Yu kakas :bichoo kuu nyooto, kumwoochi Yēesu kung'eetee saang'aata, kuuyu kikiiku-muuyo miisin. Kung'eet :Yēesu ākoo rubiikyii kumāchē kooyeey biitēēt nyoo kākwoonēē.

³⁸ Nto baanta nyoo kāng'ēētyo, kusaaysaay :chiichoo /kākii-soobē kule kubeeta keey tukul. Ntee-nee kimwoochi :Yēesu kule,

³⁹ “Iwē kang'uung' ankuweemwaayte kiyēē kāākuyēwuung' :Yēyiin.” Nto mii yoo, kung'ēētyo ankuba. Kiwo :chiichoo ankuwokwaamtaat ng'aleechaa ām wōlooto tukul.

*Sobē :chii nyoo ikoosēē keey Yēesu
(Mataayo 9:18-26; Māārkō 5:21-43)*

⁴⁰ Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii biitoonooto kibēētii, kutorooch :biiko chēē kimii kukānyiiisye.

⁴¹⁻⁴² Kimii :chiito ake yooto nyēē /kikēēkuurēē Chāyirō nyēē ki kāāntōōyiintēētaab *kōōtaab saayeeet. Kiboonto :boontoonoo chēēbnyii nyēbo kēnyiiisye k taman āk āyēēng'. Ki lakwanyii :nyooto baateey. Kimnyaanaat :lakwanaa nyēē kikiikukasakay miisin. Kikutunyēē :boontoonoo taayeetaab Yēesu ānkuriirchi kuwēēto keey kanyii. Kucham :Yēesu.

Kikiikiichaataat :biiko Yēesu miisin yooto kubēētii.

⁴³ Kimii :nkinee koorkēēt ake baanaa nyēē kiki-ikumnyaan ām kēnyiiisye k taman āk āyēēng' kusāyē

:korotiik. Kikiikōōbootyi tukuukyiyi tukul cheeb-saakitiisyek āmāsobē.

⁴⁴ Kuchōōnēē :koorkoonoo lēt ānkutiiny *maaseekaab kotootyēētaab sireetaab Yēesu. Yu kātiiny maaseehaa, kōōyyoong'iis :korotiik!

⁴⁵ Yooto kumwooy :Yēesu kule, “Ng'oo nyi kāākutiinyo?” Kutuuch keey :chii ake tukul. Kumwoochi :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, ikāsē oob kule keekiich keey :biiko ām yēē imiitē?”

⁴⁶ Kukētyi :Yēesu kule, “Ānkētē man kule kāākutiinyo :chii, kuuyu kāākuyēyiis :kāāmuukēywēkyuu.”

⁴⁷ Yu kakas :koorkoonoo kule kāākōōnkēt :Yēesu kiyēē kaakuyeyakay, kumuy kut kubōōtānē. Kuwo ānkukutunyēē taayeetaab Yēesu ānkumwoochi kiyēē keesach sukutiiny siraanaa āk wōlēē kāsobto areet akeenke.

⁴⁸ Kumwoochi :Yēesu kule, “Kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey ii, chēē, 'kēēsob. Kunyoo, iwēētē bāybooyyēt.”

⁴⁹ Kutākumii :Yēesu kung'āloolē, kuyitu :chiito ake nyēē kichōōnēē kaab Chāyirō ānkumwoochi Chāyirō kule, “Boontēēt, -mateeyiim kāānēētiintēēt, ntēē kaakung'et :lakwang'uung'!”

⁵⁰ Kisiil yiyit Yēesu :ng'aleechaa. Yooto, kumwoochi kwaaniitaab lakwanaa kule, “-Mēēmuy, nteenee ikaaseenaa keey baateey. Mākusob :leekweet.”

⁵¹ Yu kabokuyit :icheek tukul kaab Chāyirō, kumwooy :Yēesu kule, “-Mēēwut :chii ake tukul kōyi mii :lakwani. Āmāchē baateey Bētērō, Yoowaana, Yāākōbō āk sikiikaab leekweet.”

⁵² Ki chaang' :biiko kayaata chēē kiriirtōōs ānkōōnchōōyētōōs. Kumwoochi :Yēēsu bichooto kule, “-Mātōōriiryē! Manaame :lakwani nteenee mii kāruchi keey.”

⁵³ Kiroorchi :bichoo Yēēsu kuuyu kiinkētē :icheek kule kaakume man :leekweet.

⁵⁴ Kuwo :Yēēsu yēē kimii :lakwanaa ankunam āwut ānkukuur kule, “Chēēmining', ing'eet!”

⁵⁵ Yooto bakeenke kusob :chēēboo. Kung'eet kōōyyo. Kumwaayta :Yēēsu /keebay lakwanaa.

⁵⁶ Kiilat :kwaan āk kaamet. Nteenee kiichiich :Yēēsu icheek kumāmwoochi chii ake tukul kiyēē kaakuyeyakay.

9

*Kiiyookto :Yēēsu rubiikyii taman āk āyēēng'
(Mataayo 10:5-15; Māārkō 6:7-13)*

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kukuur :Yēēsu rubiikyii taman āk āyēēng' ānkumwoochi kule, “Kāākōōnook kāāmuukēywēēk chēē ōbēbēētēē *tāmirmirook tukul chēē miyootēch ānkōōsoob biiko chēē mnyoontōōs.

² Kunyoo, boo-amtaate lōkōōywēkaab Bāytooyiisyēētaab Yēyiin ānkōōsoobootē biiko.”

³ Kumanaaba :rubiichoo, kōō-āmiisēē :Yēēsu ng'aleechu kule, “-Moonamaate kiy ake tukul ām baani. Manam :chii kirōk, lool, āmnyoo, beesaan nto ku sira.

⁴ Yoo kōōruutoochi kayta ake, ōbuur yooto kut ōng'ēētyēē saang'aa.

⁵ Nto yoo kooyit saang'ta ake, amatoroochaak :biikaab saang'aa, olelekte tēērtit ām

kwēyōōnikwook ānkōōbēēchi keey kōōboor kule tākōōbuurto ng'ōōkisng'waa.”

⁶ Yu keewaany :Yēesu kōō-āmiisēē rubiikyii ng'aleechaa, kubeesyetaatee soong'wēkaab kōōroonoto kwoomtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch ānkōōsoobootē biiko chēē mnyoontōōs.

*Kyaam mēt :Ērōōtē kule ki ng'oo Yēesu?
(Mataayo 14:1-2; Māārko 6:14-16)*

⁷ Kiyityi Bāytooyiintēēt *Ērōōtē :ng'aleek chēē kimii :Yēesu kuyēyē. Kimwooyē :biiko alake kule ki Bātisāniintēēt Yoowaana :Yēesu nyēē kaakung'eetee meet.

⁸ Kimwooyē :alake kule *Eliiya :nyoo, nto alak, kumwooyē kule, “Wōōrkooyoontēēt ake :nyoo nyēē wuu *wōōrkooyik choo kibo kēny nyēē kāākōōyēēw.”

⁹ Kumwooy :Ērōōtē kule, “Ntēē kyāābērē kyaachwente mētitaab Yoowaana. So, ng'oo :ake subak nyi mii kuyēyē ng'aleechu tukul?” Kibotyī :tonkoy. Yooto, kumach kule kōōnkēt chiichooto.

*Kibay :Yēesu biiko chēē kikēēytēē kisyēērōōk muut
(Mataayo 14:13-21; Māārko 6:30-44; Yoowaana 6:1-13)*

¹⁰ Yu kēēyēēw :lēbkēēyichoo /kikiyooktooy, kumwoochi Yēesu kiyēē kibokuyey.

Kung'eet :Yēesu ākoo rubiikyii kumāchē kuba yēē kimālēēkitēē :chii ake tukul. Kibeetee mwēēnkēēt kutākyi keey *kiriinkēētaab Beetsaayta.

11 Yu kēenkēt :biiko kule kāakuwo :Yēesu, kuru-
rub inee koosaab sakaramteetaab tōōliilēēt. Yu
kayit :Yēesu sakaramteet, kooneet bichooto kiyēē
rubtooy keey āk Bāytooyiisyēētaab Yēyiin ānkōōsoob
choo kimāchē /kiisoob.

12 Kumii :kōōrēēt wokwiimēnē, kubēēchi
:rubiik ānkumwoochi kule, “Mwoochi bichu
bokucheeng'aat kiyēē kaam āk wōlēē mākuruyyo
kwēēmowuuni ām soong'wēchu lēēkitēē yuutēyu.
Kuuyu, māmii kiyēē imuuchē kwaam ām
suurkwēēnooni.”

13 Kukētyi :Yēesu rubiichoo kule, “Ōkoochi :ak-
week kiyēē kaam.” Kumwooy :rubiik kule, “Imiitē
imwooyē nee? Ntēē kēēboontē mukaatiinek muut
āk *burburiinēk āyēēng' baateey. Māyēmē :choo /
keebayee bichu. Kyoolēē nee āmit chēē sukuyem
biich chēē tēē chu?”

14 Ki chaang' :bichooto miisin nyēē kikēēytēē
kisyēērōōk muut. Kumwoochi :Yēesu kule, “Otet
kōōbuurootēē konom.”

15 Kutet :rubiik biiko kōōbuuroot kuu nyooto.

16 Kunam :Yēesu mukaatiinechaa āk burburi-
inēchoo, kukas barak ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy.
Nto yityo, kubcheyaabchey mukaatiinek ākoo bur-
buriinēk ānkōōkoochi rubiik kubchēchinoot bichoo.

17 Kyoomiis :biiko kut kubiyoong'iis. /Kikiiruru-
uch āmiik chēē king'ēt koonyiit kērēbōōsyēk taman
āk āyēēng'.

*King'oonkyi :Yēyiin Bētērō kule ki ng'oo :Yēesu
(Mataayo 16:13-20; Māārko 8:27-31)*

18 Kimii :yēē kisaay :Yēesu kuboonto keey ākoo rubiikyii nkit. Nto mii yoo, kuteebē rubiik kule, “Mwooyē :biiko kule anii ku ng'oo?”

19 Kukētyi :rubiik kule, “Mwooyē :biiko alake kule inyiing' Bātisāniintēēt Yoowaana nto *Eliiya. Nto alak kumwooyē kule inyiing' akeenke ām *wōōrkooyik choo kikiikubēk nyēē kaakung'eetee meet.”

20 Kulēēnchi :Yēesu rubiik, “Nto akweek ōbērē anii ku ng'oo?” Kulēēnchi :Bētērō, “Inyiing' ku *Kāārārōokiintēēt nyēē kāākōōyookwēēch :Yēyiin.”

21 Yu kāmwooy :Bētērō kuu nyooto, kōōkiimchi :Yēesu icheek masimkumwaaytaat ng'aleechaa.

22 Kumwoochi subak kule, “Ākoy kubuntēē *:Wēritaab Chii nyāliluutēk chēē chaang'. Makutay :booyik, mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk. Nto subak +/makeebakach nto miitē bēsyeētaab sōmōk /kiing'eetee meet.”

*Wuuyinto nyēē buntēē :rubiintēētaab Yēesu
(Mataayo 16:24-28; Māārko 8:34–9:1)*

23 Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiichoo āk biiko chēē kimii yooto kule, “Chii ake tukul nyoo māchē kurub ng'aleekyuu, kutay kiyēē māchē :mooyēēnyii āmānyōkōriitu meet* ākookoy. Yoo kaakucham kuyey kuu nyooto, kuruba.

9:18 Luuka 5:16 **9:19** Mat. 14:1-2; Māārko 6:14-15; Luuka 9:7-8 **9:20** Luuka 22:67; Yoowa. 6:68-69 **9:21** Māārko 9:9 **9:22** Luuka 17:25; 24:6-7 * **9:23** Yoo /kākēwēēkyiin yuutēyu ng'alyoo āk ng'alyoo kumwooyē kule 'ankunam murtooywoontēnyii'. Ām bēsyoōsyēchooto, ki yoo kanamaat :chiito murtooywoontēēt kōōbooru kule miitē /bokēēbākachē. **9:23** 1Bēt. 2:21

24 Nyoo kāyēētyi keey soboontaab kōōrooni, mākōōboot soboonnyii bo kibchuulyo. Nto nyoo kēēkooyto soboonnyii ām kōōrooni kubo anii, mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

25 Kāroomnyo nee nyēē nyōōru :chii yoo kēētukuulchi keey tukuuk tukul ām kōōrēēt ānkōōboot soboonnyii bo kibchuulyo?”

26 Kimwoochi subak :Yēesu biiko kule, “Chii ake tukul nyoo kataya āk ng’aleekyuu, +maatay :nkanii, *Wēritaab Chii, bēsyoonoo āchōōnii ām lēbkēēyyēenyuu āk nyēbo Baaba ākoo nyēbo malayikaanikyii.

27 ! Kāāmwoowook, mii :biiko alake yu chēē mābēku kumanaakas Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

*Kiweek :eertaab Yēesu
(Mataayo 17:1-8; Māarkō 9:2-8)*

28 Nto yu kābēk :bēsyōōsyēk chēē māchē kuyitē sisiit kukāmwooy :Yēesu ng’aleechaa, kukuur ru-biikyii sōmōk: Bētērō, Yoowaana ākoo Yāākōbō. Kuwēeto keey rubiichoo ākoy tulwēēt ake barak wokusaay.

29 Kumii :Yēesu kusooyē, kuweek :eernyii koolekecheech miisin. Kuwēēkiis :nkicheek sirook chēē kiiloochē kuleelakiitu kule mang’!

30-31 Kutook *Muusa ākoo *Eliiya ām lēbkēēyyēētaab Yēyiin ankung’alaal :tukwaay āk Yēesu. King’āloolēē ruutoonyii nyēē kimii wokuyityiintōs ām Yēērusālēm.

32 Yu king’āloolēē :Yēesu ākoo mbo Muusa, kiki-ikunam :rwoonik Bētērō āk rubiik chuut āyēēng’.

9:24 Mat. 10:38-39; Luuka 14:27 9:26 Luuka 12:9; 2Tēm. 1:8; 2:12 9:29 Luuka 5:16 9:30-31 Luuka 24:25-27, 44-46; Yēyuut. 26:22-23

Nto bēre kukās, kukas Yēesu kukeelaambuuch :lēbkēyyēēt ānkiboonto keey mbo Muusa.

³³ Yu keeteryeech :Muusa ākoo Eliiya ng'aleekwaa kumāchē kuba, kumwoochi :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, karaam yu kēemiitē yu. Kany keeyte kēryōōsyēk sōmōk, nyeeng'uuung', nyēbo Muusa ākoo nyēbo Eliiya.” Kimēēnkēt :Bētērō kiyēē kimwooyē.

³⁴ Kutākumii :Bētērō kung'āloolē, koolaambuuch nkicheek :boolteet. Kimuuyo :icheek miisin.

³⁵ Yooto, kuchōōnēē :kuutiit booltaanaa nyēē mwooyē kule, “Lakwanyuu :nyi nyēē āchāmē.† Kunyoo, okāsyi kiyēē mwooyē.”

³⁶ Yu bēku :ng'aleechaa, ki Yēesu nkit āk rubiichoo chēē kimii yooto. Kisiista :rubiichoo ng'aleechaa kiyēyāktōōs nyēē mānāātwekyi chii ake tukul ākoy bēsyēēt ake.

Imuuchāktōōs :kiy ake tukul ām chii nyoo ikoosēē keey Yēyiin

(Mataayo 17:14-18; Māārko 9:14-27)

³⁷ Yu kāyyēēkunēē, kukāākurēkunēē :Yēesu ākoo rubiichoo ki sōmōk lekem, kutōrōōk :biiko chēē chaang'.

³⁸ Kooteeyee keey :chiito ake ām kwēēnuutaab bichooto kule, “Kāānēētiintēēt, mii yu :wērinyuu anku lakwanyuu nyooto baateey.

³⁹ Tēryēkyinē *:tāmirmiryēēt nyēē miyaat kwaak. Yoo kātēryēkyi, kōōnchōōyē, kōōsōrsēētē

9:32 Yoowa. 1:14 † **9:35** Mwooyē :siruutēk alake kule 'nyēē kyaakwey'. **9:35** Kiruu. 18:15; Isa. 42:1; Mat. 3:17; 12:18; Māārko 1:11; Luuka 3:22 **9:36** 2Bēt. 1:16-18 **9:36** Luuka 9:21

ānkukābusē. Ryooksētē nyēē miyaat āmāwuntooy areet akeenke.

⁴⁰ ! Kwāātēēchi rubiikuuk kōōbēbēētoochi tāmirmiryoonoo, nteenee maneemuuch.”

⁴¹ Yooto, kumwooy :Yēesu kule, “Kunuurēch sōō, :biiko alake nyēē tyaa. Nto yu manookaaseenaa keyy! +Māābuurtook ānkāāmuytoochook ākoy āyu?” Yooto, kumwoochi kwaaniitaab wēerooto kule, “Imutu baa wēerooto.”

⁴² Kumii / kiimutu wēēriit, kutēryēkyi :tāmirmiryoonoo ānkōōsōrsēēt. Kōōbēbēēto :Yēesu tāmirmiryoonoo miyaat kung'eetee wēeroo. Yooto, kusob :wēeroo bakeenke /ānkēēkētyi kwaan.

⁴³ Kiilat :biiko tukul choo kimii yooto, yu kakas wōlēē kiwuu :kāāmuukēywēēkaab Yēyiin.

King'alaalee :Yēesu subak meenyii āk ng'eeteetaab meet

(Mataayo 17:22-23; Māārko 9:30-32)

Kumii :biiko tākōōlātē tukuuk chēē kiikuyeyaan :Yēesu, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule,

⁴⁴ “Āmāchē ōyēbchi yiit kiyēē āmiitē wāāmwoowook ānkōōnāmtooy mēt. Mii / bokiiyokoochinē *Wēritaab Chii āwunnyēkaab biikaab kōōrooni.”

⁴⁵ Mānēēnkēt :rubiik kiyēē kimii kumwooyē :Yēesu. Kiiyeelaat, nteenee kinyōkōriitu kuteebēe Yēesu.

Ng'oo :nyēē wōō?

(Mataayo 18:1-5; Māārko 9:33-37)

⁴⁶ Kutoow :rubiik kumooyo wōōyinto.

47 Nteenee kōōnkēt :Yēesu kiyēē kimii kumooytōōs :icheek. Yooto, kōōyyoong'tēē leekweet ake yēē kimii :inee ānkumwoochi rubiikyii kule,

48 “Chii ake tukul nyoo kataach leekwa kuuyu nyeenyuu :lakwanaa, kaakutaacha anii. Nto yoo kataacha, kaakutaach Yēyiin nyoo kiiyookwoo. Wuu nyooto, nyoo yibē keey ng'wēny ām akweek, ku nyooto :nyēē wōō.”

Nyoo mākwiilook ku nyēēng'woong'
(Māārkō 9:38-40)

49 Kimwoochi :Yoowaana Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, kimii :chiito ake nyēē kikeekas kōōbēbēetooy *tāmirmirook chēē miyootēch kuyēyiisyēē kaayneeng'uung'. Yooto, keeyeetee chiichoo kuyey kuu nyooto, kuuyu kimā rubiintēēng'uung' ake.”

50 Kukētyi :Yēesu kule, “-Mooyeetee, kuuyu chii nyoo mākwiilook ku nyēēng'woong'.”

Mēērook /kēēyookunēē miyootyēēt ake, ake

51 Yu kikiikuriikiyi Yēesu :bēsyoōsyēkyii chēē +/ mākēēyibēē kuwo kibkōōnkōy, kuwo ākoo rubiikyii nyēē kaakurat moo kutākyinē keey Yēerusālēm.

52 Kumii kwiimēnē :kōōrēēt kikiikuriich :Yēesu ākoo rubiichoo saang'ta ake ām kōōrēētaab *Samaaryaa. Kōōyookto biiko alak kuba ākoy saang'aa bokukāsyi bārooyinto wōlēē sukōōmuunyēē.

53 Nto yu kayit :bichoo wōlooto, kutay :biikaab saang'aata kutorooch, kuuyu kimii kuwēētii *Kōōtaab Yēyiin ām Yēērusālēēm.

54 Yu kāmwooy :bichoo / kākiiyooktooy kule kātāyiis :biikaab saang'aa, kumwoochi :Yāākōbō ākoo Yoowaana Yēēsu kule, “Mokoryoontēēt, +makeeyeyee nee bichoo ēē? Ara kēēmwoochi Yēyiin kutōōrchi iileet kōōmukuus ēē, nto nee?”

55 Kuweech keey :Yēēsu ānkōōburyoong'to rubiichoo āyēēng'.

56 Nto mii yoo, kutākyi keey saang'ta ake.

Wuuy :kēēltaab Yēēsu

(Mataayo 8:19-22)

57 Nto mii bēsyēēt ake, kumii kēēltaab too kubēētii, kumwoochi :chiito ake Yēēsu kule, “Ārubiing' :anii ānkoo 'kēēwē ānō!”

58 Kukētyi :Yēēsu chiichoo kule, “Boonto kimōkōyīnēk wōlēē minyē ānkuboonto nkicheek :tāriitēk wōlēē minyē, nteenee māboonto *:Wēritaab Chii wōlēē imuunyēē.”

59 Kukuur :Yēēsu chiito ake chokuyēk rubiintēēnyii ake, nteenee kumwoochi :chiichoo Yēēsu kule, “Mokoryoontēēt, kany kut amuy baaba, nto ārubiing'!”

60 Kukētyi :Yēēsu chiichoo kule, “Ikany kumuy keey :muuswēk ankiirubwaa, nteenee ichōō :inyiing' chee-amtaate lōkōōywēkaab Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

61 Kumwoochi :nkinee chiito ake subak Yēēsu kule, “Āwēy, Mokoryoontēēt, āmiitē :nkanii

āchōōnii, nteenee kany kurook wāā-āmiis biiko
ām kaa.”

⁶² Kukētyi :Yēesu nyoo kule, “Chii nyoo
tēbēnē mōkōōnkē ānkukusē lēt, kumānyoolchinē
Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

10

Kiiyookto :Yēesu rubiikyii alak tāmānwookik tisab

¹ Nto mii yoo, kukwey :Mokoryoontēēt Yēesu ru-
biik alak chēē kiyitē tāmānwookik tisab* kumāchē
kōōyookto simkoonto. Kimāchē kule kubeetaate
āyēēng' āyēēng' ākoy kiriinkōōsyēk āk soong'wēk
tukul chēē kikiikuchōb :inee kuruutoochi lētuunoo.

² Kumānāāng'eētyo :rubiik, kōō-āmiisēē :Yēesu
ng'aleechu, “Wōō :kēsiisyēēt, nteenee ng'ēri :kēsiik.
Kunyoo, osoom kutās :chiitaab yiisyēēt biiko alak.

³ Ōnkēt kule okerkeeye kēēchiir chēē iwēērē su-
uyiik kwēēn.

⁴ Manam :chii beesyaa nto lool nto mbo
kwēyōōnik alak, amookaayaate keey ām kēēltaab
too.

⁵ Yoo kōōwut kayta ake tukul, ōmwoochi biikaab
kayaata kule, ‘Ōnyōōru bērruto!’

⁶ Yoo yēmāktōōs kunyōōr :bichoo bēruroo,
mākunyōōr. Nto yoo māyēmāktōōs, mākōōyēēchook
:bēruroo.

⁷⁻⁸ Nto yoo kōōwut saang'ta ake / ankee-
toroochaak ām kayta ake, -mōōlumootēē koorin
chēē chaang'. Ō-āmē ānkōōyyēē kiyēē kākōōnook

9:62 Filib. 3:13 * **10:1** Tāsyinē :siruutēk alake ng'aleechu 'āk
āyēēng'. **10:2** Mat. 9:37-38 **10:3** Mat. 10:16 **10:4** 2Bāy.
4:29; Luuka 22:35 **10:6** Luuka 2:14

:biikaab kayaata kuuyu yēmē :chii nyoo kāākubirto nkuruukyii /kiikoochi kiy.

⁹ Ōsoob chēē mnyoontōs ānkōōmwoochinē biiko kule, 'Kāākuyityook :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.'

¹⁰ Nteenee yoo katay :biikaab *kiriinkēēt ake kutoroochaak, ōng'ēētyē ānkōōbēēchi keey. Ōmwoochi biikaab kiriinkoonoo kule,

¹¹ 'Kiibuukwook tēertitaab kiriinkēēng'woong'nyi mii kērēēnkōōkyoo sōōsōōtēē keey, nteenee māchāktōōs ōnkētē kule kaakuriik :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.'

¹² ! Kāāmwoowook, +/ mākiing'woonchi biikaab kiriinkoonoto miisin kusiir mbo ng'wooninto nyēē mākunyōōr :biikaab *kiriinkēētaab Sōtōm ām bēsyoonoo itiiilchinē :Yēyiin ng'aleek biiko ām kōōrēēt."

Ng'wooninto nyēē mākunyōōr :kiriinkōōsyēk choo kitay Yēēsu

(Mataayo 11:20-24)

¹³ Kutas taay :Yēēsu kumwooy kule, "Kiriinkōōsyēkaab Koorasiin ākoo Beetsaayta, wuusyō! Tyaa sōō, :ng'wooninto nyēē mii kukānyoonwook akweek choo kyāāyēwook ng'al chēbo kwōng'uut. Nto ki biikaab Tiirō nto ku chēbo Sitōōn :chēē / kikēēyēchinē ng'aleechaa bo kwōng'uut, nto kiikōōbuurēē aryaanteet ankoolaach sirook chēē ibooru kule kookuweek ām miyootyēēt nyēē kōboonto.

¹⁴ Lēyyē, mākunyōōr :biikwook ng'wooninto nyēē siirē nyoo mākunyōōr :biikaab Tiirō ākoo

Sitōōn bēsyoonoo itiiilchinē :Yēyiin biiko ng'al ām kōōrēēt.

¹⁵ Nto akweek biikaab Kaabernaam ii, ōbērē +moobe :nkakweek kibkōōnkōy ēē? Acha, +moobe ng'wēny!

¹⁶ Chii ake tukul nyoo kākāswook kukāākukāswoo. Nto nyoo katayaak, kukaakutaya. Nto nyoo kaakutaya, kukaakutay Yēyiin nyoo kiiyookwoo.”

Kiyēē māchāktōōs koong'ereech rubiik

¹⁷ Nto yu kābokōōyēēw :rubiichoo ki tāmānwookik tisab, kumwoochi Yēēsu ām ng'erekweek kule, “Mokoryoontēēt! Kāsweēch ra :tāmirmirook chēē miyootēch, yoo kāākēyēyiisyēē kaayneeng'uung'.”

¹⁸ Kukētyi :Yēēsu kule, “Man sinee kāswook. Kwaakas / kēēwunuku Syeetaani kōōsuuwunēē barak kuu iilat nyēē kārārāk.

¹⁹ Kāākōōnook kāāmuukēywēēk chēē ōtoortoorēē ēērēēnōōk āk kēnēyiisyēk ānkōōsyēēntēē kāāmuukēywēēk tukul chēbo Syeetaani.

²⁰ ! Kāāmwoowook, -mōōng'ērēēkiisyē kule kāswook :tāmirmirook chēē miyootēch, nteenee ōng'ērēēkiisyē, kuuyu sirootiin :kooynōōkwook ām Kaab Yēyiin.”

Ibēruurootiin :choo kōōkōōnkēt wōlēē wuu :Yēyiin (Mataayo 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Yooto kōōnyiiityi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Yēēsu ng'erekweek. Kusilto Yēyiin kumwooyē kule,

10:14 Isa. 23:1-16 **10:15** Isa. 14:13-15 **10:16** Mat. 10:40

10:17 Luuka 9:10 **10:18** Isa. 14:12; Yoowa. 12:31; Ng'oong'. 12:9

10:19 Kiruu. 8:15; Määrkō 16:18 **10:20** Ng'oong'. 3:5; 20:12

“Āchāmting' inying' Baaba Yēyiin, nyoo ibāwu barak āk ng'wēny, kuuyu 'kwēēboorchī biiko choo yibē keey ng'wēny kiyēē iwunyēē biiko choo isōōtē kule inkētē chēē chaang' ānkung'oomēch. Kōōnkōy, Baaba, kuuyu wuu nyooto :wōlēē imāktooy :inyiing'.

²² Kikōōnoo :Baaba kiy ake tukul nyēē āboontē. Baaba nkit :nyēē inkētē wōlēē wuu :lakwanyii, āmēēbērē mii subak :chii nyēē inkētē wōlēē wuu :Baaba, nteenee anii nkit ākoo biiko choo kyaakwey āboorchī :chēē inkētē.”

²³ Nto mii yoo, kuwēēkyi keey :Yēēsu rubiikyii ānkulēēnchi, “Ōbēruurootiin ām wōlēē mii :Yēyiin ām kiyēē kookas!

²⁴ !Kāāmwoowook, kiikukanyaan *:wōōrkooyikaab Yēyiin chēē chaang' āk bāytooyik kule nto kas ānkuyēbchi yiit kiyēē ōmiitē :akweek ōkāsē ānkōōyēbchinē yiit amanaakas.”

Chiitaab Samaaryaa nyēē kilēēl :moo

²⁵ Nto mii yoo, chokutyem Yēēsu :kāānēētiintēēt ake nyēbo kiruutēk. Kiteebēē kule, “Kāānēētiintēēt, māchāktōōs ayey nee sāānyōōru *soboontaab kibchuulyo?”

²⁶ Kukētyi :Yēēsu kule, “Mwooyē nee :kiruutēkaab Yēyiin choo kikōōnu *:Muusa?”

²⁷ Kukētyi :chiichoo kule, “Mwooyē kule icham Mokoryoontēēt Yēyiintēēng'uung' ām mooyēēt akeenke, soboonng'uung' tukul, nkuruukuuk tukul āk kāāsōōtēywēēkuuk tukul.† Māchāktōōs

10:21 Luuka 4:18; 1Kōōr. 1:26-29 **10:22** Mat. 11:27; 28:18; Yoowa. 1:18; 3:35; Yoowa. 10:15 **10:24** Luuka 2:30-31; 1Bet. 1:10-12 **10:25** Luuka 18:18 † **10:27** Kiruu. 6:5

mbo icham laatyeng'uung' kuu wōloo ichāmtooy keey.”†

28 Kukētyi :Yēesu chiichoo kule, “Wuu nyooto! Kunyi, yoo 'keeyey kuu nyooto, +mēēnyōōru so-boonto.”

29 Kimāchē :chiichoo kōōboorchichi biiko alak kule kichurtaat :inee. Kunyoo, kuteebē Yēesu kule, “Ng'oo :laatyenyuu ēē?”

30 Kōōboorchinēē :Yēesu chiichoo tyoonkōōchēēt kule, “Kimii bēsyēēt ake :chiito ake nyēē ki Yuutāyiin nyēē kiwēētēē Yēerusālēm kurēktooy Yēerikō. Kumii kēēltaab too kutuchi :sāsiik alake. Kibuutēē :sāsiichoo sirookyii ānkubirsēēt nyēē kitabakach ānkubākookyi kēēlto komos kukalyelta.

31 Kuchō *:kibkōrōs ake. Nto bēē kukas chiichoo kimii kārū kēēlto komos, kumur taban anku-keeyta.

32 Kuchō subak :chiito ake nyēē kiyēētyēēchinē yiisyēēt ām *Kōōtaab Yēyiin. Yu kakas :nkinēē nyoo chiitkēy, kumur taban.

33 Nto yityo, kuchō :chii nyēbo kōōrēētaab *Samaaryaa, nyēē kichōōnēē sikiryēēt. Nto bēē kukas chiichoo kuriiree.

34 Kuwo yēē kimii ānkumāsyi ng'woowōōk, koonyaay ānkurātyi. Yu keewaany, kukālābchi sikiryēēt. Kikwēryoot ākoy kayta nyēē / kikiimuuchē /kyaalee kiyēē /kyoomē āk rwoonto ānkōōbuurto keey.

35 Yu kāyyēēkunēē, kōōnēm :chiichooto beesaanik ānkōōkoochi chiitaab kayta. Kimwoochi

† 10:27 Laawi. 19:18 10:28 Laawi. 18:5; Mat. 19:17; Yoowa. 13:17; Room. 10:5 10:33 Mat. 10:5; Luuka 9:52; 17:11, 16; Yoowa. 4:9, 39-40; Yēyuut. 1:8; 8:1, 5, 14-17, 28; 9:31

kule, 'Iriibwoo, baa, chiichi ākoy āyēēwu. Nto yoo kakeeytee :beesaanik chēē 'kēēriibēē chu kāākōōning', +māchāātāsuung' laatit nyēē imāchē yoo kāāchōō.' ”

³⁶ Yu keewaany :Yēēsu kurār tyoonkōōchoonoo, kuteebee kāānēētiintonoo bo kiruutēk kule, “Yoo 'keekas ii, ng'oo ām bichuutēchu sōmōk :nyēē ki laatyēetaab chiichoo kibirē :sāsiik?”

³⁷ Kukēt :chiichoo kule, “Nyoo kiriiree.” Kulēēnchi :Yēēsu chiichoo, “Man! Kunyoo, wēēbooru :nkinyiing' kiisayta nyēē wuu nyooto.”

Yēēsu, Maariita āk Maaryaa

³⁸ Kitas taay :Yēēsu ākoo rubiikyii ām baanng'waa ākoy saang'ta nyēē kiminyē :cheebyoosyeet ake nyēē /kikēēkuurēē Maariita. Yu kayit, kutorooch :cheebyoosyaanaa kuba kōōnyii.

³⁹ Kiboonto keyy :Maariita cheebkaamet nyēē /kikēēkuurēē Maaryaa. Kwoomu :Yēēsu lōkōōywēk, kimii :Maaryaa yēbo kērēēnkōōkyii kuyēbchinē yīit kiyēē kiinēētē.

⁴⁰ Nteenee kimii :Maariita kusuuyesuuyēē ng'aleekaab āmiik. Nto tēē yoo, kuwo yēē kimii :Yēēsu ānkulēēnchi, “Mokoryoontēt! Nto yu kānyikisyoo :yiisyēētaab āmiik, kany chokuyēētyēēchoo :Maaryaa.”

⁴¹ Kukētyi :Yēēsu kule, “Maariita, ntēē imiitē iyi-imēē keyy tukuuk chēē chaang',

10:38 Yoowa. 11:1-2; 12:1-3

10:39 Luuka 11:28; Yēyuut. 16:14

10:40 Luuka 12:22, 29-31

⁴² nteenee, mii :kiito akeenke nyēē māchāktōōs /keeyey. Kaakukwey :Maaryaa kiy nyēē karaam nyēē mēēbērē /tākiinēmunēē.”

11

*Kiineet :Yēesu rubiikyii wōlēē /kēēsooytooy
(Mataayo 6:9-13; 7:7-11)*

¹ Kimii bēsyēēt ake yēē kisooyē :Yēesu. Yu keewaany, kuwēēchi :rubiintēēnyii ake ānkumwoochi kule, “Mokoryoontēēt, kēēmāchē 'ineeteech wōlēē /kēēsooytooy kuu wōloo kiinēētitooy :Bātisāniintēēt Yoowaana rubiik cheechii.”

² Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Ōsooyē kule, ‘Baaba Yēyiin, kutōrōriit :kaayneeng'uung', kuyit :bāytooyiisyēēng'uung'.

³ Ikōōnēēch kiyēē kyoomē ām bēsyēēt ake tukul.

⁴ Inyōōwēēch kaat ām choolwookātēēnyoo, kuu yoo kēēnyōōchinē kaat :nkacheek chii ake tukul nyoo choolwookēenchēēch. Itiiyēēch /simakeekenteech.’ ”

⁵⁻⁶ Kutas taay :Yēesu takoooneet rubiikyii kurubta keey ākoo saayeet kule, “Yoo kāchōōnchiing' :toontēēt kwēēmooy, imuuchē wēēng'ēētiisyē kule, ‘Laatya, kāānyōōru toontēēt ēē, wē, āmāmii āmnyoo nyēē kaam. Kōōnoo, baa, mukaatiinek sōmōk.’

⁷ Imuuchē :laatyaanaang'uung' kukuuruung' ām kō kule, ‘Kāākēēruuyē ākoo lēēkōōk kunyoo, -mēēmuuchē :chii takuyaat kurkeet kwēēmooy ku tēē nyi. Kunyi, māmii :wōlēē āyēētyēēchintiing'.’ ”

8 Yu keewaany :Yēesu tyoonkōochoonoo, kumwoochi rubiikyii kule, “! Kāāmwoowook, ānkoo ku choorweeng'uung' :chiichoo, mēēbērē makung'eet areet akeenke ānkukōōning' kiyēē 'kēēmāchē. Nteenee yoo 'keetas taay ing'ēētiisyē, mākuyootuung' kurkeet ām lētuunoo ānkukōōning' kiyēē 'kēēmāchē kuuyu !kēēmuytoochi.

9 Kunyoo, soomsē, / kēēkōōning', cheeng', in-yōōru, ānkiing'ēētiisyē /kēēyootuung'.

10 Chii nyoo soomsē, / kiikoochinē, nyoo chēēng'sē, kunyōōru, nto nyoo ing'ēētiisyē, / kēēyootyinē.”

11 Yu keewaany :Yēesu, kumwoochi rubiikyii kule, “Ātēēbēē chii ake tukul nyoo boonto leekwa kule ii, yoo kateeb :lakwanaa *burburyoontēēt, ikoochi eereen?

12 Nto yoo kateeb mēkēyoo, ikoochi kēnēyoo?
 13 Kunyi, yoo ōchāmē :akweek choo -mōōchurtootiin ōkoochi lōkōkwook tukuuk chēē kāroomēch ii, / keemwa nee nanyuun Kōōn nyoo mii kibkōōnkōy? Inēmu keey :nyoo miisin kukōōnook Tāmirmiryēēnyii, yoo kōōsoom.”

Yēesu āk Syeetaani

(Mataayo 12:22-30; Māārko 3:22-27)

14 Nto mii bēsyēēt ake, kōōbēbēēto :Yēesu *tāmirmiryēēt nyēē miyaat nyēē kikiikuyey chiito ake kunamakay :kuut. Yu kēēbēbēēto tāmirmiryoonoo, kukaramiit :chiichoo ankung'alaal nyēē karaam. Kiilat :biiko

15 nteenee kumwooy :alake kule, “Ānkoo sinee imuuchē kōōbēbēēto tāmirmirook chēē miyootēch,

kwoonēē :kāāmuukēywēēkyii wōlēē mii :Bēēlsēbuul nyoo kāāyyoong'iintēētaab tāmirmirook chēē miyootēch.”

¹⁶ Yooto kuteebee :alake Yēesu kumāchē kutyem kule, “Kiy nee :nyēbo kwōng'uut nyēē +meeyey sii-boorunēēnēech kule iboontē kāāmuukēywēēk chēē kwoonēē kibkōōnkōy?”

¹⁷ Kuuyu kiinkētē :Yēesu kiyēē kimii :bichoo kōōsōōtē, kumwooy kule, “Yoo kaakubar keey :lukēētaab booryēēt nyēbo kōōrēēt ake, kuburyētē :kōōroono. Nto yoo kaakukwiil keey :kayta ake tukul, kuburyētē.

¹⁸ Ōmwooyē kule kikōōno anii :Bēēlsēbuul kāāmuukēywēēk chēē ākwētēē lukēēnyii. Nto kikiikukōōno, nto mii kubooryēē keey nkit. Nto yēē kāākubooryēē keey nkit, kuburyētē :bāytooyiisyēēnyii.

¹⁹ Nto yoo ākoo kāākukōōno anii :Bēēlsēbuul kāāmuukēywēēk, kukiikoochinē :ng'oo nkicheek rubiikwook kāāmuukēywēēk choo ibēbēētēē tāmirmirook chēē miyootēch? Oteebee, baa, akweek kumwooy.

²⁰ Nteenee yēē ākoo ābēbēētooy :anii tāmirmirook chēē miyootēch ānku Yēyiin nyēē kōōnoo kāāmuukēywēēk chēē āyēyiisyēē, kōōbooru :yooto kule kāākuyityook :bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

²¹ Yoo mii :chii kanyii ānkukiimoot ānkutinyē kariikaab booryēēt chēē yēmootiin, kumāmii :chii nyēē imuuchē kubooryēē kut kōōnēmunēē tukuukyii.

²² Nto yoo kāchō :ake nyēē kiimoot miisin ānkuboonto kariikaab booryēēt chēē kōlkōlēch,

kōōsyēēntooy chiichoo ānkōōnēmūnēē kariikaab booryēēt tukul choo kāyēētēē keey ankubcheyta tukuuchoo kābāru.

²³ Chiito nyēē bāloo ku nyoo māmii komosnyuu. Nto chii ake tukul nyoo māyēētyēēchoo kiiruruuch tukuuk, ku inee :nyēē isērēētē.”

*Iyēēchinē chiito :tāmirmiryēēt nyēē miyaat
(Mataayo 12:43-45)*

²⁴ Kimwooy Yēesu subak kule, “Yoo / kāākiibēbēeto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat kuchuwunee chiito, makoombakaatee suurkwēēnēēt nyēē kilay :asiis kuchēēng'ē wōlēē kēēmuunyēē. Nto yoo kāmānyōōr, kumwooyē kule, ‘Kaykay ayeey wōloo kyāāminyē.’

²⁵ Nto yoo kēēyēēw, kunyōōru wōlooto kumasaat ankuyeytaat nyēē karaam.

²⁶ Kuwēētii ānkuwokuchōōntooy keey tāmirmirook alak tisab chēē miyootēch kusiir inee ānkubokōōwut :tukul chiichooto. Kunyi, miyātiitu :chiichoo kusiir yoo kibo taay.”

Ibēruurootiin :biiko choo Yēyē kiyēē māchē :Yēyiin

²⁷ Kutākumii :Yēesu kung'āloolē, kukuurchi :chee-byoosyeet ake nyēē kimii yooto kikiiruruukyi keey :biiko kule, “Ibēruuroot :koomēt nyoo kisich-ing' ānkōōrēēryiing'.”

²⁸ Kukētyi :Yēesu cheebyoosyaanaa kule, “Man, nteenee chēē ibēruurootiin miisin ku biiko tukul choo kāsē ng'ālyoontēētaab Yēyiin ankuyey kuu wōlēē /kēēmāktooy.”

*Mākunyōōr ng'wooninto :biiko chēē tāyē Yēēsu
(Mataayo 12:38-42)*

²⁹ Yu kachaang'iit :biiko miisin ām yēē kimii :Yēēsu, kumwoochi :Yēēsu kule, “Miyootēch sōō, kule nee :biiko alake chēē mii yuutēyu. Māchē kule /kiiboorchki kiy nyēbo kwōng'uut. Ng'aleek baateey chēbo kwōng'uut chēē +/mākiiboorchki ku choo kibo Yoona.

³⁰ Kuu yoo kyoomchinē :Yoona biiko chēbo *kiri-inkēētaab Ninaawi kule kuweek ām miyootyēēt nyēē kiboonto, mii :nkinee *:Wēritaab Chii kwoomchinē biiko kuu nyooto.”

³¹ Kutas taay :Yēēsu kumwooy kule, “Mākōōyyo :cheebyoosya nyēē kibāytooy kōōrēētaab Sōōy bēsyoonoo / kiitiilchinē biiko ng'aleek. Makooruusta biiko chēē wuu chuutēchu, kuuyu kichōōnēē :cheebyoosyaanaa lōōyin chokuyēbchinē yit ng'aleekaab ng'oomnātēēt chēē kimwoowu :Sōlōmōōn. Nteenee miitē yu raat :nyēē wōō kubiir Sōlōmōōn.

³² Mākōōyyoong'iis :nkicheek biikaab Ninaawi bēsyoonoo / kiitiilchinē biiko ng'aleek. Makooruusta biiko chēē wuu chuutēchu, kuuyu kiikuwēēkiis :icheek kurubta keyy ākoo āntooyiisyēētaab Yoona ānkumii yu ra :nyēē wōō kusiir Yoona.”

*Kōōnu :kāānēētēywēēkaab Yēēsu lēbkēēyyēēt
(Mataayo 5:15; Māārko 4:21)*

³³ Kutas taay :Yēēsu kumwooy kule, “Māmii :chii nyēē tābē taariit ankuwuny, nto kōōkubuuyēē

kērēbēēt. Nteenee /kiikoochinē yēē itōrōōroot
sukulēbkēchi chii ake tukul nyoo chōōnii kō.”

Ing'oonkyinē keey lēbkēēyyēētaab Yēēsu
(Mataayo 6:22-23)

³⁴ Kutas taay :Yēēsu kumwooy kule,
“Koong'uung' :nyēē ikoochinē bōōrng'uung'
lēbkēēyyēēt. Yoo kāstooy :koong'uung' nyēē
karaam, iboontē lēbkēēyyēēt. Nto yoo mākāstooy
nyēē karaam, imiitē mēēnān nyēē mā mining'.

³⁵ Kunyoo, ōriib keey -mookany ōbērē tōōs
ōboontē lēbkēēyyēēt ākoo mēēnānēēt.

³⁶ Yoo kēēng'oonkyi bōōrng'uung' tukul
lēbkēēyyēēt nyēē māmii wōlēē kāng'ēt,
kōōloombuuchiing' :lēbkēēyyoonoo. Kerkeey ākoo
yoo keekwenyiing' :taariit nyēē māmii :kiyēē
kakarekta, lēbkēēyiitu :bōōrng'uung' tukul.”

Kichuur :Yēēsu Farisaayek
(Mataayo 23:23-27)

³⁷ Kutākumii :Yēēsu kung'āloolē, kumwoochi
*:Fārisooyiintēēt ake kubeeta keey inee kanyii
bokwoomiis. Kucham :Yēēsu.

³⁸ Yu kayit, /kiikoochi āmiik. Kwoomiis :Yēēsu
amaneentasiim āwunnyēk kuu wōlēē kiwuu
ātēbuutēkaab Yuutayek. Kiilat :chiitaab kayta
miisin.

³⁹ Yu kakas :Yēēsu kule kinam kuut
Fārisooyiintonoo :kiyēē kiyeyakay, kulēēnchi,
“Ōchāmē :akweek *Farisaayek ōtiliilē
bōōrwoonikwook saang', nteenee ōbākooktooy āriit

kutuur. Ōsāsunooteē biich tukuuk ānkōōyēyē ng'al chēē miyootēch.

⁴⁰ Ōbērbērech sōō nyēē tyaa! -Mōōnkētē :akweek kule Yēyiin :nyēē kiyēyē bōōrtaab chiito saang' ākoy āriit?

⁴¹ Ōkoochinē biiko choo bānoon kiyēē ōboontē kusiir yoo kātōōsāsunēē. Yoo !kooyey kuu nyooto, mākutlilit :kiy ake tukul ām wōlēē ōmiitē.

⁴² Ōmiitē sōō nyēē miyaat kule nee *:Farisaay-eek! -Mōōkustooy ōnēmchi Yēyiin akeenke ām taman nyēbo kiy ake tukul nyēē ōnyōōru ānkoo ku mining' nyēē tyaa. Nteenee -mōōkāsē tukuuk chēē wōōyēch. Tukuuchotoo ku ōyēchi chii ng'ālyoo nyēbo man āk kule ocham Yēyiin. Māchāktōōs nto kyōōyēyē tukuuchuutēchu wōōyēch -āmōōwuutyēē nkicheek choo minkēēch.

⁴³ Ōmiitē sōō nyēē miyaat kule nee, :Farisaayeeek! Kyoocham ōkwēyē ng'ēchērōōk choo bo taay ām *kooiikaab saayeeet. Ōchāmē mbo /kiisubooy-ootook nyēbo koonyit ām wōlēē chaang' :biich.

⁴⁴ Ōmiitē sōō mbo subak nyēē miyaat kule nee! Okerkeeye kiy nyēē tiliil ām saang' ankununaat :wōliin bo āriit nyēē yoo kāsiiir :chii yēē ōmiitē, -mēēnkētē kule ōnuunyoottiin.”

*Kichuur :Yēesu nkicheek kāānēētikaab kiruutēk
(Mataayo 23:4, 13, 29-36)*

⁴⁵ Kumwoochi :kāānēētiintēēt ake nyēbo kiru-utēk Yēesu kule, “Kāānēētiintēēt, yoo 'keeng'alaal kuu nyooto, imiitē intosuurēēch nkacheek.”

46 Kumwoochi :Yēesu nyoo kule, “Ōmiitē sōō :nkakweek kāānēētikaab kiruutēk nyēē miyaat kule nee! Kyoocham ōng'irēē biiko alak tukuuk chēē nyikiisēch āmōōmāchē :akweek kut ōtiiny.

47 Ōmiitē nyēē miyaat kule nee! Kibākāchē mbo :kuukoong' *wōōrkooyik choo kibo kēny ānkōōmiitē :akweek ōtēēkyinē tukuuk chēē / sikiisōōtēē / kēēkoonyitē.

48 Yoo ōmiitē ōtēēchē tukuuchoo, ōchāmchiintōōsii kule karaam :kiyēē kiyey mbo :kuukoong'. Kibakach :icheek wōōrkooyik ānkōōmiitē :akweek ōtāsē taay ōnoomēē yooto kibākookyinē :icheek.

49 Ākoo man yoo kimwooyē :Yēyiin kule, '+Māāyooktē wōōrkooyikyuu āk *lēbkēēyikyuu. +/ Makeebakach alak nto alak +/mākēēwus.'

50 Kunyoo, +/ mākiing'woonchook akweek kāānēētikaab kiruutēk āk biiko alak choo kiikuyey kuu nyooto kuuyu kyoobakachaanu biikaab Yēyiin kung'eetee yēē /kikeeyeyee kōōrēt.

51 / Kikiinaamee yoo / kikēēbākāchē Ābēl ākoy yoo / kikēēbākākyinē Sekaryaa yoo kibo kwēēnuutaab *kāābkōrōs āk *Kōōtaab Yēyiin. Man, +/mākiing'woonchi bichoo tukul :choo yēyē ng'aleechaa miyootēch.

52 Ōmiitē :akweek kāānēētikaab kiruutēk nyēē miyaat kule nee! Ōbērē ōboontē ng'oomnānēēt nyēē wōō kurubta keey ākoo Yēyiin. Nteenee kyootay orub kiyēē mākwook :Yēyiin kule oyey. Ōkērēktooy mbo biiko alak kuyey kiyēē mākyinē

icheek :Yēyiin.”

⁵³ Yu kang'eetee :Yēesu yooto ākoo rubiikyii, kwoowēsyi :kānēētichoo bo kiruutēk āk *Farisaay-eek ānkutoow kuteebaatee tēēbuutēk chēē chaang'.

⁵⁴ Kimāchē :bichoo kule kutech Yēesu ām kiyēē māikumwooy /sikeenam.

12

*-Mookerkeyiitu :nkakweek Farisaayeeek
(Mataayo 10:26-27)*

¹ Kikwa :biiko ānkōruruukyi keey yēē kimii :Yēesu kut kukuunykuuny :mētēwook. Yooto, kung'āloolchi :Yēesu rubiikyii kule, “Ōriibēē keey ng'aleekaab Farisaayeeek, kuuyu yēyē keey :bichu kule kāroomēch, nteenee māwuu nyoo.

² Kiy nyēē iyēēnoot +/mākiiboor, nto kiy nyēē wunyaat ākoy kutook bēsyēēt ake.

³ Kiy nto ng'ālyoo ake tukul nyēē mwooyē :chii to kōōsōōtē kule tōōs mēēbērē /makeekas, kusyooru keey :ng'ālyoontoonoo bēsyēēt ake. Nto yoo kāchoomchi :chii ake ng'al kumiitē kōōto nyēē maalaat, ākoy /kēēkāsunēē ng'aleechaa saang'.”

*Ōkēnēē keey Yēyiin
(Mataayo 10:28-31)*

⁴ Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “Biikyuu, -mōōmuyēē biiko choo boonto kāāmuukēywēēk kubakach bōōrwoonikwook, nteenee māboonto kāāmuukēywēēk kusiir yooto.

⁵ Mii :nyēē māchāktōōs ōmuyēē! Boonto :nyooto kāāmuukēywēēk kutōōrchook wōlēē bo maataab kibchuulyo, yoo kōōbēku.

⁶ /Kyooltēē oob kootiitiyēēnik muut beesaan chēē mābo laat? Ānkoo kuwuu nyooto, mēēbērē mākuwuutyēē :Yēyiin ake tukul.

⁷ Ntēē inkētē mbo :Yēyiin wōlēē tēē :buutēēk ām mētitaab chiito. Kunyoo, -mōōmuuyē, kuuyu isōōtook akweek :Yēyiin miisin kusiir kootiitiyēēn chēē chaang'."

Ōkiilchi Yēēsu

(Mataayo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Kutas taay :Yēēsu kumwoochi rubiichoo kule, "Yoo kāchāmchiin :chii ām taayeetaab biiko kule chāmoo, +maacham :nkanii, *Wēritaab Chii, chiichoo ām taayeetaab *malayikaanikaab Yēyiin kule chiinyuu.

⁹ Nteenee nyoo kataya ām taayeetaab biiko, +maatay :nkanii ām taayeetaab malayikaanichaa.

¹⁰ +/Mākēēnyōōchi kaat biiko choo ng'āloolēēnoo nyēē miyaat, nteenee -/mākēēnyōōchinē kaat biiko choo chubē Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

¹¹ Yoo / kākiyyoong'tēēnook kōōk ām kōōkwōōsyēkaab Yuutayeek āk chēbo bāytooyik alak, -mookany kooyiimaak mēt :kiyēē +moomwaay nyēē ōtuuchēē keey.

¹² Mākukōōnook yooto :Tāmirmiryēētaab Yēyiin ng'aleek chēē +moomwaay."

12:5 Ibu. 10:31 **12:7** Luuka 21:18 **12:9** Luuka 9:26 **12:10**
 Mat. 12:31-32; Määrkō 3:28-29; 1Yoowa. 5:16 **12:12** Mat.
 10:19-20; Määrkō 13:11; Luuka 21:14-15; Yēyuut. 4:8

Berber :nyēē tiyēē mēt bāytitaab kōōrooni

¹³ Yu keewaany :Yēesu ng'aleechaa, kumwooy :chiito ake ām biiko kwēēn kule, “Mokoryoontēēt, mwoochinoowoo baa ng'eetaabiya kubchewoo tukuukaab baaba.”

¹⁴ Kukētyi :Yēesu chiichoo kule, “Mānāmoo :ng'ala chēē wuu choo.”

¹⁵ Kumwoochi :Yēesu biiko kule, “Ōriib keey! Māmāchāktōōs ōtukuulchinē keey tukuuk ām kōōrooni, kuuyu mārubtooy keey :soboonto nyēbo man āk bāytit nyēē boonto :chii.”

¹⁶ Kutas taay :Yēesu kurār tyoonkōōchēēt ake kule, “Kimi :chiito ake nyēē kiboonto mbareenyii nyēē wōō. Kiyey :āmiik ām mbaraanaa miisin.

¹⁷ Yooto, kumwaayee moo kule, ‘+Maayey kule nee? Ākōnōrēē ānō āmiichu tēē chu tukul?’

¹⁸ Kumwooy kule, ‘Kiito nyēē miitē, +maaburyeet chookēēnik choo kōbo kwaak ankaateech chēē wōōyēch. Mākukōōno :chooto bārooyinto wōlēē +maakonoree āmiikyuu tukul āk tukuukyuu tukul.

¹⁹ Yoo kaakonor, āmwoochi keey kule: Kany atankas ankaabaybayiitu kuuyu kaakonor āmiik chēē yēmoo ām kēnyiisyēk chēē chaang' choo kwoonii.’

²⁰ Nteenee kumwoochi :Yēyiin chiichoo kule, ‘Terber sōō kule nee! Mii /bokiinēmunēniing' so-boonng'uung' kwēēmowuuni. Kunyi ii, mākubooyiit ng'oo :tukuuchoo 'keekonor?’

²¹ Kunyoo, berber :chii nyoo itukuulchinē keey bāytit ām kōōrooni āmātinyē bāytit ām wōlēē mii :Yēyiin.”

*Ikoosē key Yēyin
(Mataayo 6:25-34, 19-21)*

²² Yooto, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Kun-yoo, āmwoowook kule -mooyiimee key kule ō-āmē nee, nto kule ōloochē nee.

²³ Wōō :soboon kusiir āmit nto sirooy.

²⁴ Māchē ōkāsē tāriitēk. Māchoonsē, mākēsiisyē āmātinyē mbo chookēēn, nteenee tākubāyē :Yēyin. Ntēē ōbooyē :akweek koomānuut ām wōlēē mii :Yēyin kusiir tāriit!

²⁵ Mātāsyinē keyy :bēsyēēt mbo akeenke yoo keyyimee keyy :chii soboontaab kōōroni.

²⁶ Nto yēē ākoo -mēēmuuchē :yooto kuyēētyēēchook kiy mbo kisich ii, nyēbo nee kooyiimaak :tukun mētēwoy?”

²⁷ Kutas taay :Yēesu tākumwooy kule, “Okas baa, wōlēē wuu :taabta ake tukul ām wuuyēēt. Māchiiryootē āmāyēchinē keyy sirooy. ! Kāāmwoowook, ānkoo kiboonto :Sōlōmōōn bāytit nyēē tyaa, kimāboonto sirooy chēē kārorānēch kuu :toobtōchoo.

²⁸ Nto akweek chu -mōōkoosēēnoo keyy kuyem ii, yoo imuuchē :Yēyin kookaraaran toobtōy choo lēēltōōs raat nto nyēē mā tyaa kurarach, kucham nee wōlēē makoolaaktaak akweek?

²⁹ -Mooyiimee keyy ng'aleekaab āmiik nto ng'al alak tukul.

³⁰ Biiko choo -mēēnkētē Yēyin :chēē wuulyootē tukuuchoo tukul, nteenee inkētē :Kōōn kule ōmāchē :akweek tukuuchoo.

³¹ Kuchamta :chii kurook bāytooyiisyēētaab Yēyin. Yooto, mākurōōrōōt :tukuuk chuut alake.

³² -Mōōmuuyē :akweek, biikyuu choo ōng'ērīnēch, kuuyu kōōkuchāmwook :Yēyiin kule ōwut Bāytooyiisēēnyii.

³³ -Mōōtukuulchi keey tukuuk chēē ōboontē, nteenee ōyēētyēēchinēē choo boonto nyalilta. Yoo kooyey kuu nyooto, +mōōnyōōru bāytit nyēē mābēku ām Kaab Yēyiin. Māmii wōlooto :chōōriin āmāmii :kuutya nyēē makunyeeree.

³⁴ Tiiyēē :chii mēt wōloo miitē :bāytinyii.”

Ōchōb keey

(Mataayo 24:42-44; Māārko 13:33-37)

³⁵ Kutas taay :Yēēsu subak kumwooy kule, “Oyeyte keey nyēē karaam obakaakte taariinek kulāytōōs.

³⁶ Okerkeyiitu motwoorik chēē mii kukānyē mokoryoontēēng'waa kōōyēēwunēē saakweetaab kooyēēy. Yoo ōchōbootiin, +mōōyootyi mokoryoontēēt kurkeet areet akeenke, yoo kēēng'ēētiis.

³⁷ +/Mākiibēruur motwoorik choo /kākēēnyōōr kukāsu. !Kāāmwoowook, mākuyēytoochi :mokoryoontēēt motwoorichoo āmiik ankubay :inee nki-tyō.

³⁸ Imuuchē :mokoryoontēēt kuyit ām āsiiswēk alak tukul. Imuuchē ku kwēēmooy kwēēn nto kumānēērīr :kōōrēēt. Nteenee ām asiista ake tukul nyēē kayit, +/mākiibēruur motwoorik choo kānyōōr kuchōbootiin.

³⁹ Māchāktōōs ōrōōtootē ng'ālyoontooni: Nto inkētē :chii āsiiswēk chēē isābunēē :chōōriin, nto riibē kayta -/mākēēbut.

12:32 Mat. 14:27; 25:34; Luuka 22:29 **12:33** Mat. 6:20; Luuka 11:41; 18:22; Yēyuut. 2:45; 4:32-37; Yāāk. 5:2 **12:36** Mat. 25:1-4
12:36 Ng'oong'. 3:20

⁴⁰ Kunyoo, ōchōbē keey :nkakweek, kuuyu makucheeraak *:Wēritaab Chii.”

*Motwooriin nyēē /kiikoosēē keey
(Mataayo 24:45-51)*

⁴¹ Yooto, kuteebee :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, acheek nkit :chēē imiitē imwoowēech ng'aleechu, nto chii ake tukul?”

⁴² Kukētyi :Yēesu kule, “Motwooriin :nyēē ikoochinē :mokoryoontēēnyii kōōyyoonkyi chuut ku nyēē /kiikoosēē keey ānku ng'oom.

⁴³⁻⁴⁴ ! Kāāmwoowook, yoo karub :motwooriintoonoo kuu wōlēē māktooy :mokoryoontēēnyii, kōōbēruuroot. +/ Makiilaang'tee kōōyyoonkyi tukuuk tukul chēbo kayta.

⁴⁵ Imuuchē koosoot :motwooriintoonoo kule lōō yēē wokōōyēēwunēē :mokoryoontēēt. Yooto mākubirsēēt motwoorik chuut kusiir yēē kātāyibē nyēē karaam ānkōōbootyi āsiiswēkyii āmiisyēēt āk yyēēsyēēt.

⁴⁶ Nto yoo kayit :mokoryoontēēt kumēēnkētē :motwooriintoonoo /ānkēēnyōōr kumiitē kuyeyē kuu nyooto, +/mākēēlālchi /ānkēēwēēkyi komosta nyoo bo choo -/mākiikoosēē keey.

⁴⁷ +/ Mākiing'woonchi chiichoo miisin, kuuyu kēēnkētē kiyēē / kākēēmākyinē kule kuyey āmēēbērē kayey kuu nyooto.

⁴⁸ Nteenee chii ake tukul nyēē -mēēnkētē kiyēē / kēēmākyinē kule kuyey āmēēbērē kayey, mēēbērē nyōōru :nyoo ng'wooninto nyēē wōō kuu nyoo inkētē. Chii nyoo /kākiikoochi bārooyinto nyēē wōō

12:40 Mat. 24:42-44; 25:13 **12:43-44** Luuka 19:17-19; 16:10

12:46 Ng'oong'. 21:8 **12:47** Yāak. 4:17

kuyeyee kiito ake, +/makeemakee kiy nyēē wōō. Nto yoo /kākiikoochi ake kāāmuukēywēēk kusiir chēbo ake, +/makeemakee kiy nyēē wōō kusiir nyēbo nyiin.”

*Kicham :biiko alake Yēesu, nteenee kitay :alake
(Mataayo 10:34-36)*

⁴⁹ Kumwooy :Yēesu subak kule, “Kichāātoowu maata nyēē mākōōtiliil biiko ām kōōrēēt. Lēyyē, ābērē nto /kaakiinaam mayi kuwōōyiit.

⁵⁰ Nteenee +/ mākiibuuntēēnoo nyāliluutēk ām bēsyōōsyēk choo kwoonii ankaakukinyaataa :ng’aleechu ākoy bēsyēēt nyoo mākubēkunēē.

⁵¹ Ōsōōtē akweek kule āchōōntooy tāloosyēēt kōōrooni? Acha! Āyibu nyalilta ākoo bcheyateet.

⁵² Makubchey keey :biikaab kayta ake. Yoo kā muut :bichoo, makuchama :sōmōku ankutaya :chuut āyēēnku, nto mā nyoo, kuchama :āyēēnku ankutaya :sōmōku.

⁵³ Makuchama :wēēriit kutaya :kwaan, nto kutaya :wēēriit kuchama :kwaan. Mākuchuunchuun :chēēbto āk kaamet. Mākuyil :kooniyit nyēē kōboontēē keey :koorkēētaab wēēriit āk cheebyoosyetaab biikooy.”

*Mākuyōōt :choo katay Yēesu
(Mataayo 16:2-3; 5:25-26)*

⁵⁴ Yooto, kuwēēkyi keey :Yēesu biiko ānkumwoochi kule, “Yoo kookas boolteet kuloong’unēē tinkeey, ōmwooyē kule, ‘Mākurōōbēn ra,’ kuyeyakay kuu nyooto.

⁵⁵ Nto yoo kāwusunēē :yoomeet komostaab sōōy, ōmwooyē kule, ‘Makulay ra :asiista,’ kuyeyakay kuu nyooto.

⁵⁶ Ōbērbērech! Ōbērē tōōs ōnkētē chēē chaang'. Ōnkēt ōmwoowu kiyēē ibooru :wōliin bo barak āk ng'wēny -āmōōnkētē kiyēē mii kuyēyāktōōs bēsyōōsyēchu.

⁵⁷ Ām nee yu simōōnkētē :akweek kiyēē bo man?

⁵⁸ Yoo mii :chiito ake wokōōyyoong'tēēniing' kōōk, kumāchāktōōs isyeem simōkāsyyiinē āk chiichoo kutoombo kōōyyiititiing' kōōk. Yoo kameeyey kuu nyooto, kōōmuuchē :chiichoo wokurating'.

⁵⁹ Nto yoo /kaakeerating', mēēbērē /makiityaaktiing' ākoy yoo 'keeyaakte bēsēntaab biich.”

13

Oweeksee miyootyēēt

¹ Yooto, kukwoonchi :biiko alake Yēēsu ānkumwoochi kule, “Kibakach *:Bilaato Yuutayeek alak chēbo Kalilaaya yoo kiyibu tukuuk / kēēbēelchinēē kōrōsēēk ām *Kōōtaab Yēyiin.”

² Kuteebee :Yēēsu bichooto kule, “Ōbērē :akweek kiboonto :bichoo ng'ōōkisto nyēē wōō kusiir Yuutayeek alak? Ara :kiyooto sōō nyēē kiyey /sikeebakach?

³ Acha! Māwuu nyoo. Nteenee yoo kamooweeke ām miyootyēēt nyēē ōboontē +mōōbēku :nkakweek kutukul.

⁴ Nto yoo kiturbubchinē :kiyoo ki kooy miisin ām Siloowaam biiko taman āk sisiit kubēk ii, ōbērē

:akweek kiboonto :bichoo ng'ōōki nyēē wōō kusiir
biiko tukul ām Yēērusālēēm?

⁵ Māwuu nyoo, nteenee yoo kamoobakaakte
ng'ōōkiswookikwook +mōōbēku :nkakweek
kutukul.”

⁶ Nto mii yoo, kōōboorunēē :Yēesu tyoonkōōchēēt
kule, “Kiboonto :chiito ake mbareetaab
*musābiibunēk. Kimii :kēētīt ake mbaraanaa nyēē
/kikēēkuurēē *mutiiniit. Kiirwomē :chiichoo
kēētooto kwaak ānkōōsyoochē āmānyōōru lokoyaa.

⁷ Kinyit :kēētoo chiichooto yooto, kumwoochi
nyēē kiyēytooy mbareet kule, ‘Kēnyiiitaab sōmōk
:nyi ārwoomē kēēti āmānyōōru kiy! Ntēē kaker
mbareet buch. Kunyi, iluultē!’

⁸ Kukētyi :chiichoo kule, ‘Mokoryoontēēt, kany
tākēēriibēē kēnyiiitēnyi baateey! Āmāchē ayeyte
ām kēēlto nyēē karaam kusiir kwaak āroonkyinē
buurēēsik.

⁹ Yoo kātēbi kut kuyey lokoyeek, ku karaam, nto
yoo kamayey, iluultē!’ ”

*Kiiburyoong'to :Yēesu kāāyyoong'iintēētaab
kōōtaab saayeet*

¹⁰ Yu ki bēsyēētaab *Sabaato kōōnēētīs :Yēesu ām
kōōto ake nyēbo saayeet.

¹¹ Kimii :cheebyoosyeet ake kōyooto nyēē kiku-
uykuuyoot :suweet ām kēnyiiisyēk taman āk sisiit.

¹² Yu kakas :Yēesu cheebyoosyaanaa, kukuur
kuchō taay ānkumwoochi kule, “Cheebyoos,
kaatyaaktiing'!”

13 Kutiinyēē :Yēesu cheebyoosyeet āwunnyēk. Yooto, kuchuulakay :suweetaab cheebyoosyaanaa bakeenke ānkusilto Yēyiin kubirchinē kōōnkōy.

14 Nteenee kinyēēr :kāāyyoong'iintēētaab kōōtaab saayeet kuuyu kiisoobiis :Yēesu yēē ki *Sabaato.

Kimwoochi biiko kule, “Mii :bēsyoōsyēk lo chēē / kēēyēyēē yiisyēēt. Chooto :chēē mächāktōōs ōkwoonii / bokiiisoobook āmēēbērē bēsyoēētaab *Sabaato.”

15 Yooto kulē :Yēesu, “Kiblembechiisyechu! Ntēē ōyēyiisyē :nkakweek yēē Sabaato! Ōmāchē ōmwoowo kule -mōōtyoochē tany nto ku sikiryō ānkōōkwēr wokuyye bēēko yēē bēsyoēētaab Sabaato?”

16 Kikiikurat :Kibrōkōsyoontēēt cheebyoosyaani kēnyiisyēk taman āk sisiit. Nteenee kēēkoosēē keey Yēyiin kuu *Abraam. Ara kaayey :anii ng'ālyoo nyēē miyaat atyaaktee nyalili ām bēsyoēētaab Sabaato?”

17 Kichusyo :buunikaab Yēesu, nteenee king'ērēkiis :biiko alake kubo tukuuk chēē /kiilātē chēē kiyey :Yēesu.

*Wōlēē nērtooy :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin
(Mataayo 13:31-33; Māārko 4:30-32)*

18 Kiineet :Yēesu ng'ālyoo kurubta keey āk Bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Kiteebēē biiko kule, “Wuu nee :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin? Nto +/mākiiboorunēē nee?”

¹⁹ Okany āmwoowook, kerkeey kēbuswoontēēt ake nyēē mining' nyēē / kēēkuurēē *aritaaliit. Yoo kabiit :kēbuswoontooni, kuwōōyiitu ankusabach kut koomuuch kuminy :tāriitēk.”

²⁰ Kimwoochi subak :Yēēsu biiko kule, “Kerkeey :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin

²¹ yoo kanam :cheebyoosya tukun choo ikuutu bus ankutankwarta busyeek chēē chaang' kut kukuut miisin.”

Kurkeet nyēē mariich

(Mataayo 7:13-14, 21-23)

²² Nto mii yoo, kumur :Yēēsu kiriinkōōsyēk āk soong'wēk kōōnēētiisyootē yooto tukul kutākyinē key Yēērusālēm.

²³ Yooto, kuteebēē :chiito ake kule, “Mokoryoontēēt, makooraraach :Yēyiin biiko chēē ng'ēri sōō baateey?” Kukētyi :Yēēsu kule,

²⁴⁻²⁵ “Mariich :kurkeetaab Kaab Yēyiin. Kunyoo, kōōkiil key :chii sukōōwut kutakuyaataat :kurkeet, kuuyu yoo kāākutēmēl :chiitaab kōōto makusyēem :biiko chēē chaang' kule kōōwut, ntee-nee mēēmuukāksē. Nto choo /kaakeekerta saang' ānkōōkōnykōōny kurkeet /kēēyootyi, kumwoochinē choo :Mokoryoontēēt kule, ‘-Māānkētook.’

²⁶ Makuriiree key :bichoo kule, ‘Ntēē kikyoomi-isyootē tukul 'ānkiinēētiisyootēē soong'wēkyoo!’

²⁷ Mākumwooy :Mokoryoontēēt kule, ‘-Māānkētook, āmēēbērē +mōōwut kōyi kubo miyootyēēt nyoo oboontē. Kunyoo, obēēchi key!’

13:19 Ēsēk. 17:22-24; Mat. 13:31-32 **13:22** Luuka 9:51

13:24-25 Māārko 7:13-14; 1Kōōr. 9:25; Kolos. 1:29; 1Tēm. 6:12; Mat. 25:10-12 **13:27** Mat. 7:23; 2Tēm. 2:19

28 +Mabokuriirunee :biiko chēē chaang' ng'wēny kule nto kisimkusyeem kōōwut / kumanaakeeker kurkeet. Kumii kēēyyoong'iis saang', māukāsē *Abraam, Isaka, Yāākōbō ākoo *wōōrkooyikaab Yēyiin tukul choo mii kibkōōnkōy.

29 Makukwaanee :biiko komoswookik tukul ām kōōrēt kumukuul ānkunyōōr ātēbng'waa ām Kaab Yēyiin.

30 Nteenee ōrōōtootē ng'ālyoontooni: Mākubooyiit lēt :choo yibē keey barak, nto choo yibē keey ng'wēny, makoonto.”

*Kāwōōtyoontiitaab Yēērusālēēm
(Mataayo 23:37-39)*

31 Kikwoonchi yooto *:Farisaayeek alake Yēēsu ānkumwoochi kule, “Yoo imāchē isob, ing'eetee yu, kuuyu mii *:Ērōōtē kuchēēng'liing' kumāchē kubakachiing'.”

32 Kukētyi :Yēēsu Farisaayeechaa kule, “Obe bōōmwoochi kimōkōyiinoo kule tāātāsē :anii taay ābēbēetootē tāmirmirook chēē miyootēch ānkāāmiitē āsoobootē biiko raat āk tuun, nteenee +māāyityi tabanta ām bēsyēētaab sōmōk.

33 Man sinee kule +māāwēesyētē raat, tuun āk kōōyyiin. Māyēmāktōōs kumēēchi *:wōōrkooyoontēētaab Yēyiin wōlto ake tukul yoo mā Yēērusālēēm.

34 Wōōy, wēē, Yēērusālēēm, wē, Yēērusālēēm! Irumē wōōrkooyik ānkiiwiirēē rwoontōōk biiko choo iyooku :Yēyiin kule kuyisuung'! Kyaasyeem kunyil areet chēē chaang' kule āyisu biikuuk kuu wōloo yisuntooy :nkokya kinyiinyiyēēnik kōōwut

kebebaakyii, nteenee m̄nēēkōōnoo kut ayey kuu nyooto.

³⁵ Kunyi kuyoochiin :kāng'woong'. !
Kāāmwoowook, kuchakee raat kuwo taay
mātābōōkāsoo, ākoy omwaay kule, 'Ibēruuroot
:nyoo chōōnii ām kaayneetaab Yēyiin.'†"

14

Kinyikisiit :kwiilateet

¹ Nto mii bēsyēēt ake, yēē ki bēsyēētaab
*Sabaato, kuwo :Yēesu kaytaab chiito ake nyēē
ki akeenke ām *Farisaayeek chēē ki wōōyēch.
Kimiī nkicheek :Farisaayeek alake kayaata.
Kimiī kuchēēng'ē kukas yoo makuchwees :Yēesu
bēsyēētaab *Sabaato.

² Kimiī :nkinee chiito ake yooto nyēē kiik-
waanaat :bōōrto.

³ Kuteebee :Yēesu Farisaayeekchaa āk
kāānēētikaab kiruutēk kule, "Chām wēēch :kiruutēk
/kiisoob chii yēē bēsyēētaab *Sabaato, nto acha?"

⁴ Mānāāwāl kiy :bichoo. Yooto, kunam :Yēesu
chiichoo āwut ānkōōsoob nto yityo, kumwoochi
kuwēēchi keey.

⁵ Nto mii yoo, kuwēēkyi keey :Yēesu
Farisaayeekchaa ānkumwoochi kule, "Yoo kēesuuchi
:lakwang'uung' nto ku teeng'uung' ng'wēēn
yēē *Sabaato, ichuutunēē ng'wēēn oob areet
akeenke?"

⁶ Mānāāwāl kiy :bichoo.

Ōyibē keey ng'wēny

† 13:35 Tyēēn. 118:26 13:35 Cherem. 22:5 14:1 Luuka 7:36
14:5 Mat. 12:11; Luuka 13:15-16 14:6 Māārko 2:27-28

7 Yu kakas :Yēesu wōlēē kimii :tāyēēk kulēkwēltooy ātēbto / kēēmāchē / kyoomiis, kumwoochi kule,

8 “Yoo / kākēēkuurook obe saakwa ake tukul, -mōōmoymooyē ng'ēchērōōk chēbo koonyit. Āmwooyē kuu nyooto, kuuyu imuuchē kuyit :toontēētaab kayaata nyēē koonyitoot kusiiring'.

9 Mākukwēryoon :chiitaab kayta toontoonoo ankuchokoong'eeteeniing' yoo 'kēēbuurēē ankookeering' :toontoonoo. Yooto, +mēēchus ankiicheeng' ng'echer ake tukul nyēē kākēluung'.

10 Nto kiyēē māchāktōōs ōyēyē ku nyi: Ōtēbēē ng'ēchērōōk choo bo lēt. Inkētē :ng'oo yoo kāchō :chiitaab kayta ankukasing' imiitē 'kēēbuurēē yooto, makoong'eetiing' wēētēbēē ng'echereet nyēbo taay. Yooto, +/- mākēēkoonyitiing' ām taayeetaab tāyēēk chuut.

11 Kunyoo, chii ake tukul nyoo yibē keey barak +/-makiichuchuuk. Nto nyoo yibē keey ng'wēny, +/-mākiitōrōōr.”

-Mēēyēyē kiy imāchē kule /kēēyookuung'

12 Nto mii yoo, kukētyi keey :Yēesu chiitaab kayta ānkumwoochi kule, “Yoo 'keeyey saakweet, māmāchāktōōs ikuurē baateey chōōrōōnuutēkuuk, mbo ng'eetaabkoomēt, tilyōōnuutēkuuk nto laa-toosyekuuk choo mokorēēn, choo inkētē kule mākukuuring' nkinyiing' bēsyēēt ake.

13 Nteenee māchāktōōs ikuurē bānoonik, choo ing'wooltōōs, choo sōnkōchootiin āk cheebkoraati-isyek

14 choo -mēēmuuchē kukuuring' bēsyēēt ake. Yooto, mākōōbēruuriing' :Yēyiin ānkutuwēniing' ām bēsyoonoo ing'ēētēē meet biiko choo churtootiin.”

Saakweet nyēē wōō
(Mataayo 22:1-10)

15 Yu kakas :chiito ake nyēē kyoomiisyē ākoo Yēesu ng'aleechaa, kumwooy kule, “Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo +mābokwoomiis ām saakweet nyoo bo Kaab Yēyiin.”

16 Kukētyi :Yēesu chiichoo kule, “King'eet :chiito ake kuyey saakweet nyēē wōō ānkukuur biiko chēē chaang' kukwa saakwaanaa.

17 Yu kayit :bēsyēēt nyēē /kikyoomēē saakweet, kōōyookto motwooriintēēnyii wokumwoochinoot bichoo kukwa.

18 Nteenee kitoow :ake tukul ām bichooto kusoom nyooyeetaab kaat kuuyu kimēēmuuchē kuchō. Kimwooy :ake kule tākumiitē kumārārē mbareet nyēē kitākwoolē.

19 Kulē :ake kitākwoolē yeeyiikyii taman kunyoo, kimii wokusyēēmtooy.

20 Nto ake kumwooy :nyoo kule kitākōōmutiisyē kunyoo, kimēēmuuchē kut kuchō.

21 Yu keeyeey :motwooriintonoo kaa, wokumwaayta riirikaab bichoo. Yu kakas :chiitaab kayta kuu nyooto, kunyēēr. Kōōyookto motwooriintēētēkēy kubuntootēē kēēlwookik choo wōōyēch āk choo minkēēch ām *kiriinkēēng'waa wokukuuroot chii ake tukul nyēē banan nto nyēē sōnkōchoot nto nyēē ing'woolē ākoo nyēē koraat.

22 Ānkoo kiyey :chiichooto kuu nyooto, kitakubaraay :kōōto.

23 Kumwoochi :chiichoo motwooriintēētkēnyii subak kule, 'Āmāchē tāwēēkuurootē biiko alak kuk-waanaatee rōōrōōkiisyēk tukul chēbo yēēmoonī. Kany kuchō :chii ake tukul nyēē 'kēētuyēē nto anyuun koonyiit kōyi.'

24 Māmii :chii mbo akeenke ām bichoo / kōsimkēēkuur nyēē makucharee kiy mbo kisich nyoo /kōōkēēyēytoochi.”

*Yoo sukuyēk :chii rubiintēētaab Yēēsu
(Mataayo 10:37-39; 5:13; Māārko 9:50)*

25 Yooto tukul, kimii kurubootē :biiko chēē chaang' Yēēsu. Kuweech keey :Yēēsu kukas bichoo ānkumwoochi kule,

26 “Chii ake tukul nyoo māchē kuruba, kumāchāktōōs kuchama kusiir wōlēē chāmtooy kwaan, kaamet, koorkēēnyii, lōkōkyii, mbo ng'eetaabkaamet nto mbo cheebkaamet ankuchamta mbo soboonnyii kubo anii. Yoo māwuu nyoo, māyēku rubiintēēnyuu.

27 Māmii :chii nyēē imuuchē kuyēk rubiintēēnyuu yoo kamamuyta ng'wooninto nyēē mākunyoōr kubo anii.

28 Ng'oo ām akweek :nyēē imuuchē kuteech kōōto yoo māmēēbuur ng'wēny ānkōōyit tukuuk chēē boonto yoo yēmē kutēēksēē?

29 Yoo -kāmēēyit, kōōmuuchē kutoow tēēksēēt nto mii kwēēn āk kwēēn, kurār :tukuuk. Yooto, mākuroorchi :biiko kule,

³⁰ ‘Kookas murooniin, kosyeem kutēekso, nteenee kōsimkurārchi :tukuuk kumanaayit :kōōto teket.’

³¹ Nto, māmii :bāytooyiintō nyēē imuuchē kurat keey kule kuwo booryēēt, yoo mănēēbuur ng'wēny āk biikaab kōōkwēenyii. Mākyiintōōs kukas yoo imuuchē :lukēenyii nyēbo murēnik kisyēērōōk taman, kōōbēl buunik kisyēērōōk tibtēm.

³² Yoo kāsē kule mēēmuuchāktōōs, kumāchāktōōs kōōyookto alamaalyeet wokung'āloolchi buunik kutākumii wōlēē lōō sukung'eet kōōchoomnyo keey.

³³ Kunyoo, chii nyoo māchē kuyēk rubiintēenyuu, māmāchāktōōs kuyēētyi keey soboontaab kōōrooni.

³⁴ Karaam :muunyeet.* Nteenee yoo kaakumiyatiit, mēēbērē tākumii wōlēē /kēēyēytooy sitakukaramiit.

³⁵ Muunyeet nyoo -meekukaraam, mēēbērē /tākēēyēyēē kiy. -/Mākiisēērēē mbo mbareen kule sukooneer āmiik. Yoo kaakumiyatiit :muunyaanaa kumāchāktōōs /kēēlulukto. Nyoo yēbē yīit, kukas.”

15

Kēēchiiryō nyēē kibot (Mataayo 18:12-14)

¹ Kimii :yēē kikwoonchinē Yēēsu :kāāruruukikaab *syuuruut chēē chaang' āk biiko alak chēē kiyēyootē ng'al chēē miyootēch. Kibokuyēbchinē yīit :bichoo kiyēē kiinēētē :Yēēsu.

² Yooto kōōng'unyng'uunyyiis *:Farisaayeeek āk kāānēētikaab kiruutēk kumwooyē kule,

14:33 Luuka 9:62 * **14:34** Iyyoonkyinē :ng'ālyoontooni bo 'muunyeet' kule /kiinēmchi keey yiisyēētaab Yēyiin.

“Ntēē toochē :chiichi biich chēē kibng'ōōkisiis ānkwoomiisyē :tukul?”

³ Kumwoochi :Yēesu bichoo kule,

⁴ “Yoo iboontē kēēchiirēkuuk bokol ānkubot :akeenke, ibākookyinē oob chuut tāmānwookik sokool āk sokool yeechey ankuweecheeng'aate nyoo kābotē?

⁵ Nto yoo 'kēēnyōōru, ikālābchinē oob buuy ānkiichōōntē kaa ām ng'erekweek?

⁶ Yoo 'keeyit kaa ii, ikuurē oob chōōrōōnuutēkuuk āk laatoosyekuuk ānkubōōng'ērēkiisyē :tukul kuyuu 'kēēnyōōru kēēchiiryoonoo?

⁷ Ām kēēlto nyēē wuu nyiitēnyi, makung'erech :nkinēe Yēyiin kubo choolwookiintēēt akeenke nyoo kākēt keey kusiir biiko tāmānwookik sokool āk sokool choo kuurē keey kule churtootiin āmāmāchē kule kuweek.

Beesyaa nyēē kiisuuyto

⁸ Nto yoo boonto :cheebyoosya beesaanikyii chēbo koomānuut ānkōōsuuyto :akeenke, tābē oob taariit ānkōōbuuch kōōto tukul kuchēēng'so kut kunyōōr beesyaantaanaa?

⁹ Ara yoo kāākunyōōr ii, kuurē oob chōōrōōnuutēkyii āk laatoosyekyii ānkubokung'ērēkiis tukul?

¹⁰ Ām kēēlto nyēē wuu nyiitēnyi, mākung'ērēkiis *:malayikaanik, yoo kaweeek :choolwookiintēēt akeenke.”

Wēēro nyēē kibot

11 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Kimii :chiito ake nyēē kiboonto wērikyii āyēēng’.

12 Kimii :yēē kimwoochi :wēēriit nyēē mining’ kwaan kule, ‘Abayya, āmāchē irōōbwoo tukuuk chēē cheechuu.’ Kucham kwaan. Kunyoo, kirōōbchi wēēriit nyēē wōō cheechii ānkurōōbchi nkinee nyēē mining’ cheechii.

13 Yu kakeeyta :bēsyoōsyēk chēē ng’ēri, kunam :wēēriit nyi ki mining’ cheechii ānkuwēēchi keey kōōr nyēē lōō. Kiwokwaamee tukuuchoo tukul keelat.

14 Kichō :kēmēwuut kōōroonooto nyēē /kikēēbālē keey keelat. Kyaam wēēroo :kēmēwuut.

15 Kunyoo, kuwo kaytaab chiito ake ām kōōroonooto ankuwokusaaysaay kule kōōbuurto keey sukuyēchinē yiisyō ake tukul. Kōōkoochi :chiichoo kuriibē tōōrōōk.

16 Māmii :chii nyēē kiikoochi kiyēē kaam kunyoo, kilal :kēmēwuut kut kuriik kwaam āmiikaab tōōrōōk.

17 Koosootee keey ānkulē, ‘Ntēē nyōōru :motwoorikaab baabaanii āmiik chēē yēmē kwaam kut kung’ēt :alake. Ām nee sukubakachaa :kēmēy ām wōōli?

18 Kaykay ayeey kaa ānkuwāāmwoochi baaba kule: Kyāāchoolwookēnchi Yēyiin ākoo inyiing’.

19 Māyēmāktōōs tāāyēku lakwang’uung’, nteenee iyiboo kuu motwooriintēēng’uung’ ake tukul.’

20 Yu keewaany :wēēroo koosoot kuu nyooto, kunam baanta kooyeey kang’waa. Yu makuyit kaa, kutoobēn :kwaan. Kōōnkēt kule ākoo ki wēēroonyii. Kukāsyi kiisayta ankulabat wokutorooch.

21 Nteenee kumwoochi :wēeroo kwaan kule, 'Baaba, kyāāchoolwookēnchi Yēyiin ānkāāchoolwookēnchiing'. Māyēmāktōōs tāāyēku lakwang'uung'.'

22 Kumwoochi :kwaan motwoorikyii kule, 'Ōyibu areet akeenke sireet nyoo karaam ām tukul, kimoorineet āk kwēyōōnik ānkōōlookyi wēēri.

23 Ōkwēru wuunweet nyoo neraat kēēyēēnkyi. Māchāktōōs kēēng'ērēkyi

24 kuuyu ākoo tākusoboot :wērinyuu nyi kyāābērē kiikume. Kikiikubot, neennyi kāākōōyēēw.' Nto yityo, /kēētoow /kyaam saakweet.

25 Yooto tukul kimiitē :wēēriit nyēē wōō mba-reen kuyēyiisyē. Nto yu rōōtu kaa, kukas kutyēēntōōs :biiko.

26 Kukuur motwooriintēēt ake ankuteebee kule, 'Nee :nyi mii kutyēēnchinē :biiko?'

27 Kukētyi :motwooriintonoo kule, 'Kāākōōyēēw :ng'eetaabkoomēt kuchāmē keey, kunyoo kayeeny :kōōn wuunwaanaa koneraat kwaam :biiko kung'ērēkiis.'

28 King'woonchi wēeroo ki wōō kut kutay kōōwut kō. Kuchō :kwaan saang' ankuchokusaaysay kule kuwo kō.

29 Nteenee kumwoochi kwaan kule, 'So, abayya! Kwāāyēwuung' :anii yiisyēēt ām kēnyiisyēk chēē chaang' nyēē mānāākēwēynoon āmēēbērē 'kiikōōnnoo mbo kwesta abaybaayee keey :nkanii āk chōōrōōnuutēkyuu.

30 Nto yu kēēyēēw :wēēring'uung' :nyi kiwokwaamee tukuukuuk keelat kōōbootyi

chēemurēniis, neennyi kāchēēyēēnkyi wuunwa nyēē kōnāmē :koong'ta ām biiy ing'ērēkyi.'

³¹ Kukētyi :kwaan kule, 'Wēnyoo, kēēboontē keey :acheek āk inyiing' kwaak, anku nyeeng'uung' :kiy ake tukul nyēē āboontē :anii.

³² Āboontē man ayey saakwaani, kuuyu kikeēbērē kiikume :ng'eetaabkoomēt, neennyi ākoo tākusoboot. Kikiikubot, neennyi kāākōōyēēw.'
”

16

Kāāyyoong'iin nyēē ki ng'oomng'ook

¹ Nto mii yoo, kumwoochi :Yēesu rubiikyii subak kule, “Kimii :chiito ake nyēē ki mokoryoo nyēē kiboonto chiinyii nyēē kiyyoonkyinē komosta nyēbo beesaanik. Kiyityi chiitaab kayta :ng'aleek kule kimii :chiichoo kwoomēē tukuuk keelat.

² Kukuur :chiitaab kayta chiichooto kuwo kō ānkumwoochi kule, 'Kwaakas ng'al chēē mā kāroomēch ām wōlēē imiitē. Kunyoo, āmāchē ichōb kiy ake tukul nyēē karaam, kuuyu āmiitē wāāyyoong'tiing' ām yiisyēēt.'

³ Koosotee keey :chiichoo yu /kābokēēmwoochi kuu nyooto ānkulē, 'Kāāboot yiisyēēnyuu! +Maayey nee? Ntēē -māāboontē nkur chēē sitaayeyaatee yiisyōōnuut chēē nyikiisēch -āmāāriiku soomsēēt.

⁴ Aay, kāānkēt wōlēē āyēytooy yoo sāānyōōru chōōrōōnuutēk chēē sukuriibo yoo kāāboot yiisy-ooni.'

⁵ Kikuur biiko choo kiboonto bēsēntaab mokoryo-oonoonoo. Yooto, kuteebē nyēē kibo taay kule, '/ Kēēyoochiing' ata?'

6 Kulē :nyoo, ‘Mwaaytaab *musēytuuniit wōōnkiichēk bokol.’ Kulē :kāāyyoong'iintonoo, ‘Man, kunyoo, isir kule konom.’

7 Kuteebē nyēē kiikēērē kule, ‘Ntēē inyīing’ /kēēyoochiing’ ata?’ Kulē :nyoo, ‘Nkoonuuk kuniyaanik bokol.’ Kumwoochi nyoo nkinee kule, ‘Isir kule tāmānwookik sisiit.’

8 Kumwooy :mokoryoontonoo kule, ‘Ntēē ākoo ng'oomng'ook man :chiichi.’ ”

Kunyoo, kumwooy :Yēesu kule, “Inkētē keey :biikaab kōōrooni ām wōlēē yēytooy tukuukwaa kusiir wōlēē inkētitooy icheek :biiko choo kiikunyōōr lēbkēēyyēētaab Yēyiin.”

Māchāktōōs / kēēyēyiisyēē beesaanik ām kēēlto nyēē karaam

9 Yooto, kumwooy :Yēesu kule, “Ōyisunēē beesaanik chōōrōōnuutēk chēē ām lētuunoo, yoo kāākuyēk buch :beesaanik, +mabokutaachaak ōminy kooriikaab kibchuulyo ām Kaab Yēyiin.

10 Chii nyoo /kiikoosēē keey ānkuriibē tukuuk chēē ng'ēri, kuriibē nkicheek chēē chaang'. Nto nyoo -/mākiikoosēē keey āmāriibē tukuuk chēē ng'ēri, kumāriibē mbo tukuuk chēē chaang'.

11 Nto yoo -mōōriibē tukuuk chēbo mokornoontiitaab kōōrooni, ku ng'oo :nyēē mākuchāmwook ōriib mokornoontiitaab soboontaab Tāmirmiryēēt.

12 Nto yoo -mōōmuuchē ōriibchi biiko alak beesaanikwaa kubo nee /kēēkōōnook chēēkwok?

13 Māmii :chii nyēē imuuchē kōōmēlchiin kirōkōōn āyēēng' kuuyu ākoy kulay :ake. Kunyoo,

mēemuuchāktōōs /kiinoomnyo yiisyēētaab Yēyiin āk muchastaab beesaan.”

*Ng'aleek alak subak chēē kimwooy :Yēesu
(Mataayo 11:12-13; 5:31-32; Māārko 10:11-12)*

¹⁴ Yu kakas *:Farisaayeek alake kiyēē kimwooy :Yēesu, kuroorchi, kuuyu kicham :icheek beesaan miisin.

¹⁵ Nteenee kumwoochi :Yēesu kule, “Ōyēyē keey :akweek kule ōchurtootiin ām taayeetaab biiko, nteenee inkētē :Yēyiin tuuyintaab moo nyēē kyoowung'te keey. Kiyēē yibē :biiko kule bo koomānuut, ku buch ām wōlēē mii :Yēyiin.

¹⁶ Kumanaachokwaamtaat :Bātisāniintēēt Yoowaana lōkōōywēk, ki siruutēk choo kikōōnu *:Muusa āk lōkōōywēk choo kiyibu *wōōrkooyik :chēē /kikyoomu. Kung'eetee kāchō :Yoowaana ākoy ra, lōkōōywēk chēē /kyoomtootē ku chēbo Bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Nteenee mii :biiko chēē chaang' kukwiilē.

¹⁷ Imuuchē kubot :barak āk ng'wēny nteenee mābotē :ng'ālyoontēēt mbo akeenke ām siruutēchoo.

¹⁸ Chii ake tukul nyoo kakwet koorkēēnyii ankoomut ake, kaakubar kooyēēyto. Nto nyoo keemut koorko nyēē kaakukwet :saanteenyii kākōōntosuur :nyoo kooyēēyoo.”

Lasaaro āk chii nyēē kiboonto bāyitit

¹⁹ Kutas taay :Yēesu kumwooy kule, “Kimii :chito ake nyēē kiiloochē sirooy chēē kāroorānēch

chēbo āliisyō nyēbo barak. Kikicham :chiichi kuyēyē sookwoonuut āk tukuuk chēbo leles.

²⁰ Nteenee kimii :ake nyēē /kikēēkuurēē Lasaaro nyēē kisyēnunoot ām ng'woowōōk miisin. /Kikiki-imukoonchi kaytaab mokoryoontoonoo kurkat.

²¹ Kumii yooto bo kurkat kubērē nto nyōōr mbo seeserik, kukwoonii :ng'ōōkiik bokumēēlē ng'woowōōk.

²² Nto mii lētuunoo chokume :Lasaaro. Kuyib *:malayikaanik wokōōbuurto keyy *Abraam. Nyēē mā tyaa, chokume :nkinee chiichoo kiboonto bāytit. /Keemuy,

²³ nteenee /kibokēētōōrchi tāmirmiryēēnyii wōlēē mii :maata nyēē māmīsē. Kumii wōlooto, kutoobēn Lasaaro kuboonto keyy Abraam.

²⁴ Kukuurso :chiichoo kule, 'Baaba Abraam! Ntēē keewaang'taa :maata! Iriireenaa ānkiyooku Lasaaro chokōōwutēē moorineet bēēko kutiswoo ng'elyebta.'

²⁵ Nteenee kumwoochi :Abraam kule, 'Wēnyoo, māchāktōōs inkēt kule yoo kitēēsoboot, kiinyōōru tukuukuuk chēē kāroomēch chēē 'kiimāchē, nteenee kimii :Lasaaro ng'woonin. Kunyi, miitoochi keyy ra :Lasaaro wōlēē nusaat, ānkiimiitē :inyiing' ng'woonin.

²⁶ Nto subak, mii :nkōriit nyēē wōō miisin kwēēnuunyoo nyēē yoo kālē :chii ake tukul nyēē mii wōli kuchō komosaa, mēēmuuchāktōōs. Māmii mbo subak :chii nyēē imuuchē kuchōōnēē komosta nyoo imiitē kuchō komosi.'

²⁷ Kumwooy :chiichoo kule, 'Baaba Abraam, mwoochinoowoo naas Lasaaro kuwo kanyoo

acheek

²⁸ wokumwoochi mbo ng'eetaabiya muut kule kuriib keey /simākēētōrchi nkicheek wōli tēē nyi :ng'woonin kōōyyiin kābēk.'

²⁹ Nteenee kukētyi :Abraam kule, 'Kany kuyēbchi yiiit siruutēkaab Yēyiin choo kikōōnu *:Muusa āk *wōōrkooyik.'

³⁰ Kukētyi :nkinee chiichoo Abraam kule, 'Baaba, māyēmē kuu nyoo baateey, nteenee kaykay yoo /kāākiiyookto chiito ake nyēē kiikume. Imuuchē kuwēēkiis ām miyootyēēt nyēē kiikuyey.'

³¹ /Kēēkētyi chiichoo subak kule, 'Yoo māmāchē raat mbo :ng'eetaabkoomēt kukas kiyēē kimwooyē :Muusa ākoo wōōrkooyik, ku mākoy kukāsyi chii ake tukul nyēē kang'eetee meet.' ”

17

*Kentaayeet āk nyooyeetaab kaat
(Mataayo 18:6-7, 15, 21-22; Māārko 9:42)*

¹ Nto mii yoo, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, "Mii :biiko chēē makuken biiko alak kutaya, nteenee mākung'woonchi sōō kule nee chii nyoo kakenta ake.

² Misiyinē /kēērātyi chiichoo rwaa nyēē wōō kaat /ānkēētōrchi araaray kuling'ta, kusiir yoo kātākēnē biikyuu choo tākukuskus ām kāāyēnēēt.

³ Kunyoo, ōriib keey!

Yoo kāyēwuung' :ng'eetaabkoomēt ng'ālyoo nyēē miyaat, iburyoong'tē. Nto yoo kāchokusooming' nyooyeetaab kaat, inyōōchi kaat.

⁴ Ānkoo kāyēwuung' nyēē miyaat kunyil areet tisab ām bēsyēēt ānkuchōōnii yooto tukul chokusoomē nyooyeetaab kaat, inyōōchinē.”

/Kiikoosēē keey Yēyiin /ānkēēkāsyinē

⁵ Nto mii yoo, kumwoochi *:lēbkēēyik Yēēsu kule, “Mokoryoontēēt, teeyeyeēch kiikaasee keey Yēyiin miisin.”

⁶ Kukētyi :Yēēsu kule, “Nto ōtinyē mbo kaakaaseet nyēē kisich nyēē tēē kēbuswoontēētaab *aritaaliit, nto imuuchē kukāswook mbo :mōkōywooni, yoo kōōmwoochi kung'ēēwunēē keey tiikiit ankuwokuchaan keey araaray.

⁷ Imuuchē :chiito kuboonto motwooriintēēnyii nyēē ākiisyē nto nyēē ibātiisyē. Nto yoo kārōōt kaa, māchāmchinē :mokoryoontēēnyii simkwoomiis,

⁸ nteenee māchāktōōs kubay mokoryoontoonoo kurook. Yoo kaakoowaany :mokoryoontēēt āmiisyēēt, mākwoomiis :motwooriintēēt.

⁹ -/Mākēēbirchinē kōōnkōy kuuyu kayey kiyēē / kākēēmākyinē.

¹⁰ Kunyoo, yoo kooyey :akweek kiy ake tukul kuu wōloo /kēēmāktooy, ōmwooyē kule, ‘Yiisyēēnyoo :nyooto.’ ”

/Kiirāroochē chii nyoo ikoosēē keey Yēyiin

¹¹ Yu katas taay :Yēēsu ākoo rubiikyii kumii kutākyinē keey Yēērusālēēm, kuyit yēē kibo kiyōōtēētaab yēēmēētaab Kalilaaya ākoo kōōrēētaab *Samaaryaa.

¹² Yu kayit saang'ta ake nyēē kimii yooto, kukas biiko alak taman chēē kiboonto *makereenik. Kimāmāchē :bichoo kulēēkityi Yēēsu.

¹³ Kukuur Yēēsu kule, “Mokoryoontēēt Yēēsu, ankiiriireeneech.”

¹⁴ Kumwoochi :Yēēsu bichooto kule, “Bōōboorchi keey kibkōrōs.” Kuba :bichoo. Nto kumii kēēltaab too, kukas keey kule kāākusobcho!

¹⁵ Kooyeey :akeenke wōloo kimii :Yēēsu ānkusilto Yēyiin kukuurchinē barak.

¹⁶ Kukutuny ānkuyim kutiiny :tokochta ng'wēny ānkubirchi Yēēsu kōōnkōy ānkoo kibo kōōrēētaab *Samaaryaa :chiichi.

¹⁷ Kumwooy :Yēēsu kule, “Kāmā taman :bichoo kāāsoobē? Mii ānō :chuut sokoolu?”

¹⁸ Ntēē sukōōyēēw naas nyi :soboyiintō akeenke chokubirchi Yēyiin kōōnkōy?”

¹⁹ Kumwoochi :Yēēsu chiichoo kule, “Ing'eet ānkiiwēēchi keey. 'Kēēsob kuchurta kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey.”

Wōlēē chōōntooy :bāytooyiisyēētaab Yēyiin

²⁰ Nto mii yoo, kuteebee *:Farisaayeeek alake Yēēsu kule, “Chōōnii āyu :bāytooyiisyēētaab Yēyiin?” Kukētyi :Yēēsu kule, “Māmii :kiyēē ibooru yēē chōōnii :bāytooyiisyoonoo kuu wōloo ōsōōtitooy :ak-week.

²¹ Māmii mbo :chii nyēē māikumwooy kule, ‘Ong'nyiin' nto ‘Ong'nyi.’ Ntēē ōboontē keey kēny Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

17:12 Laawi. 13:45-46 **17:14** Laawi. 14:1-32; Luuka 5:14

17:19 Luuka 7:50 **17:21** Mat. 4:17, 23; 5:3, 20; 6:33; 7:21; 10:7; 13:11; 23:13

*Kurubta keey āk yoo iyēēwu :Yēesu
(Mataayo 24:26-27, 37-41)*

²² Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “Makukwa :bēsyoōsyēk chēē +moomwaay kule nto ayēēwu :anii, *Wēritaab Chii. Nteenee -mōōkāsoo.

²³ +Mōōkāsē / kēēmwooyē kule, ‘Kāākōōyēēw! Ong'nyiin mii yuun!’ nto ‘Ong'nyi mii yu!’ -Moobe kule boocheeng'aataa,

²⁴ kuuyu mābotwook yoo kāāchōō. Makukerkeyiit yoo keewech kulebkeyiit :kōōrēēt tukul.

²⁵ Nteenee +maanyalil kurook nyēē -/mākyoomu ankutaya :biiko choo -mēēyēnwoo.

²⁶ Makukerkeyiit mbo :yoo kariik kōōyēēwunēē :Wēritaab Chii āk bēsyoōsyēchoo kibo Noowa.

²⁷ Kyoomiisyē yooto :biich ānkuyyēēsyē ānkōōmutiisyē ākoy bēsyoonoo kiwutē :Noowa āk biikyii mwēēnkēēt. Nto mii yoo, kuchō :taambiliilyeet kōōrēēt tukul nyēē kiimukuus biich.

²⁸ Makukerkeyiit mbo subak ākoo bēsyoōsyēchoo kibo Lōōt. Kiwuulyootēē :biiko yiisyōōnuutēkwaa kuu kwaak kwoomiisyē ānkuyyēēsyē, kiyēyē mung'aareeng'waa, kichoosē ānkutēēchē kooriikwaa

²⁹ ākoy bēsyeēt nyoo kibākooktooy :Lōōt Sōtōm. Yooto, kuroong' :Yēyiin aryaanteet ake nyēē layaat ām barak nyēē wuu roob. Kiimukuus biiko tukul.

³⁰ Makunyach biich nkinee *:Wēritaab Chii ām kēēlto nyēē wuu nyooto.

³¹ Yoo kanyoorta :ng'aleechu chii saang', -meey-eey kō wokōōruruuch tukuukyii ameeyeey kaa mbo :choo mii mbareen.

³² Okasee kiyēē kiyeyakay ām wōlēē mii :chee-byoosyeetaab Lōōt.

³³ Nyoo kāyēētyi keey soboontaab kōōrooni, mākōōboot soboonnyii bo kibchuulyo. Nto nyoo kēēkooyto soboonnyii ām kōōrooni, mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

³⁴ Yoo mii :biiko āyēēnku kuruuytōōs yēēt akeenke, +/mākēēyib akeenke /keebakaakta ake.

³⁵ Nto yoo mii :kooru āyēēnku kung'oosyē ām yēēt akeenke, +/mākēēyib akeenke /keebakaakta ake.*”

³⁷ Kuteebēe :rubiik Yēēsu kule, “Mokoryoontēēt, +makeenyoortiing' ānō?” Kukētyi :Yēēsu kule, “Yoo mii :mōtōōng'wēk, kumii yooto :muuswēk.”

18

Muytaayeet :kirkit

¹ Nyēē mā lōō, kumwoochi :Yēēsu rubiikyii wōlēē kimāchāktōōs kusooytooy ākookoy ānkumuytooy.

² Kimwoochi kule, “Kimii :chiito ake kiriinkēēt ake nyēē kiitiilē ng'al ām kōōk. Kimēēywēyē :chichoo Yēyiin āmākoonyitē biiko.

³ Kimii :nkinee cheebyoosyeet ake kiriinkoonoto nyēē ki musuk. Kiwēētii

17:31 Māarkō 13:15-16 **17:32** Toowu. 19:26 **17:33** Mat. 10:38-39 * **17:35** Tāsyinē :siruutēk alake kērēywoontooni 36: Nto yoo mii :murēn āyēēnku kuyēyiisyē ām mbareen, +/mākēēyib ake /ankeebakaakta ake. **18:1** Room. 12:12; Ēfēēs. 6:18; Filib. 4:6; Kolos. 4:2; 1Tēēs. 5:17

:cheebyoosyaanaa wōlēē mii :chiichoo kibtaman kumāchē kule /kēēyēytoochi ng'aleekyii.

⁴ Kikwētyi ng'aleekaab cheebyoosyaanaa nyēē lōō. Nto mii lētuunoo kumwaayee moo kule, 'Ānkoo -māāyēyē :anii Yēyiin nto chii ake tukul,

⁵ +māāyēchi cheebyoosyaani manta, kuuyu kaakootaaraa kōōyiimsētoo mēt.' ”

⁶ Kumwoochi :Yēēsu rubiikyii kule, “Yoo imuuchē :choolwookiintō nyēē wuu nyoo kuyēchi cheebyoosyaanaa manta ii,

⁷ /bokeemwa nee Yēyiin? Muytoochinē kut kukas kule kāyēchi manta biikyii choo sooyē ine kibtaman.

⁸ !Kāāmwoowook, yoo kāākuyityiin, mākuyēchi biikyii manta areet akeenke. Nteenee kany atee-beenaak: Ata :biiko chēē makumuyta kut ay-itu :anii *Wēritaab Chii, ānkāānyōōru kōōkoosēēnoo keyy?”

Māyib keyy :chii barak

⁹ Nto mii yoo, kurāchi Yēēsu ng'ālyoo biiko alak chēē kikuurē keyy kule churtootiin ānkimōōntooy biich. Kimwoochi kule,

¹⁰ “Kimii :biiko alake āyēēnku chēē kibokusaay ām *Kōōtaab Yēyiin. Ki *Fārisooyiin :ake, nto ake ku kāāruruukiin bo *syuuru.

¹¹ Kichō :Fārisooyiintonoo taay ankusaay kule, 'Yēyiin, ābiruung' kōōnkōy, kuuyu -māāyēku choolwookiin kuu wōloo wuunto :sāsiik, kibrōkōsiis, choo mārtootē āk mbo kāāruruukiintoniiniin bo syuuruut.

12 *Ākirē āmiisyēēt areet āyēēng' ām wiikiit ānkāākooytooy akeenke ām taman nyēbo kiy ake tukul nyēē ānyōōru.'

13 Nteenee kikiiyyo :kāāruruukiintonoo bo syu-uruut wōliin bo lēt. Maneemuuch kukas barak, kusooyē, nteenee kinam keyy kwermet ankuri-iree keyy ām wōlēē mii :Yēyiin kumwoochinē kule, 'Baaba Yēyiin, iriireenaa anii nyi kyāāchoolwookēn.'

14 ! Kāāmwoowook, chiito nyēē kiiyeey kaa / kukāākēēnyōōchi kaat ku kāāruruukiintonoo bo syuuruut nyoo kiyibē keyy ng'wēny āmēēbērē Fārisooyiintonoo. Kunyoo, chii nyoo yibē keyy barak +/makiichuchuuk, nto nyoo yibē keyy ng'wēny, +/mākiitōrōōr."

*Ng'oo :nyēē nyoolchinē bāytooyiisyēētaab Yēyiin?
(Mataayo 19:13-15; Māārko 10:13-16)*

15 Nto mii bēsyēēt ake, kōōmutyi :biiko alake Yēēsu lēēkōōk chēē minkēēch kumāchē kule ku-tiinyēē āwunnyēk ānkōōbēruur. Yu kakas :rubiik bichoo, kōōburyoong'to.

16 Nteenee kimwooy :Yēēsu kule, "Ōbāroochi lēēkōōy kukwa wōlēē āmiitē, kuuyu biiko chēē wuu chuutēchu :chēē nyoolchinē Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

17 ! Kāāmwoowook, mākoy kōōwut Bāytooyiisyēētaab Yēyiin :chii nyoo māchāmtooy Bāytooyiisyonoo kuu lōkōchoo."

*Wuuy kōōwut :chii nyēē boonto bāytit Kaab Yēyiin
(Mataayo 19:16-26; Māārko 10:17-27)*

18 Yooto, kuchōōnchi :kāāntōōyiintēēt ake nyēbo Yuutayeek Yēesu ānkumwoochi kule, “Kāānēētiin iyēku chii nyēē karaam! +Maayey kule nee sāānyōōru *soboontaab kibchuulyo?”

19 Kukētyi :Yēesu kule, “Kēēsōōtyēēchoo nee si-imwaay kule akaraam :anii? Ntēē Yēyiin nkit :nyēē karaam!”

20 Ābērē kiisuman kiruutēkaab Yēyiin choo kikōōnu :Muusa choo mwooyē kule, ‘-Meemarte, -mēerumiisyē, -mēechōōrsē, -mēēmōlōlchi chii ng’ālyoo. Koonyit kōōn āk koomēt.’†”

21 Kumwooy :chiichoo kule, “Ānkētē tukul choo 'keemwaay. Kyāākir kung'eetee āmining'!”

22 Kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “Botuung' :kiito akeenke. Wee-alte kiy ake tukul nyēē iboontē ānkiiyēētyēēchinēē bānoonik. Yoo 'keeyey kuu nyooto, irubwaa. +Mēēnyōōru bāytit nyēbo man ām Kaab Yēyiin.”

23 King'woonchi :ng'aleechaa chiichoo, kuuyu kiboonto bāytit nyēē wōō.

24 Yu kakas :Yēesu wōlēē kāwēēto :chiichoo, kumwooy kule, “Wuuy sōō kule nee kucham :biiko choo boonto bāytit Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

25 Nyumnyum mbo kubuntēē *:tembes koong'taab sintaaniit kusiir kōōwut :chiito nyēē boonto bāytit Kaab Yēyiin.”

26 Kumwooy :biiko chēē kikas ng'aleechaa kule, “Ara ng'oo, naas, :nyēē imuuchē /kiiraraach?”

27 Kukētyi :Yēesu bichoo kule, “Kiyēē mēēmuuchāktōōs ām wōlēē mii :biiko,

18:18 Luuka 10:25 † 18:20 Chuytaayeeet 20:12-16; Kiruutēk 5:16-20 18:22 Mat. 8:21-22; Luuka 12:33

kōōmuuchāktōōs ām wōlēē mii :Yēyiin.”

*Kiyēē nyōōru :biiko choo kaakurub Yēesu
(Mataayo 19:27-30; Māārko 10:28-31)*

²⁸ Kuteebēe :Bētērō Yēesu kule, “Kas kookee-bakaakte :acheek tukuukyoo tukul ankeerubi-ing?”

²⁹ Kumwoochi :Yēesu kule, “! Kāāmwoowook, chii ake tukul nyēē kaakubakaakta kooriikyii, koorkēēnyii, mbo ng'eetaabkaamet, kwaan āk kaamet nto lōkōkyii kubo yiisyēetaab Yēyiin,

³⁰ mākōōkoochi :Yēyiin chēē chaang' raat kusiir choo kōboonto. Mākunyōōr mbo *soboontaab kibchuulyo ām kōōrēēt nyoo chōōnii.”

*Nyēbo sōmōk kung'ālōolēē :Yēesu meenyii āk
ng'eeteenyii*

(Mataayo 20:17-19; Māārko 10:32-34)

³¹ Kuwēeto :Yēesu rubiikyii choo ki taman āk āyēēng' komos ānkumwoochi kule, “! Kookas, kēēmiitē kēēbēētii Yēerusālēēm. Yoo kakeeyit wōlooto, mākuyityiin man kuu wōloo kikiikung'oorta :wōōrkooyikaab Yēyiin kēny kurubta keey ākoo *Wēritaab Chii.

³² +/Makeenam / ānkiiyokoochi biikaab Rooma chēē mākōōntosuur, kung'utyi,

³³ kubirsēēt kulālchi ankubakach. Nto mii bēsyēetaab sōmōk, kung'eetee meet.”

³⁴ Maneemuuch :rubiik kōōnkēt kiyēē kimii :Yēesu kung'ālōolēē. Kiiyeelaat :ng'ālyoontēēt.

*Kiisoob :Yēesu cheebkoraatyaa
(Mataayo 20:29-34; Māārko 10:46-52)*

³⁵ Yu kikiikuriik kuyit :icheek *kiriinkēētaab Yēerikō, kunyōōr cheebkoraatyaanteet ake nyēē kisoomsē ām kēēlto komos.

³⁶ Yu kakas :cheebkoraatyaantaanaa bōlātēētaab biiko chēē chaang' chēē kikēēytooy, kumwooy kule, “Ng'oo :bichu mii kung'āloolootē ēē?”

³⁷ /Kēēmwoochi kule Yēesu nyēbo Nāāsārēēt nyēē kimii kumurē yooto.

³⁸ Kukuurchinē :chiichoo barak bakeenke kule, “Yēesu, *Mōchōkōrēētaab Tāwuti, iriireenaa!”

³⁹ Kōōburyoong'to :biiko chēē kimii taay kule kusiis. Nteenee kikuurchi barak miisin kule, “Mōchōkōrēētaab Tāwuti, ankiiriireenaa!”

⁴⁰ Kōōyyo :Yēesu ānkumwoochi biiko kule, “Ōrēētoonuu baa chiichoo kuchō yu.” Yu /kakiyyiit, kuteebee :Yēesu kule,

⁴¹ “Imāchē āyēwuung' nee?” Kulē :chiichoo, “Mokoryoontēēt, āmāchē akaste.”

⁴² Kulēēnchi :Yēesu, “/ Kāākiisoobiing', kuuyu 'kēētinyē kaakaaseet. Kunyoo, ikaste.”

⁴³ Kumwooyē :Yēesu kuu nyooto, kukāstooy :chi-ichooto bakeenke ānkuwēēto keey Yēesu kusiltootē Yēyiin. Kisilto nkicheek :biiko tukul Yēyiin choo kikāsē ng'aleechaa.

19

Yēesu ākoo Sakaayo

¹ Kitas taay :Yēesu āk rubiikyii ankuyit Yēerikō.

² Kimii :chiito ake wōlooto nyēē /kikēēkuurēē Sakaayo. Ki kāāruruukiintēētaab *syuuruut nyēē wōō ānkiboonto bāytit nyēē wōō miisin.

³ Kisyem :Sakaayo kule kukas Yēēsu, nteenee kimēēmuuchē, kuuyu ki chaang' :biiko, nto subak kibar :nwookinto.

⁴ Yu kakas kuu nyooto, kulabat taay ankuwoku-laany mōkōywēēt ake sukukas Yēēsu nyēē karaam.

⁵ Yu kayit :Yēēsu yooto, kukas barak ānkumwooy kule, “Sakaayo, rēku baa areet akeenke, kuuyu āyēku ra toontēēng'uung'.”

⁶ Kukāsē :Sakaayo kuu nyooto, kurēku areet akeenke ānkuwēēto keey Yēēsu ākoy kanyii nyēē kabaybayiit miisin.

⁷ Nteenee mānāāng'ērēkyi :biiko alake ng'aleechaa. Kiing'unyng'uunyiis kule, “Nto yu kāruutoochi :Yēēsu chii nyēē tinyē ng'oōki kuu nyi?”

⁸ / Kēēmii / kyoomiisyē, kōōyyo :Sakaayo ānkumwooy kule, “Mokoryoontēēt, +māānēmu kisiincheetaab beesaanikyuu ānkāākoochi bānoonik. Nto yēē ākoo mii :chii nyēē kyāānēmunēē cheechii chēē chaang' kusiir chēē /kikēēmāchēē āruuchootē syuuruut, +māāyookyi kunyil ang'wan ām choo kyaa-am.”

⁹ Kumwooy :Yēēsu kule, “/Kaakiiraraach ra kayi, kuuyu kēēkoosēē keey :chiichi Yēyiin kuu Abraam.

¹⁰ Kyāāchōōnii :anii, *Wēritaab Chii, chāāchēēng'ootē ānku chāārāroochootē biiko chēē kiikubootyo.”

19:7 Mat. 9:10 **19:8** Chuy. 22:1; Ēsēk. 33:14-16 **19:9** Mat. 3:9; Luuka 3:8; 13:16; Yoowa. 8:33-47; Yēyuut. 16:31; Room. 4:12, 16-17; Kala. 3:7, 29 **19:10** Luuka 5:32; 1Tēm. 1:15

*Iyēyiisyēē nyēē karaam kiyēē /kākēēkōōning'
(Mataayo 25:14-30)*

¹¹ Kibērē :biiko chēē chaang' tōōs mākubāytooyiis :Yēesu yoo kayit Yēerusālēēm. Nteenee mēēbērē kimii wokuyēyāktōōs kuu wōloo kiisōōtitooy :icheek. Nto kumii :Yēesu tākōōmuunyē, kumwoochi biiko kule,

¹² “Kimii :mokoryoontēēt ake nyēē kimāchē kuwo kōōrēēt ake nyēē kilōō, / bokēēng'oobchi kāāmuukēywēēkaab bāytooyiisyēēt sichokubayta kōōrēenyii.

¹³ Kumānāāwo, kukuur motwoorikyii taman ānkōōkoochinoot chii ake tukul beesaanik chēē tēē chēbo ake. Kimwoochi chii kuyēyiisyēē laatit nyeenyii kubās keey ākoy bēsyēēt nyēē kēēyēēwunē :inee.

¹⁴ Nteenee kitay :biikyii. / Kikiiyookto biiko alak wokumwaayta kule māmāchē :icheek bāytooyiintonoo.

¹⁵ Yu kēēyēēw :chiichoo ām ruutooy / kukaakeeng'aab kuyēk bāytooyiintēēt, kukuur motwoorikyii taman choo kiikoochinootē beesaanik chokōōboor :chii ake tukul laatit nyeenyii nyēē kiikunyōōr.

¹⁶ Kumwooy :nyēbo taay kule kibās keey :cheechii kunyil taman.

¹⁷ Kulēēnchi nyoo :bāytooyiintēēt, 'Kuu yoo kwēēriib tukuuchoo kō ng'ēri nyēē karaam, +maayeyiing' ibayte kiriinkōōsyēk taman.'

¹⁸ Kumwooy :nyēbo āyēēng' kule, 'Mokoryoontēēt, kookunyil :cheechuu muut.'

19 /Kēēmwoochi nyoo kule, '+Meebayte :inyiing' kiriinkōōsyēk muut.'

20 Kookeer :ake kumwoochi bāytooyiintonoo kule, 'Beesaanikuuk :chu. Kyaaratee ankeet ankaakonor nyēē māmii :kiy nyēē kitwa.

21 Kyaakas kule iwuuy 'ankiicham ibirtooy bi-ich ikēsē kiyēē kimēēchoonē ānkiiruruuchēē wōlēē mānēēyis.'

22 Yooto, kulē :bāytooyiintēt, 'Imiyaat. Kubar-ing' :ng'aleekuuk nkityō. Yoo ākoo inkētē :inyi-ing' kule āwuuy :anii ankyaacham ābirtooy biich akēsē kiyēē kimāāchoonē ānkāāruruuchēē wōlēē mānāāyis ii,

23 kwaaming' :nee simeekonoree beesaanikyuu lēnkuut sukubāsu keey? Nto 'kiiyey kuu nyooto, nto kāchāānyōōru beesaanichaa kukāākutāsyi keey :kiy barak.'

24 Kuweech keey :bāytooyiintonoo ānkumwoochi motwoorik alak kule, 'Ōnēmuneē nyi beesaanichaa ānkōōkoochi chiito nyoo kōtāsyi keey :cheechii miisin kusiir chēbo chuut tukul.'

25 Nteenee kimwooy :choo kule, 'Mokoryoon-tēt, ntēē chaang' :chēē boonto :nyoo, bo nee / kēētāsyi alak?'

26 Kumwoochi :bāytooyiintonoo kule, 'Kātāwuu nyooto sinee, nteenee chiito nyoo kāyēyiisyēē kiyēē / kāikiikoochi, / kēētāsyinē ake, nto nyoo māyēyiisyēē, /kiinēmuneē mbo nyooto kāboonto.

27 Nteenee kurubta keey ākoo buunichoo kāākuwēēkyoo keey, ōkwēru choo ankuboobakach akāsē.' "

/ Kikeetorooch Yēesu ām Yēerusālēm kuu Bāytooyiin

(Mataayo 21:1-11; Māārko 11:1-11; Yoowaana 12:12-19)

²⁸ Yu kāyyēekunēē, kutas taay :Yēesu āk baanaa. Kimiitē :Yēesu taay kutēē yooto tukul kutākyinē key Yēerusālēm. Nto yityo bokurwoowunēē Beetannyyaa.

²⁹ Yu kāng'eētyēē Beetannyyaa, kuba nto yu kēē-āyēēchēē key Beetfaaka ām yēē kibo Lekemee-taab *Musēytuuniinēk, kumwoochi :Yēesu rubiikyii āyēēng' kule,

³⁰ “Obe ākoy saang'iin. Yoo kooyit yooto, +mōōnyōōru sikiryō nyēē tāku siirwaak kurataat amanaakesen chii bēsyēēt ake. Otyaach ānkōōkwēwoo.

³¹ Nto yoo kateebeenaak :chii kule otyookyinē nee sikiryēēt, olēēnchi 'Māchē :Mokoryoontēēt.' ”

³² Kiba :rubiichoo ānkubokunyōōr sikiryoonoo kuu wōloo kimwooytoochinē :Yēesu.

³³ Kumii kōōtyoochē, kuteebee :biikaab sikiryēēt kule, “Otyookyinē nee sikiryoonoo?”

³⁴ Kukētyi :rubiichoo bichoo kule, “Māchē :Mokoryoontēēt.”

³⁵ Kukwaanta sikiryoonoo ākoy yoo kimii :Yēesu. Kuyitu, kōōrēeku sirookwaa chēē kikiiliiktēē key ānkwoolyāktēē bataytaab sikiryēēt sukutēbēē :Yēesu.

³⁶ Kumii :Yēesu kuwēētii, kōōrēekunoot :biiko alake sirookwaa chēē kikiiliiktēē key ānkōōyitoot kēēltaab too.

37 Yu kayit :icheek yēē kyoobuksēē :kēēlto ām Lekemeetaab *Musēytuuniinēk, kutoow :biiko kusilto Yēyiin ām ng'erekweek. Kityēēnootē yooto :tukul kubo tukuuk chēbo kwōng'uut chēē kiikuyeyaan :Yēēsu.

38 Kikuurchinootē :bichoo barak kumwooyē kule,

“Ibēruuroot :Bāytooyiintēēt nyi chōōnii
ām kaayneetaab Yēyiin.

Chōōnēē :tāloosyēēt kibkōōnkōy.

Wōō :Yēyiin, lēyyē.”

39 Nteenee kimwoochi *:Farisaayeeek alake chēē kimii yooto Yēēsu kule, “Kāānēētiintēēt, ānkiiburyoong'tē bichukuuk kumātākumwooy ng'aleechu.”

40 Kukētyi :Yēēsu Farisaayeechaa kule, “Kāāmwoowook, yoo kāsiisyo :bichu, kung'āloolē :rwoontōōk.”

Kiriiree :Yēēsu biikaab Yēērusālēēm

41 Yu katoobēn Yēērusālēēm, kuriiree biikaab kiriinkoonoto kut kutēy :lōōkik.

42 Kimwooyē kule, “Ābērē nto ōnkētē kiyēē māchāktōōs oyey sōōnyōōru tāloosyēēt. Nteenee ōmiitē mēēnān.

43 Mii :bēsyēēt nyēē mākusēētyook :buunik ānkōōkwēnkwēēnook nyēē māmii wōlēē ōchiirtēē.

44 +/ Mākiimukuus kiriinkooni āk biikyii tukul nyēē māng'ētu mbo :rwaa kukeekemeer keey

19:37 Luuka 2:20; 24:52-53 19:38 1Bāy. 1:38-40 19:38 Tyēēn.
118:26; Luuka 2:14 19:40 Aabak. 2:11; Luuka 19:44; 21:5-6, 20-24
19:41 Isa. 22:4 19:42 Kiruu. 32:28-29; Yēyuut. 28:26-27; Room.
11:8, 10

ake, kuuyu kyoomoonte bārooyinto nyēē kiki-
ikukōōnook :Yēyiin.”

*Nyēbo āyēēng' kukwētēē :Yēesu biiko biiwuutaab
Kōōtaab Yēyiin*

(Mataayo 21:12-17; Māārkō 11:15-19)

⁴⁵ Yu kayit :Yēesu Yēērusālēēm, kōōwut biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin ānkutoow kukwet biiko chēē kimii kwooltooy tukuukwaa ām yooto,

⁴⁶ kumwoochinē kule, “Mwooyē :Yēyiin ām siru-
utēk kule, ‘Bo :kanyuu saayeet,’ nteenee ky-
ooweek :akweek kuyēk kēbēnnyoo wōlēē wunyēē
keey :sāsiik.”

Kiyēbchi yiit :biiko chēē chaang' Yēesu

⁴⁷ Kiinēētiisyē :Yēesu kwaak ām *Kōōtaab Yēyiin
ām bēsyōōsyēk chēē ng'ēri chēē kimii kukwoonii.
Kimii :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāānēētikaab
kiruutēk ākoo kāāntōōyik alak kuchēēng'ē kule
kubakach Yēesu.

⁴⁸ Nteenee kimēēmuuchē kuuyu kiwoolchinē
Yēesu :biiko chēē chaang' kwaak chēē
kibokuyēbchinē yiit ng'aleekyii.

20

Kāāntōōyikaab Yuutayeek chēē ki kāwōōt

(Mataayo 21:23-27; Māārkō 11:27-33)

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kumii :Yēesu kōōnēētiisyē
ānkwoomchinē biiko lōkōōywēk chēē kāroomēch ām
biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin, kukwoonchi :mbo

19:44 Luuka 21:20-24 **19:44** Luuka 21:6; 1:68 **19:46** Luuka
2:49 **19:47** Mat. 26:55; Māārkō 11:18; Luuka 21:37; Yoowa. 7:1;
18:20 **19:48** Luuka 20:19; 21:38; 22:2

*kibkōrōs chēē wōōyēch, kāānēētikaab kiruutēk ākoo booyik.

² Kuteebee :bichooto Yēēsu kule, “Mwoowēēch, baa, ng'oo :nyēē kikōōniing' kāāmuukēywēēk iyey ng'aleechu?”

³ Kuwālchi :Yēēsu kule, “Kany ateebeenaak :nkanii tēēbuutyēēt. Ōmwoowo, baa,

⁴ yoo kiibātisāniisyē :Yoowaana, kikwoonēē :kāāmuukēywēēkyii wōlēē mii :Yēyiin, nto wōlēē mii :biiko?”

⁵ Yooto kuteebee keyy :bichoo kule, “Yoo kakeemwaay kule kikwoonēē :kāāmuukēywēēkyii wōlēē mii :Yēyiin, makuteebeeeneech kule ām nee simākiyēnchi.

⁶ Nto yoo kakeemwaay kule kikwoonēē wōlēē mii :biiko, makuwiireeneech :bichu tēē chu rwoontōōk kēēbēku, kuuyu kiikōōyēnchi :icheek kule ki *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :Yoowaana.”

⁷ Yooto kulēēnchi Yēēsu, “-Mākiinkētē.”

⁸ Kumwoochi :Yēēsu bichoo kule, “-Māāmwwoook :nkanii chiichēē kikōōnoo kāāmuukēywēēk ayey ng'aleechu.”

Kiisyoor :Yēēsu miyootyēētaab kāāntōōyikaab Yu-utayeek

(Mataayo 21:33-46; Māārko 12:1-12)

⁹⁻¹⁰ Kutas taay :Yēēsu kumwoochi biiko kule, “King'eet :chiito ake kuchaan *musābiibuunēk mbarenyii. Yu kaakuchaan, kukāsyiin āk biiko alak kule kuyēytoochi inee mbaraanaa sukubchēchiin āmiik kōōyyiin yoo kāruryo. Nto mii yoo, kuruuto kuyēk kēny. Yu kāwokururyo :āmiik, kōōyookto :chiichoo kibo mbareet

motwooriintēnyii akeenke wokuyibchi kereeryaanteet nyēē ki nyeenyii. Yu kayit :motwooriintonoo wōlooto kibo mbareen, kubir :bichoo / kikiikoochinē kuyeyta mbaraanaa ankukwet āmā kiy.

¹¹ Kōōyookto subak :chiichoo motwooriintēēt ake. /Kēēbir nkinee nyoo /kiintosuur /ankeekwet āmā kiy.

¹² Kōōyookto subak ake nyēbo sōmōk. /Kēēbir nyoo, /kiikōōtēn /ānkiichuutoot ākoy tuuyta saang'.

¹³ Koosoot :chiitaab mbareet ānkulē, 'Saayey nee?' Nto mii yoo, kulē, 'Mii :kiyēē +maayey. +Māāyooktē wērinyuu nyi āchāmē. Tōōs imuuchē kooywey ra nyiitēnyi.' Kōōyookto.

¹⁴ Kuyitē :lakwanaa wōlooto, kukuur keey :bichooto kule, 'Murēchu, ong'nyi :lakwataab murooniito! Okany keebakach sukuyēk :mbaraani nyēēnyoo.'

¹⁵ Yooto, kunam :bichoo wēēroo ānkukwēryoot kuwo tuuyta saang' ankubakach.

Kunyoo ii, yoo koosoot :akweek chokuyēchinē nee :chiitaab mbareet bichoo?

¹⁶ Okany āmwoowook, machokubakach bichooto tukul ānkōōkoochi biiko alak kuriibchi mbaraanaata." Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kumwoochi :bichoo kule, "Bērē nto māyēyākiis :ng'ala chēē wuu choo."

¹⁷ Kōōrōōtoot :Yēesu ānkumwoochi kule, "Ibooru nee :siruutēkaab Yēyiin ām yoo /kikeesir kule, 'Tolochta nyoo kitāyē :biiko

nyēē kōōkuyēk tiyēywoontēētaab kōōto.'†

18 Chii ake tukul nyēē karyaach rwaantaanaa, +/ makeetirtir. Nto nyoo kāluulchi :rwaantaanaata, kuruurumē.”

19 Yu kakas :kāānēētikaab kiruutēk ākoo mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ng'aleechaa kimwooyē :Yēēsu, kōōnkēt kule kimii buch :Yēēsu kukwērē ng'aleechaa liimō, nteenee king'āloolēē icheek. Kukwaany keey :moo bichooto ankumach kule kunam Yēēsu, nteenee kinyōkōriitu, kuuyu ki chaang' :biiko yooto.

*Kibokutech :kāāntōōyik alake Yēēsu sukunam
(Mataayo 22:15-22; Māārko 12:13-17)*

20 Kiiyookto :bichoo yōōtiik kuba wōloo kimii :Yēēsu, wokuyey keey kule churtootiin. Kimāchē kunyōōr ng'alyoo nyēē keechiwiit :inee sukunam ānkōōyokoochi bāytooyiisyēētaab Rooma.

21 Kikwēēskwēēsānchi :yōōtiichoo Yēēsu kule, “Kāānēētiintēēt, kiinkētē kule imwooyē manta, iyibē biiko tukul kwooyēēch ānkiinētē biiko kōōnkēt kiyēē māchē :Yēyiin ām kēēlto nyēbo man.

22 Mwoowēēch baa ng'alyoontooni: Karaam kēēkwēchinē bāytooyiintēētaab Rooma *syuuruut nto miyaat?”

23 Yooto kōōnkēt :Yēēsu kule kimii :bichoo kutēchē inee. Kumwoochi kule,

24 “Ōboorwoo baa beesyaanteet.” Kuteebē yōōtiichoo kule, “Bo ng'oo :mēti āk kaaynaani mii beesyaantaani?”

25 Kulē :bichoo, “Bo bāytooyiintēēt nyēē wōō nyēbo Rooma.” Kumwoochi :Yēēsu kule, “Ōkoochi

bāytooyiintonoo kiinyii, nto Yēyiin, ōkoochi ny-eenyii.”

²⁶ Kinam kuut bichoo :kiyēē kimwooy :Yēesu. Kunyoo, kuboty :wōlēē makunamta Yēesu kukāsē :biiko.

Ng'eeteetaab meet

(Mataayo 22:23-33; Māārko 12:18-27)

²⁷ Nto mii yoo, kukwoonchi subak Yēesu :biiko alake chēē / kikēēkuurēē *Satukaayeeek. Kiiyēchinē :bichoo kule yoo kaakume :chiito, kaakume kutukul nyēē mēēbērē wokung'ēētēē meet bēsyeēt ake.

Kimwoochi :bichoo Yēesu

²⁸ kule, “Kāānēētiintēēt, kisirweech *:Muusa kiruutyēēt nyēē mwooyē kule yoo kame :chiito āmānāāsikiyiin leekwa ākoo koorkēēnyii, kōōntiiyē :ng'eetaabkaamet koorkoonoo, sukuškiyi nyiin lēēkōōk chēē sukuroobta kōōnyii.

²⁹ Kimii :chiito ake kēny nyēē kiboonto wērikyii tisab. Yu kāwokuwōōyiit :kibooreetyeet, kukēēsyoo. Nto mii yoo, kumēēchi key nyēē mānāāsikiyi :koorkoonoo leekwa.

³⁰ Kōōntiiyiis :wēēriit nyēē kirubu nyoo kimēē. Kōōbuurchiin :nkinee ākoo koorkoonoo ankume āmānāāsikiyiin āk koorkoonoo leekwa.

³¹ Kookeer :wēēriit nyēbo sōmōk. Kōōbuurto key :nyoo nkinee koorkoonoo ankume :nkinee āmā leekwa. Kiyeyakay kuu nyooto kut kubēk :wērichoo tukul āmā lēēkōōy.

³² Nto mii lētuunoo, kume :nkinee koorkoonoo.

33 Kunyoo, imwoowēech: Booyiitu ng'oo :koorkoonoo kōōyyiin kāng'ēētyēē :bichooto tukul meet.”

34 Kukētyi :Yēesu bichoo kule, “Ng'ētēē :kāmutiisyēt kōōrooni.

35 Yoo /kaakiing'eetee chii meet ānkuwo Kaab Yēyiin, mēēbērē tākōōmutiisyē nto /tābokiiimutē subak,

36 kuuyu māmēē subak. Makukerkeyiitu malayikaanik ānku lōkōkaab Yēyiin kuuyu kookoong'eetee :Yēyiin meet.

37 Nto kurubta keey ākoo ng'eeteetaab meet, kiichuurta *:Muusa ām sōntiinoo kilāyē yoo kimwooyē kule, 'Yēyiintēētaab *Abraam, Isaka ākoo Yāākōbō.'

38 Yoo /kakeemwa kule bo :Yēyiin anum, kōōbooru :yooto kule tākusoboot :chiichooto ānkoo kikiikume kēny. Kunyoo, kurubta keey ākoo Yēyiin, sobchootiin :biiko tukul ānkoo mbo choo kiikubēk.”

39 Kulē :kāānēetikaab kiruutēk alake, “Kēēketu nyēē karaam, kāānēetiintēēt.”

40 Manaatakukany :biiko kuteebaatee Yēesu subak ng'al alak kutēchē.

Ng'oo :Kāārārookiintēēt?

(Mataayo 22:41-46; Māārko 12:35-37)

41 Nto mii yoo, kuteebēē :Yēesu bichooto kikwiilē inee kule, “Ām nee yu /kēēmwooyē kule chōōnēē *:Kāārārookiintēēt kōōtaab *Tāwuti?

42 Yoo wuu nyooto ii, kwaam :nee sukusir :Tāwuti ām kitaabuutaab Tyēēnwookik kule, 'Kimwoochi :Yēyiin Mokoryoontēēnyuu kule:

'Itēbunēē āwunyuu nyēbo taay

⁴³ kēēbāytooyiisyē tukwaay

ānku +maawaang'te buunikuuk.'

⁴⁴ Kunyi, yoo kuurē :Tāwuti Kāārārookiintēēt kule
'Mokoryoontēenyuu' ii, kōōmuuchāktōōs kule nee
kuyēk muchōkōrēēnyii?"

Kiiburyoong'to :Yēēsu kiblembechiis

(Mataayo 23:1-12; Māārko 12:38-40)

⁴⁵ Kumii tākuyēbchinē yīit :biiko kiyēē kimii
:Yēēsu kumwooyē, kuwēēkyi keey :Yēēsu rubiikyii
ānkumwoochi kule,

⁴⁶ "Ōriibēē keey kāānēētichoo bo kiruutēk,
-amoorub ātēbuutēkwaa. Kicham :bichu
kōōloochē sirooy chēē yoo / kakeekas, /
simkiinkētē kule icheek kiirwookik. Kicham
mbo subak kubēesyētootēē wōlēē chaang' :biich
/ sikiisuboooyotē nyēē / kākēēkoonyit. Kicham
subak kulēkwēlē ng'ēchērōōk choo bo taay
ām kooriikaab saayeet ānkōōmoymooyē mbo
ng'ēchērōōk chēbo taay ām kaab saakwa ake tukul.

⁴⁷ Lātunootē mbo koor chēē musuuk sukuyibēē
tukuukwaa. Sooyē miisin kuyēyē keey kule chur-
tootiin. Biich chēē wuu chuutēchu chēē mākuyēchi
:Yēyiin ng'al chēē bichiyyēch kusiir choolwookiin
ake tukul."

21

Ng'oo nyēē kiinēm chēē chaang'?

(Māārko 12:41-44)

¹ Kutākumii :Yēēsu *Kōōtaab Yēyiin, kukas wōlēē
kiikoochintooy :biiko chēē ki mokorēēn beesaanik

loolēēt nyēē /kikiiruruukyinē beesaanik kubo yi-isyēētaab Yēyiin.

² Yooto, kuchō :cheebyoosya nyēē ki musuk anki banan. Kibār :nyoo beesaanikyii chēē ki ng'ēri.

³ Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “! Kāāmwoowook, cheebyoosyaani musuk :nyēē kēēnēm beesaanik laatit nyēē wōō kusiir chuut tukul.

⁴ Kāng'ōmōrunēē :bichoo mokorēēn laatit nyoo kēēkooytooy wōlēē bo chēē boonto, nteenee kābār :cheebyoosyaanaa loolēēnyii tukul.”

+/Mākiiturbuub Kōōtaab Yēyiin

(Mataayo 24:1-2; Māārkō 13:1-2)

⁵ Yooto, kutoow :rubiik kung'alaalee *Kōōtaab Yēyiin. Kimwooyē kule, “Kāroorānēch nyēē tyaa :rwoontōōchu / kikeetechee Kōyi bo Yēyiin! Kāroorānēch mbo nkicheek nyēē tyaa :tukuuk chu /kikēēkōōnu /kiikaraaraneē kōyi!” Nteenee kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule,

⁶ “Mii :bēsyēēt nyēē +/ mākiiturbuub tukuuchu ōchōrōkyinē. +/Mākiiturbuub nyēē māmii :rwaa mbo akeenke nyēē ng'ētu kukeekemeer keey ake.”

Nyāliluutēk āk wusiisyēēt

(Mataayo 24:3-14; Māārkō 13:3-13)

⁷ Yooto, kuteebēe :rubiik Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, yēyāktōōs āyu :ng'ālyoontoonoo ānkumākōōboor :nee?”

⁸ Kukētyi :Yēesu kule, “Ōriib keey -/ makiiberbeeraak. Choong'ēch :biiko chēē makukwaanaat ankuyey keey :ake tukul kule inee ku kāārārōokiintēēt. Mākumwoowook :alake

kule, 'Kaakuriik :Mokoryoontēēt.' Yoo kāmwooy, -mōōyēnchi.

⁹ +Mookas kubārē keey :biiko ām kōōrēēt ānkukwiilē :alake bāytooyiisyēetaab kōōrēēng'waa, nteenee -mōōmuuyē. Māsimkuyitu :tabantaab kōōrēēt ānkoo kāyēyākiis :tukuuchoo.

¹⁰ Mākubooryo :bōōryēēt ake āk ake, kubooryo :kōōrēēt ake āk ake.

¹¹ Mākutookunootēē :kibring'ring'nyēēt kōōrēēt. Mākutookunootēē :kēmēwuut nyēē wōō komoswookik chēē chaang' ām kōōrēēt ankukwaanaat :bōōrwoonik chēē miyootēch. Mākutook :tukun ām wōliin bo barak chēē -/mākyoomu.

¹² Nto kumānāyēyāktōōs :ng'aleechaa tukul, +/mākēēwusook /ānkiiyyoong'tēēnook kōōk ām kooriikaab saayeet /ankeerataak kubo anii. Nto subak, +/mākiiyyoong'tēēnook taayeetaab bāytooyik kubo anii.

¹³ Bārooyinto :nyooto nyēē +mōōmwoochinēē bi-chooto kiyēē ōyēnchinē.

¹⁴ Kunyoo, -mookany kwaamaak mēt kule bōōmwooyē nee ām kōōk nyēē ōyēētēē keey.

¹⁵ +Māāboorwook :anii kiyēē bōōmwooyē nyēē mākooy kukētwook :chii ng'ālyoo.

¹⁶ Makuchaamtaak :sikiikwook, tu-ubchōōsyēkwook, tilyōōnuutēkwook ākoo chōōrōōnuutēkwook /keenam alak ām akweek /ankeerat, nto alak/keebakach.

¹⁷ Mākuwēchook :biiko kuuyu ōyēnwoo

¹⁸ nteenee -mā-āstook :Yēyiin mbo kisich!

19 Yoo kōōmuytoochi ng'aleechaa, +mōōnyōōru soboonto nyēbo man ām lētuunoo.”

*Wōlēē +/makiiserweetita Yēērusālēēm
(Mataayo 24:15-24; Māārko 13:14-20)*

20 Kimwoochi :Yēesu subak kule, “Yoo ōkāsē kōōkwēnkwēēnē :buunik Yēērusālēēm, ōnkēt kule kaakuriik :bēsyēēt nyēē sēr wētēē :Yēērusālēēm.

21 Māchāktōōs :biikaab Yuuteeya kumwēchi lekem ānkumwēy :nkicheek choo mii Yēērusālēēm. Nto choo kanyoorta :ng'aleechu saang', kumeeyeyey kiriing'.

22 Kuu wōloo mwooytooy :siruu tēk, ku bēsyōōsyēchuutēchu :chēē mākōōng'woonchinēē :Yēyiin biiko choo kiikuchoolwookēn.

23 Lēyyē, mākuwuuyiityi bēsyōōsyēchooto sōō kule nee kooruuk choo kōōyootiin āk choo irēēriisyē! Mākuchō :wuuyinto nyēē wōō kōōrēēt ānku mākōōng'woonchi :Yēyiin biiko choo mārubē ng'aleekyii.

24 +/ Makeebakach alak / ankeenam alak bokuyēkunoot motwoor ām kōōrōōsyēk tukul. Mākuminy :bōrōryōōsyēk alake Yēērusālēēm ākoy yēē bēkunēē :bēsyōōsyēkwaa.”

*Kiyēē ibooru chōōnēētaab Yēesu
(Mataayo 24:29-31; Māārko 13:24-27)*

25 Kimwoochi subak :Yēesu rubiikyii kule, “+/ Makeekasee mēeyintaab kōōrēēt wōlēē mākōōbuurto :asiista, araawēt āk kookeelik.

21:19 Mat. 10:17-22 **21:19** Mat. 10:22; Luuka 17:33 **21:22** Kiruu. 32:35; Cherem. 5:29; Ēsēk. 9:1; Tān. 9:26; Osee. 9:7; Miika 3:12; Luuka 11:49-51 **21:24** Luuka 17:22-24 **21:24** Luuka 19:41-44 **21:24** Isa. 5:5; Isa. 63:18

Mākumuuyo :biiko ām kōōrēēt ānkubotyī :tonkoy kule tākyinē keey ānō, kumwēyēē kaaruumeetaab bēēkaab araarayta.

²⁶ Mākōōtīmākoy :wōliin bo barak ānkumuuyo :biiko chēē chaang' kubo kiyēē mii wokuyēyāktōōs ām kōōrēēt, kut wuu nyēē mākubēk.

²⁷ Yooto, makukas :biiko āyēēwu :anii, *Wēritaab Chii, ām boolteet ām kāāmuukēywēēk āk lēbkēēyyēētaab Yēyiin.

²⁸ Yoo ōkāsē kutoowu keey :tukuuchoo tukul, ōng'ērēkiisyē, kuuyu, ōmiitē bōōbēētii kōōrēēt nyēē lēēl."

Bēsyēēt nyoo iyēēwu :Yēēsu

(Mataayo 24:32-36; Māārko 13:28-32)

²⁹ Yooto subak, kumwoochi :Yēēsu rubiikyii kule, "Māchē ōkāsēē *mutiiniit āk keetiik alak.

³⁰ Yoo inkātu :sokēēkaab keetiichoo, ōnkēt kule kaakuriik kumusēs.

³¹ Am kēēlto nyēē wuu nyooto, yoo ōkāsē kuyēyāktōōs :tukuuchoo, ōnkēt kule kaakuriik :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

³² ! Kāāmwoowook, mābootōōs :biikyuu choo kyaakwey ānkoo kāyēyākiis :tukuuchoo tukul.

³³ Mākubot :barak āk ng'wēny, nteenee mābotē :ng'ālyoontēēnyuu."

Ōriib keey

³⁴ Kitas taay :Yēēsu kumwoochi rubiikyii kule, "Ōriib keey! -Mookany ānyōōrwook ōbēng'tēē sook-woonuutēk ōyyēēsye. -Mookany mbo kōōbootook

:kāāsōōtēywēēk chēbo wōlēē +moonyoorte moko-rnoontiit. Yoo kooyey kuu nyooto, makucheeraak :bēsyoonoo āyēēwunēē.

³⁵ Makucheer :ng'aleechu biiko ām wōlto ake tukul.

³⁶ Māchē ōriibē keey kwaak. Ōsooyē sōōtitir ōbununēē ng'aleechaa soomuuch bōōyyoonyēē taayeetaab *Wēritaab Chii.”

Kiyēbchi yīit :biiko chēē chaang' Yēēsu ām Kōōtaab Yēyiin

³⁷ Kiinēētiisyē :Yēēsu ām *Kōōtaab Yēyiin yoo bo bēēt, nto mii kwēēmooy wokuruchinē keey wōliin bo Lekemeetaab *Musēytuuniinēk.

³⁸ Kuyyēēchē :kōōrēēt, kōōyēēyē Kōōtaab Yēyiin wokōōnēētiisyē. Kimustooy :nkicheek biiko chēē chaang' bokukāsē kiyēē kiinēētē :Yēēsu.

22

Kicheeng' :buunikaab Yēēsu wōlēē makunamta (Mataayo 26:1-5; Māārko 14:1-2)

¹ Kikiikuriik :Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin. Saakwaani ku *Saakweetaab Keeytaayeet.

² Kimii :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāānēētikaab kiruutēk kuchēēng'ē wōlēē makunamta Yēēsu / subokeebakach. Nteenee kinyōkōriitu kuuyu ki chaang' :biiko yooto.

Kiinēm keey :Yuuta kuchaamta Yēēsu (Mataayo 26:14-16; Māārko 14:10-11)

³ Yooto, kutamar :Kibrōkōsyoontēēt Yuuta Iskaryoot nyoo ki akeenke ām rubiichoo ki taman āk āyēēng'.

⁴ Kiwo :Yuuta wōlēē kimii :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo biiko alak chēē ki wōōyēch chēē kiriibē Kōōtaab Yēyiin. Kiwokusat wōlēē +/-ma-keenamta Yēēsu.

⁵ King'ērēkyi :bichoo Yuuta ānkuchāmchiin kule mākōōkoochi :icheek beesaanik, yoo kayey kuu nyooto.

⁶ Kucham :Yuuta ng'aleechaa ankucheeng' bārooyinto nyēē / kiimuuchē / keenamee Yēēsu kumākāsē :biiko.

/ Kikeeyeyta kiyēē / kyoomē ām Saakweetaab Keeytaayeet

(Mataayo 26:17-19; Māārko 14:12-16)

⁷ Nyēē mā tyaa, kuyit :bēsyēēt nyēē /kēēyēenyēē mēēnkitaab kōrōsēēkaab Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin.

⁸ Kumwoochi :Yēēsu Bētērō ākoo Yoowaana kule, “Bōōyēytoowēēch saakweet kyaam.”

⁹ Kuteebēē :icheek Yēēsu kule, “Imāchē bo-keeyeytee ānō?”

¹⁰ Kukētyi :Yēēsu kule, “Obe, nto yoo kōōwut Yēērusālēēm, +mōōtuuyēē chiito ake nyēē boon-toonu tērēetaab bēēko. Orub chiichoo ākoy kōōto nyēē kēēwut.

¹¹ Ōmwoochi chiitaab kayta kule, ‘Māchē :Mokoryoontēēt kisēēnkēētaab tāyēēk nyēē sukwaamee *Saakweetaab Keeytaayeet āk rubiikyii.’

12 Mākōōboorwook kisēēnkēēt nyēē wōō nyēē mii nyiin barak nyēē boonto tukuuk tukul. Yotoo, oyeyte āmiik.”

13 Kiba :rubiichoo āyēēnku ānkubokunyōōr kiy ake tukul kuu wōloo kimwooytoochinē :Yēēsu. Nto mii yoo, kuyeyta āmiik.

Āmiikaab lētuut

14 Yu kāākuchōbākoy kiy ake tukul, kuchōōnto keey :Yēēsu *lēbkēēyik ānkwoomiis.

15 Kumwoochi :Yēēsu lēbkēēyichoo kule, “Kyaamachaanu kule kyaam tukul āmiichu bo Keeytaay-eet kumanaanyalil.

16 !Kāāmwoowook, -mēētāwāā-āmē saakweet ake subak nyēē wuu nyi ākoy bēsyēēt nyēē /kaki-ikeeree nyēē lēl nyēē biirē nyi ām Kaab Yēyiin.”

17 Kunam terekweet nyēē kimii *:tifaayiik. Kubirchi Yēyiin kōōnkōy ānkumwoochi lēbkēēyik kule, “Ōmōōsootē tifaayiichu.

18 !Kāāmwoowook, -māwāāyyēē subak tifaayiin ākoy bēsyēēt nyoo +mawaayyee ām Kaab Yēyiin.”

Kitoow :Yēēsu saakweet nyēē lēl

(Mataayo 26:26-39; Māārko 14:22-25; 1 Kōōriintēēk 11:23-25)

19 Kunam nkinee mukaatiit ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy. Kubetes ānkōōkoochinoot *lēbkēēyik kumwoochinē kule, “Bōōrnyuu :nyi nyēē /kāākēēkōōn kubo akweek. O-am sōōsōōtēēnoo.”

20 Yu kāākwoomiis kubēk, kunam terekweet nyēē kimii :tifaayiik ānkumwooy kule, “*Kirootyeeet :nyi

nyēē lēēl kubununēē :korotiikyuu chēē +/-maki-
itaata kubo akweek.”

*Kiboor :Yēēsu chiito nyēē kimii wokuchoomtooy
(Mataayo 26:20-24; Māārko 14:18-21;
Yoowaana 13:21-30)*

²¹ Kumwooy :Yēēsu kule, “Ānkoo kēēmiitē ky-
oomiisyē :tukul, miitē :akeenke ām akweek woku-
choomtoo.

²² Makume *:Wēritaab Chii kuu wōloo kiikusatita
:Yēyiin, nteenee +/- mākiing'woonchi chii nyoo
kachaamta.”

²³ Kuteebee keey :rubiik yooto kule, “Ara ng'oo
ām acheek :nyēē mii wokuchoomtooy Yēēsu?”

Ng'oo :nyēē wōō?

(Mataayo 20:25-28; Māārko 10:41-45)

²⁴ Kutoow :rubiik kumooyo wōōyinto.

²⁵ Kumwoochi :Yēēsu kule, “Bāytooyik chēē
mii kōōrooni kumāchē kōōboorchii biiko alak kule
icheek :chēē bāytooyiisyē ānku icheek :chēē inkētē
kuyēētyēēchi biiko alak kusiir chuut.

²⁶ Māmāchāktōōs oyey :akweek kuu nyooto.
Nteenee nyoo kāāntōōyiin ām akweek kuyib
keey ng'wēny, nto nyoo māchē kuyēk kāāntōōyiin
kumāchāktōōs kuyēētyēēchinē chuut.

²⁷ Ng'oo :nyēē wōō ām chiito nyoo āmiisyē āk
nyoo bāyiisyē? Chiito nyēē wōō ku nyoo āmiisyē,
nteenee āboontē keey akweek āyēētyēēchook.

²⁸ Kwōōmuytoochi :akweek tyēmutēk chēē
kōōkēēnyōōru.

22:20 Chuy. 24:6-8; Cherem. 31:31-34; Room. 11:27; 1Kōōr. 11:25;
2Kōōr. 3:6; Kala. 4:24; Ibu. 8:6 **22:23** Tyēēn. 41:9; Yoowa. 13:2,
21-30 **22:26** Luuka 9:46-48 **22:26** Mat. 23:11 **22:27** Yoowa.
13:4-5, 12-17

29 Kuu yoo kiikukōōno :Baaba kāāmuukēywēēk
ābāytooyiisyē, +māākōōnook :nkanii
kāāmuukēywēēchoo.

30 +Mākiibuurtē keey :tukul āk akweek ām Kaab
Yēyiin kyoomiisyē ānkōōtilchinē ng'aleek biiko
tukul chēbo mooyēētaab *Isrāyēēl.”

*Kiiboor :Yēesu kule makutuuch keey :Bētērō
(Mataayo 26:31-35; Māārko 14:27-31;
Yoowaana 13:36-38)*

31 Kumwoochi :Yēesu Bētērō kule, “Simōōni wē,
Simōōni! /Kāākiikoochi Syeetaani kāāmuukēywēēk
kutyemaak.

32 Nteenee kāāsoowuung' anii kumēēboot
kaakaaset. Yoo 'keeweekse ichōō wōlēē āmiitē,
+mēētitiir rubiik chuut.”

33 Kumwoochi :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoon-
tēēt, kaachamte keey :anii. Yoo kābo rātiisyō, /
keerateech tukwaay, nto yoo kābo meet, kēēbēku
:tukwaay.”

34 Kukētyi :Yēesu kule, “Bētērō, kāāmwoowuung',
kutoombo kōōturkuuchē :kirkōōnkiit kwēēmowuuni
+meetuuch keey areet sōmōk.”

Ōchōb keey, mii :wuuyinto kuchōōnii

35 Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Yoo
kyāāyooktook obeetaate āmā beesyaa nto ku
lool nto kwēyōōn, ara kibotwook :kiy ake
tukul?” Kumwooy :rubiik kule, “Māmii :kiy nyēē
kibotwēēch.”

22:29 Luuka 12:32 22:30 Mat. 19:28 22:31 Āyub 1:6-12;
2:1-6; Luuka 22:3 22:32 Mat. 16:18; Luuka 22:62; 24:34 22:34
Māārko 14:30-31 22:34 Luuka 22:61 22:35 Luuka 9:3; 10:4

36 Kumwoochi :Yēesu kule, “Nteenee raat, yoo boonto :chii beesaanikyii nto loolēenyii, kunamaat. Nto nyoo mātinyē chōōkiit, kwaalta kābuutiinyii ankwaal nyeenyii.

37 Mākuyityiin :siruutēchu bo Yēyiin kurubta keey āk anii ām yoo mwooyē kule, ‘/Kikeetasta kibng’ōōkisiis.† Kuu wōloo /kikeesirta kurubta keey āk anii, makuyeyakay kuu nyooto.”

38 Kumwooy :rubiik kule, “Mokoryoontēēt, nto chu chōōkiinēk āyēēng!” Kumwoochi :Yēesu kule, “Kutēēniit choo!”

Kiwokusaayee :Yēesu Ketesemaane

(Mataayo 26:36-46; Māārko 14:32-42)

39 Nto mii yoo, kuchuwunee :Yēesu kōyooto kimii kwoomiisyēē āk rubiikyii ānkutākyi keey Leke-meetaab *Musēytuuniinēk kuu kwaak.

40 Kumii wōlooto, kumwoochi rubiikyii kule, “Māchāktōōs ōsooyē simōō-āsyi keey tyēmuutēk.”

41 Kung'eetee :Yēesu yēē kimii :rubiikyii ankoon-aata yēē lōō kisich. Kukutuny ankusaay kule,

42 “Baaba, yoo ichāmē, inēmtoowoo nyalili. Nteenee kuyeyakay kuu wōloo imāktooy, āmēēbērē kuu wōloo āmāktooy anii.”

43 Yu keewaany :Yēesu kusaay kuu nyooto, kuchō *:malayikeet ānkōōtitiir.

44 Kisaay subak nyēē ng'waa miisin kut kooyot. Kikerkeyiitu :kiyootichaa korotiik chēē /kaki-itaata.*

22:36 Mat. 10:34 † 22:37 Isa. 53:12 22:39 Mat. 26:30; Luuka 21:37; Yoowa. 18:1-2 22:42 Mat. 6:10; Māārko 10:38; Yoowa. 12:27-28 * 22:44 Kimāmiitē :kērēywēēchu tukwaay siruutēk alak nteenee /kibokēētāsyinē lētuunoo.

45 Kung'eetee :Yēesu yooto kāsooyēē, ānkuwo yoo kimii :rubiik. Nteenee kinyōōr rubiichoo kuruuytōōs kubo chaasikaab ng'uusng'uusyēēt.

46 Kumwoochi :Yēesu rubiichooto kule, “Tōōruuytōōsii? Ōng'ēētyē ankoosaay simōō-āsyi keey tyēmuutēk.”

*/Kikeenam Yēesu nteenee kitay /kēēsār
(Mataayo 26:47-56; Māārķō 14:43-50;
Yoowaana 18:3-11)*

47 Kutākumii :Yēesu kung'ālōolē, kuyit :Yuuta nyoo ki akeenke ām rubiikaab Yēesu taman āk āyēēng', kuboontoonu keey biiko chēē chaang'. Kuwo yēē kimii :Yēesu kumāchē kutorooch.

48 Kumwoochi :Yēesu kule, “Yuuta! Imāchē man ing'ōmtē *Wēritaab Chii ām toroocheet?”

49 Yu kakas :rubiik chuut kiyēē kimii wokuyēyāktōōs, kumwooy kule, “Mokoryoontēēt! Keeyebaayeb?”

50 / Kēēmwooyē kuu nyooto, kuchwēntooy :akeenke yititaab taay nyēbo motwooriintēētaab kibkōrōs nyēē wōō.

51 Nteenee kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Ōbāroochi kuyey!” Yooto, kunam yititaab chiichoo ānkukētyi yooto.

52 Bichoo kikwoontooy keey Yuuta ku mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, booyik ākoo biiko alak chēē wōōyēch ām chēē kiriibē *Kōōtaab Yēyiin. Kumwoochi :Yēesu bichooto kule, “Ntēē sookwaante chōōkiinēk āk syaariinek? Ōbērē āntōōchinē :anii lukēēt nyēē māchē kuweech kōōrēēt?”

53 Ntēē kwāāmiitē :anii kwaak biiwuutaab
Kōōtaab Yēyiin amoonamaa? Nteenee
bēsyēēng'woong' :nyi ra āk kāmūukēywēēkaab
mēēnānēēt.”

Kituuch keyy :Bētērō

(Mataayo 26:57-58, 69-75; Māārkō 14:53-54, 66-72; Yoowaana 18:12-18, 25-27)

54 /Keenam Yēesu yooto /ānkēēkwēryoot ākoy kay-
taab *kibkōrōs nyēē wōō. Koonamaat :Bētērō
Yēesu ākoy biiwuutaab kayaa.

55 Kikiikoolaay :riibiik maat kiyēng' ānkimii :bi-
iko kuywēē maata. Kiwokuyu :nkinee Bētērō
mayaata.

56 Nto bēē kukas :chēēbto ake nyēē kiyēyiisyē
kayaata Bētērō kukataal :maata, kōōrōōtoot
ānkulē, “Ntēē kiboontootē keyy :chiichi Yēesu!”

57 Kutuuch keyy :Bētērō kule, “Chēē, -māānkētē
chiichool!”

58 Kukas :chiito ake subak Bētērō ānkumwooy
kule, “Inyiing' :ake ām bichu.” Kumwooy :Bētērō
kule, “Lēyyē, ābēēē keyy!”

59 Yu kakeeyta :asiista akeenke, kumwooy subak
:chiito ake ām yooto kule, “Kubooyiit man, kiboon-
tootē keyy :chiichi Yēesu, kuuyu sālu Kalilaaya.”

60 Kutuuch keyy :Bētērō kule, “Kubooyiit man,
-māānkētē kiyēē imiitē imwooyē.” Kōōturkuuchē
:kirkōōnkiit bakeenke.

61 Kuweech keyy :Yēesu ānkōōrōōtoot Bētērō.
Koosoot :Bētērō yoo kāmwoochinē :Yēesu kule, “Ku-
toombo kōōturkuuchē :kirkōōnkiit kwēēmowuuni
+meetuuch keyy areet sōmōk.”

62 Kuchuyta :Bētērō saang' ānkuwokuriir nyēē kāng'woonchi miisin.

*/Kikiintosuur Yēēsu /ānkēēbir
(Mataayo 26:67-68; Māārko 14:65)*

63 Kiintosuuroot Yēēsu :biiko choo kimii kurii-bootē ankoonyaliilaat.

64 Kiyyēēnē koonyek, ānkubirsēētē, sukutēēbootēē kule, “Mwoowu baa, ng'oo :nyi kābiring'?”

65 Kiinchōchēē mbo subak :bichooto Yēēsu ng'aleek alak chēē chaang'.

Kumii :Yēēsu taayeetaab kōōkwēēt nyēē wōō nyēbo Yuutayeek

(Mataayo 26:59-66; Māārko 14:55-64; Yoowaana 18:19-24)

66 Yu yyēēchē :kōōrēēt, kikiikōōruruuch keey :kōōkwēēt nyēē wōō nyēbo Yuutayeek: Booyik, mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāānēētikaab kiru-utēk. /Kikēēkwēryoot Yēēsu ākoy kōōk.

67 Kumii kōōk, /keeteabee kule, “Inyiing' man *:Kāārārookiintēēt?” Nteenee kukētyi :Yēēsu kule, “Ānkoo kāāmwoowook, mēēbērē +moochamte,

68 nto subak, yoo kaateebeenaak :nkanii ng'ālyoo, mēēbērē +mōōkētu.

69 Nteenee kung'eetee raat kuwo taay, +māwāābuurunē :anii, *Wēritaab Chii, āwutaab taay nyēbo Yēyiin kēēbāytooyiisyē :tukwaay.”

70 Kuteebēē :bichoo tukul kule, “Imāchē imwaay kule inyiing' Lakwataab Yēyiin?” Kukētyi kule, “Wuu nyooto.”

⁷¹ Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kōōruumchi :bichoo kule, “Nee ake :nyēē / tākēmwoowēēch kurubta keey āk chiichi, ntēē kaakeekas kuchāmchiintōōs nkit.”

23

Kumii :Yēesu taayeetaab Bilaato

(Mataayo 27:1-2, 11-14; Māārko 15:1-5; Yoowaana 18:28-38)

¹ Yooto, kung'eet :kōōkwoonooto tukul bo Yuutay-eek ānkukweryoot Yēesu ākoy Kaab *Bilaato.

² Kumwoochi :bichooto Bilaato kule, “Kikēēnyōōru chiichi kutēwēchootē kāāsōōtēywēēkaab biikyoo kule kumākwēchi bāytooyiintēt nyēbo Rooma *syuuruut. Kimwooytootē mbo subak kule inee ku kāārārōokiintēt nyēē mächē kubayta biikyoo.”

³ Kuteebēe :Bilaato Yēesu kule, “Inyiing' :bāytooyiintēētaab Yuutayeek?” Kukētyi :Yēesu kule, “Wuu nyooto, sinee.”

⁴ Yu / kābokiikum Yēesu, kumwoochi :Bilaato mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk biiko chēē kimii yooto kule, “Ntēē -māākāsē lēēlis nyēē boonto :chiichi.”

⁵ Kōōwuruur :mbo kibkōrōs choo wōōyēch Bilaato kumwoochinē kule, “Inee :nyēē mii kutēwēchootē biiko ām kōōrēēnyoo kumukuul kubuntēē kāānēētiisyēēnyii. Kitoowunēē ng'aleechaa Kalilaaya, neennyi kookuyit wōli.”

/Kikiirēkēērchi Yēesu Ērōōtē

⁶ Yu kakas :Bilaato ng'aleechaa, kumach kōōnkēt yoo kibo :Yēesu yēēmēetaab Kalilaaya.

⁷ Yu kāwokōōnkēt, kōōrēkēerchi Yēesu Ērōōtē nyoo kikiikuruutoon Yēerusālēēm bēsyōōsyēchooto, kuuyu ki bāytooyiintēetaab Kalilaaya.

⁸ Bērē kukas :Ērōōtē Yēesu, kung'erech miisin, kuuyu kikiikumachaan nyi kooy kule nto kas inee kuuyu /kikiikyaamta Yēesu miisin. Kimāchē kule nto yey :Yēesu kiy nyēē /kiilātē.

⁹ Kuteebē :Ērōōtē Yēesu ng'al chēē chaang', nteenee mānāākētyi :Yēesu ng'ālyoo.

¹⁰ Yooto, kung'ēētyo :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kānēētikaab kiruutēk ānkumwoochi Ērōōtē kule, “So, ntēē kiikuyey :chiichi ng'aleek chēē miyootēch miisin!”

¹¹ Nto mii yoo, kuyēchi :Ērōōtē āk riibiikyii Yēesu ng'al chēbo kāāntosuurāt ankoonyaliil. Kiilookyi sireet nyēē kibo bāytooyiisyēēt /ankeeketita kuwo wōlēē kimii :Bilaato.

¹² Kiyey :yooto kuchoomnyo :Ērōōtē āk Bilaato bēsyoonoo kusiir yu kibo taay yoo ki buunyoo :chii ām wōlēē mii :ake.

Kiisimchi :kāāntōōyikaab Yuutayēek Bilaato kubakach Yēesu (Mataayo 27:15-26; Māārko 15:6-15; Yoowaana 18:39–19:16)

¹³ Kōōruruuch :Bilaato mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāāntōōyik āk biikaab yēēmēēt

¹⁴ ānkumwoochi kule, “Kōōkwērwoo chiichi ānkōōmwoowo kule kōtēwēchootē biiko. Kāābērē

ākuumu ām taayeeng'woong' ku -māākāsē lēēlis nyēē boonto,

¹⁵ amānyōōr :nkinee Ērōōtē lēēlis ake tukul. Kayey :yoto kukētweēch. Nto subak, māmii :kiy nyēē kiikuyey sukōōsākyi /keebakach.

¹⁶ Kunyi, +/makeebas /ankeebakaakta kuwēēchi keey.”*

¹⁸ Kōōruumchi :biiko kule, “Iwaang'te chiichi ankiityaakte Baraaba.”

¹⁹ Baraaba ku chii nyēē / kikiikeerat nyēē kimāchē kuweech kōōrēēt ānkikiikubākākiis.

²⁰ Kumwoochi :Bilaato subak bichoo kule, “Ntēē irooko /kiityaakta Yēēsu.”

²¹ Nteenee kubōloobōl :biiko kule, “Obakach! Obakach!”

²² Kumwoochi :Bilaato bichoo nyēbo sōmōk kule, “Ara, koleel nee :chiichi? Māmisynē /keebakach. Kunyi, +/makeebas /ankiityaakta.”

²³ Nteenee kiiwuruur :biiko Bilaato kukuurchinē barak kule, “Māchāktōōs /keebakach chiichi!” Kōōbēliis :kwiilateetaab bichoo

²⁴ ānkuyēchi kuu wōloo kāmāktooy.

²⁵ Kiityaakta Baraaba ankuchamta / bokeebakach Yēēsu.

/ Kikēēkwērtoochi Yēēsu murtooywoontēēt / ānkiinchuruur (Mataayo 27:32-44; Māārkō 15:21-32; Yoowaana 19:17-27)

²⁶ Yu /kikēēmii /kēēkwēryootē Yēēsu, /kēētuuyēē chiito ake nyēē kimii kuwēētii Yēērusālēm.

* **23:16** Kitāsyi :siruutēk alake kērēywoontēētaab 17: /Kikiityooktooy chiito akeenke yēē /kikyoomē Saakweetaab Keeytaayēēt ām kēnyiit ake tukul. **23:25** Yēyuut. 3:13-14

/ Kikēēkuurēē chiichoo Simōōni nyēē kibo kōōrēētaab Kurēēn. /Kēēnāmē nyoo /ānkēēkērchinē koong' kukalabaat murtooywoontoonoo kurubē Yēēsu lēt.

²⁷ Kiinaamaat :biiko chēē chaang' kuboontotē keey chēēbyōōsōōk chēē kyoomoonte mbuy kuri-irēē Yēēsu.

²⁸ Kuweech keey :Yēēsu kukas chēēbyōōsōōchoo ānkulēēnchi, “Tibikaab Yēērusālēēm, -moori-ireenaa, nteenee oriiree keey āk lōkōkwook.

²⁹ Mii kukwoonii :bēsyōōsyēk chēē mācumwooy :biiko kule, ‘Mii nyēē karaam :koorko nyoo mānāāsich leekwa.’

³⁰ Mākumwooyē :biiko yooto kule, ‘Kaykay kuturbubchēēch :tulōōntōōk ānkutubēēch :lekemoosyek.’”

³¹ Kitas taay kumwooy kule, “Yoo imuuchē raat /kēēyēchi kēēti ataa ng'al chēē wuu chu ii, /bo-keemwa nee nyēē yaamaat?”

³² /Kikeebeeta nkicheek biiko alak āyēēng' chēē kirātootiin kubo ng'al chēē kiikuyey kule /bokeebakach ākoo Yēēsu.

³³ Yu kayit yēēt ake yēē /kikēēkuurēē ‘Rōkyēētaab Mēt,’ /kēēkwērtoochi Yēēsu murtooywoontēēnyii. /Kikēēkwērtoochi ake tukul ām bichoo murtooywoontēēnyii /ānkiiyoong'tēē ake āwutaab taay /kiiyoong'tēē ake āwutaab kaataam, kōōkwēēnchi Yēēsu kwēēn.

³⁴ Kimwooy :Yēēsu ām yooto kule, “Baaba, inyōōchi kaat bichu kuuyu -mēēnkētē kiyēē mii kuyēyē.”

23:28 Luuka 19:41-44

23:29 Cherem. 16:1-4; Luuka 21:23

23:30 Ng'oong'. 6:16

23:31 1Bēt. 4:17

23:33 Isa. 53:12

Kibar :riibiichoo *sēkēēryēēt yu kimāchē kubchēchiin sirookaab Yēesu sukōōnkēt kule ng'oo :nyēē mākyuib sireet nkōnō.

³⁵ Kiyyoong'iis yooto :biiko kukāsē kiyēē kimii kuyēyāktōōs. Kiinchuruursēt :kāāntōōyikaab Yuutayeeek Yēesu kule, “Kiisoobootē :chiichi biiko alak. Kany kōōsoob keey naas yoo inee man *:Kāārārookiintēēt nyēē chōōnēē Kaab Yēyiin.”

³⁶ Kiinchuruur :nkicheek riibiik Yēesu. Kikwaanta *tifaayiik chēē tāytāyēch ānkōōyokoochi Yēesu

³⁷ ānkumwoochi kule, “Yoo inyiing', man, :bāytooyiintēētaab Yuutayeeek, isoob keey, naas.”

³⁸ /Kikiikēēsirchi kiito ake ng'aleek chēē kiyey / sikiitiilchi Yēesu meet chēē kimwooyē kule: BĀYTOOYIINTĒĒTAAB YUUTAYEEK :NYI.

³⁹ Kimwoochi Yēesu :chiito akeenke ām biichoo āyēēng' choo kimii murtooywōōsyēkwaa kule, “Ikuurē keey inyiing' oob kule Kāārārookiintēēt? Iraraach keey ankiiraraacheech nkacheek!”

⁴⁰ Nteenee kōōburyoong'to :nyiin ake kule, “Yyōōch! -Mēēywēyē :inyiing' Yēyiin siimwooyē ng'al chēē wuu chu ānkēēmiitē kēēnyōōru āk chiichi ng'wooninto nyēē kerkeey?”

⁴¹ Misyēēch acheek kubo lēēlisto nyēē kēēboontē. Nteenee /kakyaam chiichi buch.”

⁴² Yooto, kumwoochi :chiichoo Yēesu kule, “Isootaa, yoo 'kēēwut Kaab Yēyiin.”

⁴³ Kumwoochi :Yēesu kule, “! Kāāmwoowuung', bokiibuurē ra āk inyiing' kibkōōnkōy.”†

23:34 Tyēēn. 22:18; Yēyuut. 7:60 **23:36** Tyēēn. 22:7; 109:3-5

23:36 Tyēēn. 69:21 **23:38** Mat. 27:11 **23:39** Luuka 2:11 † **23:43** Nto “!Kāāmwoowuung' ra, bokiibuurē āk inyiing' kibkōōnkōy.”

Kime :Yēesu
(Mataayo 27:45-56; Māārkō 15:33-41;
Yoowaana 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ku āsiiswēk lo, kuker :kiito ake asiista kutuuyiit :kōōrēēt. Kiichuulyo :mēēnānoonoo ākoy āsiiswēk sokool. Kukērēērunēē keey :ankeet āyēēng' nyēē kirikimim nyēē / kikiiyēēlēē Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin.

⁴⁶ Yooto kōōnchō :Yēesu kule, “Baaba Yēyiin! Kāāyokoowuung' tāmirmiryēēnyuu!” Kōōtēryēēchē ng'aleechaa, kung'ētē bakeenke!

⁴⁷ Kisilto kāāyyoong'iintēēt ake nyēbo lukēēt nyēē kimii yooto Yēyiin. Kimwooy kule, “Ku-booyiit man, ākoo kochurtaat :chiichi ām taayee-taab Yēyiin.”

⁴⁸ King'woonchi biiko chēē kimii yooto yu kakas kiyēē kayeyakay. Yooto nanyuun kooyeey kaa nyēē kanamaat keey kwērmētōōk.

⁴⁹ Kiiyyoong'iis :chōōrōōnuutēkaab Yēesu āk chēēbyōōsōōk alak chēē kikiikurubaan Yēesu kung'eetee Kalilaaya, kutoobēnē kiyēē kimii kuyēyāktōōs.

Wōlēē /kikeemuyta Yēesu
(Mataayo 27:57-61; Māārkō 15:42-47;
Yoowaana 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Kimii :chiito ake nyēē / kikiēkuurēē Yōōsēēf nyēē kiminyē *kiriinkēētaab Arimataaya ām yēēmēētaab Yuuteeya. Kikiikunam ng'ālyoontēētaab Yēyiin miisin ānkimii kukānyoonu Bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Ki inee :akeenke ām

23:44-45 Mat. 24:29; 27:51 **23:46** Tyēēn. 31:5; Yēyuut. 7:59

23:47 Yēyuut. 3:14 **23:49** Luuka 8:2-3

kōōkwēēt nyēē wōō nyēbo Yuutayeeek nteenee kimachamaat ng'aleekaab chuut ām kōōkwoonoo.

⁵² Kiwo :chiichoo Kaab *Bilaato wokusoom / kēēchāmchi wokōōnēm muustaab Yēesu. Kuchāmchi :Bilaato.

⁵³ Wokōōrēēk muusyoontoonoo ankuratee ankeet ānkuwokōōkoochi kochonkeet ake. Kiiwōroot :kochonkaanaa /āmānāākiikoochi muusyoo bēsyēēt ake.

⁵⁴ Ki bēsyēēt :nyooto nyēē kimii :Yuutayeeek kuyēytēē keey kukātoow keey :bēsyēētaab *Sabaato.

⁵⁵ Kiinaam :chēēbyōōsōōchoo kikwoontooy keey Yēesu ām Kalilaaya Yōōsēēf ākoy kochonkaanaa bokukas wōlēē /kikeekonorta.

⁵⁶ Nto mii yoo, kooyeey ankubokuyeyta mwaanik chēē boong'u nyēē anyiny. Nteenee kiimuuny ām bēsyēētaab *Sabaato kuu wōlēē mwooytooy :mākuutēk.

24

King'eetee :Yēesu meet

(Mataayo 28:1-8; Māārko 16:1-8; Yoowaana 20:1)

¹ Ām bēsyēētaab taayta, nyēē kirubē bēsyēētaab *Sabaato, kumusta :chēēbyōōsōōchoo kukēērir :kōōrēēt ākoy kochonkaanaa /kikēēkōnōrēē Yēesu. Kibeeta mwaanichaa kiboong'u nyēē anyiny choo kikiikuyeyta.

² Kuyitē, kunyōōru / kāākēēwunukto rwaantaanaa /kikikeekeree kochonkeet.

³ Yu kēēwut kochong', kukas kule kimāmii :muus-taab Mokoryoontēēt Yēēsu.

⁴ Kutākōōlātē ām kiyēē kayeyakay, kutook :biiko alake āyēēnku chēē kēēyyoong'iis taayeeng'waa. Kikiilaach sirooy chēē kileelach kut kōōwirwiirtōōs.

⁵ Kimuuyo :chēēbyōōsōōchoo ankukas ng'wēny. Yooto, kumwoochi :bichoo kule, “Ām nee yu ōchēēng'ēē chii nyēē soboot *kāābkwoombiich?

⁶ Māmii wōli! Nteenee kaakung'eetee meet. Māchāktōōs ōsōōtē wōlēē kimwooytoowook yoo kitākumiitē Kalilaaya.

⁷ Kimwooy kule, '+/Mākiiyokoochi *Wēritaab Chii biich chēē kibng'ōōkisiis chēē mākukwērtoochi *murtooywoontēēt. Nto mii bēsyēētaab sōmōk kung'eetee meet.' ”

⁸ Kisēw :chēēbyōōsōōchoo.

⁹ Kooyeey :chēēbyōōsōōchoo wōloo kikwoonēē ānkubokwoomchi ng'aleechaa rubiik choo ki taman āk akeenke āk chuut alak.

¹⁰ Chēēbyōōsōōchoo ku Maaryaa nyēbo Mak-taala, Choowaan, Maaryaa kaametiitaab Yāākōbō āk chēēbyōōsōōk alak chēē kiboontootē keey tukul.

¹¹ Kichweesta :rubiichoo chēēbyōōsōōchoo.

¹² Ānkoo kuwuu nyooto, king'eet :Bētērō anku-labat wōlooto kibo kochonkaanaa /kikēēmuchinē Yēēsu. Kōōkōōyto āriit, nto bēre kulē, kukas sirookaab Yēēsu baateey āmāmii :bōōrto. Kooyeey :Bētērō kaa kōōlātōotē ām kiyēē kiyeyakay.

Kiiboorchi keey :Yēesu rubiik āyēēng' chēē kibēētii Emaawu

(Māārko 16:12-13)

¹³ Kimii :rubiik alake āyēēnku chēbo Yēesu bēsyoonooto kubēētii saang'taab Emaawu. Kiyibē :lōōyinnyii āsiiswēk āyēēng' kuwēētēē :chiito Yēerusālēēm.

¹⁴ Kubēētii, kung'āloolootēē tukuuk tukul chēē kikiikuyēyākiis.

¹⁵ Kutākumii kwoomootē lōkōōy, kulumchi :Yēesu baanng'waa ankutas taay :tukul

¹⁶ kumānēēnkēt :rubiik kule ki inee.

¹⁷ Kumwoochi :Yēesu kule, “Nee nyi ōng'āloolootēē ēē?” Kōōyyoong'iis ānkukās nyēē kāsāng'utiitu.

¹⁸ Kumwoochi :rubiintēēt nyēē / kikēēkuurēē Kileeyoba Yēesu kule, “Imāchē imwoowēēch kule inyiing' baateey ām Yēerusālēēm nyēē -mēēnkētē kiyēē kookuyeyakay?”

¹⁹ Kuteebee :Yēesu chiichoo kule, “Nee :nyēē kookuyeyakay?” Kulē, “Ng'ālyoo kurubta keey āk Yēesu nyēbo Nāāsārēēt. Ki *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin nyēē kiboonto kāāmuukēywēēk ām wōlēē king'ālooltooy ānkuyēyē ng'al chēbo kwōng'uut ām taayeetaab Yēyiin āk biiko.

²⁰ Kiiyokooyto :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāāntōōyikyoo / bokeebakach. / Kikēēkwertoochi murtooywoontēēt.

²¹ Kōkiimoong'tēē keey :acheek kule inee :nyēē +machokootyaakta biikaab *Isrāyēēl. Bēsyēētaab sōmōk :nyi ra kung'eetee kōyēyākiis :ng'aleechu.

22 Nto subak, kākōōnēēch :chēēbyōōsōōk alake kunameech :tonkoy. Kamusta ākoy kochong' wōloo /kikiitōōrē,

23 nteenee, mānāānyōōr bōōrnyii. Kāmwoowēēch kule kakas malayikaan alak chēē kāmwoochi icheek kule soboot :Yēēsu.

24 Kaakuba :alake ām acheek wōlooto ānkubokunyōōr kuwuu nyooto.”

25 Kumwoochi :Yēēsu bichooto kule, “Kyōōbuuswookēn sōō nyēē tyaa, ānku wuuyēch mētēwookwook kule nee! Ākoo mānōōyēnchi tukuuk tukul choo kiikumwooy *:wōōrkooyikaab Yēyiin.

26 -Mōōnkētē :akweek kule kimisyinē kunyalil *:Kāārārookiintēēt ām tukuuchoo nto /kiitōōrōōrē?”

27 Yooto, kōōbāng'boonkyi :Yēēsu bichoo ām siru-utēkaab Yēyiin kutoowunēē choo bo *Muusa ākoy chēbo wōōrkooyik tukul kurubta keey āk inee.

28 Yu makuyit saang'aa kibēētii, kuyey keey :Yēēsu wuu nyēē kimāchē takutas taay āk baanaa.

29 Nteenee kiket :bichoo kule kōōbuurto keey :icheek, kuuyu, kikiikwiimēn :kōōrēēt. Kucham :Yēēsu kōōbuurto keey tukul.

30 Kumāchē kwoomiis, kunam :Yēēsu mukaatiit ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy. Kubetes ānkōōkoochi bichooto.

31 Kusēw :bichoo kule ākoo ki Yēēsu :nyooto. Kusēwu kuu nyooto, kubotē :Yēēsu kule bil!

32 Kumwooy :bichooto kule, “Kākāākēēng'ērēkiisyē sōō nyēē tyaa, yoo kāmii

:Yēesu kumwoowunoonwēēch ng'aleek kurubta keey āk kiyēē mwooyē :siruutēkaab Yēyiin.”

³³ Kung'eētyo :bichoto areet akeenke ankooyeey Yēerusālēm. Kibokunyōōr rubiichoo ki taman āk akeenke āk rubiik alak kumii yēēt akeenke.

³⁴ / Kēēmwoochi bichoto tukwaay kule, “Kookung'eetee man :Mokoryoontēēt meet ānku kāākōōboorchi keey Simōōni.”

³⁵ Kumwoochinē :bichoto kikwoonēē Emaawu chuut kiyēē kiyeyakay ām kēēltaab too āk subak wōlēē kiinkētito :icheek Yēesu, yu kāwokubetes mukaatiit.

Kichōōnchi :Yēesu rubiikyii ām bēsyooni kaakung'eetee meet

(Māārko 16:14; Yoowaana 20:19-23)

³⁶ Kutākumii :bichoo kwoomchinē chuut lōkōōywēchoo, kutookunēē :Yēesu kōyooto ānkumwoochi kule, “Ōnyōōru tāloosyēēt.”

³⁷ Kimuuyo :bichoo, ānkubōōtoon kubērē tōōs āyiintēēt :nyooto.

³⁸ Nteenee kumwoochi :Yēesu kule, “Ām nee yu kōōmuuyē ankooyiimaak mēt -moochamte kule anii :nyiitēnyi?”

³⁹ Okas baa mbo āwunnyēkyuu āk kērēēnkōōk. Otabtab sookas, kuuyu, ōmiitē ōbērē tōōs anii ku āyiintēēt. Mātinyē :āyiintō bōōr.”

⁴⁰ Kōōboorchi āwunnyēk āk kērēēnkōōk.

⁴¹ Kiilat :rubiik ānkung'erēkiis, nteenee wuu nyēē kimā manta. Kuteebēe :Yēesu kule, “Ōboontē āmnyoo?”

42 / Kiikoochi *burburyoontēēt nyēē
kiwaatanaat

43 ankwaam kukāsē :rubiik.

44 Kumwoochi rubiikyii kule, “Ōsōotyēēchi
kiyoo kyāāmwoowook yoo kitākēēboontootē keey.
Kyāāmwoowook kule misyinē kuyēyākiis :tukuuk
tukul kuu wōloo mwooytooy :kitaabuunekaab
*Muusa āk chēbo *wōōrkooyikaab Yēyiin āk choo bo
kitaabuutaab Tyēēnwookik kurubta keey anii.”

45 Nto mii yoo, kung'oonkyi :Yēesu rubiikyii
kōōnkēt kiyēē kimwooyē :siruutēkaab Yēyiin.

46 Kimwoochi kule, “Siraat kule makunyalil
:Kāārārookiintēēt anku makung'eetee meet ām
bēsyēētaab sōmōk.

47-48 +/ Makyaaamtaat ām kōōrootunwēēk tukul
kubuntēē kaayneenyii kule kuweek :biiko ām miy-
ootyēēt nyoo kiikuyey /sikēēnyōōchi kaat. Kookas
:akweek kuyēyāktōōs ng'aleechu. Kunyoo, o-
amtaate lōkōōywēchu ōtoowunēē Yēērusālēm.

49 Kookas, āmiitē wāāyookwook kiyēē kikuur-
toowook :Baaba. Nteenee ōkāng'iisyē yuutēyu bo
kiriinkooni kut /kiiluumeenaak kāāmuukēywēēk
kukwaanee kibkōōnkōy.”

*/Kikēēyib Yēesu kuwo kibkōōnkōy
(Māārko 16:19; Yēyuutēk 1:9)*

24:43 Luuka 24:30-31; Yoowa. 21:5, 10; Yēyuut. 10:41 **24:44**
Tyēēn. 22:1, 7-8, 15, 18; 69:4, 9, 21; Isa. 52:13–53:12; Luuka 24:27;
Yoowa. 5:46 **24:45** Luuka 24:27, 32 **24:46** Māārko 14:49;
Luuka 22:67; Yēyuut. 3:18; 17:2-3; 28:23; 1Kōōr. 15:3-4 **24:47-48**
Yēyuut. 1:8; 2:38; 5:31; 11:18; 17:30-31; 20:21; Room. 15:19; Yēyuut.
1:8 **24:49** Yoowa. 15:26-27; Yēyuut. 5:32 **24:49** Luuka 4:18

⁵⁰ Nto mii bēsyēēt ake, kuwēeto keey :Yēesu rubiichoo kung'eetee Yēerusālēēm kutākyinē keey Beetannyyaa. Yu kariikta, kōōtōrōōr :Yēesu āwunnyēk ankusaay Yēyiin kōōbēruur rubiichoo.

⁵¹ Kutākumii kusooyē, /kēēyib kuwo kibkōōnkōy.

⁵² Kukutunkyi :rubiichoo Yēesu ankooyeey Yēerusālēēm kung'ērēkootiin miisin.

⁵³ Kibēētii :rubiichoo *Kōōtaab Yēyiin kibtaman kōōkoostooy Yēyiin.

Biibilya Nyēē Tiliil
New Testament in Sabaot (KE:spy:Sabaot)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sabaot

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9966002030

The New Testament

in Sabaot

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

c68c9dca-518f-544b-a52e-82240cf64928